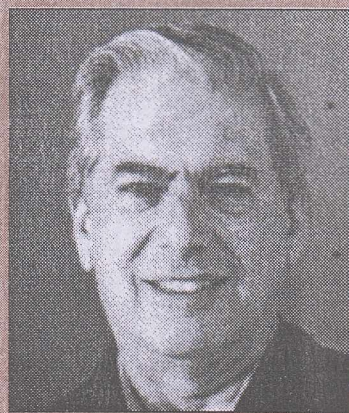

Luceafărul

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENTIU ULICINr. **43** (766)

Miercuri, 29 noiembrie, 2006

Ne țineam de mână la *matinéés*, la cinematografele Ricardo Palma, Leuro, Montecarlo, Colina și chiar dacă nu se putea spune că în întinericul din sală ne giugiuleam ca alte perechi mai vechi - a te giugiuli era o formulă în care intrau și săruturile obișnuite și linsul cu limba și mozolele ce trebuiau mărturisite preotului în primele zile de vineri ale lunii, ca păcate mortale - Lily mă lăsa să-i sărut obrazii, lobul urechilor, colțul gurii și câteodată își împreuna preț de o clipă buzele cu ale mele, îndepărtându-le apoi cu o strâmbătură melodramatică.

mario vargas llosa

nicolae v. dură

După părerea mea, lumea nu se află în extreme, ci într-o stare de compromis, datorat în mare parte ignoranței, la care asistăm odată cu sciziunea care a produs între „Sacru“ și „Profan“ și în actul propriu-zis al creației intelectuale. De altfel, „lumea“ și-a pierdut în mare parte reperele oferite de „Revelație“, adică, de descoperirea divină, pe care o aflăm în paginile Scripturii Vechiului și Noului Testament. Același lucru îl putem spune și despre lumea musulmană, care, atunci când se declară religioasă, dar înfăptuiește fapte condamnate în Coran, nu mai trăiește în adevărata musulmană, ci într-o stare de comă, datorată ignoranței, care rămâne cel mai mare păcat al omenirii.

la limită

A fi creștin
post-modernist

pag. 6

adrian g. romila

cartea străină

Pactul autobiografic:
tortură și ispășire

felix nicolau

pag 18

bogdan ghiu

Generație de recreație

„Într-o bună zi, se vor trezi că au descoperit roata!”, a spus recent cineva. Treptat însă, încet încet, fără grabă, pas cu pas, trăind în ritmul tot mai ambiental al revoluțiilor-gadget automatizate, fără salt, neobricolând, improvizând, de la o nevoie la alta, mascate în dorințe niciodată dramatizate.

Generațiile tinere refac istoria. Căci istoria s-a sfârșit și poate fi refăcută blajin, netraumatic, nemodern, „post(extra)modern”. Ceea ce, vituperând bătrânește, am putea cataloga drept incultură și suficiență, este de fapt sănătate a speciei în sfârșit cucerită.

Minunata lume nouă este într-adevăr minunată, feerică. Destrucția (heideggeriană) și deconstrucția (derridiană) „au avut loc”, cum bine spune Catherine Malabou, ceea ce înseamnă, contradictoriu, că ele sunt definitive,

ireversibile, dar și depășite, inactuale: s-au șters odată cu „obiectul ștergerii”, și acum sunt *re-dialectizate* miniatural, existențial, sub-istoric. Trăim într-o lume a *inceputurilor degajate, decuplate de istorie*, de istoricitate - în sfârșit -, în care totul poate fi (re)inventat, o lume *obiectiv* deconstruită, în care tocmai deconstrucția „obiectivă” produce, a fost „pozitivată”, pusă, tehnologic, la lucru: *face bani*.

Sfârșitul este auroral. Nimicul este trăit ca abundență a „ocaziilor” și „oportunităților”. Realitatea se dovedește, în sfârșit, oportună, iar oportunismul, atitudinea existențială calchiat-potrivită: după chipul și asemănarea „realității, reduplicat oportună”.

Caricatural: mofuri de băieți-fete captivi ai propriei suficiențe salvatoare, date, care nu ies din circuitul (fantasmat sau real) birou-mașină-pub/club-Mall-Carrefour/Cora-Messenger etc., pentru care, globalizat, nu mai există realitate, Exterior în care să evadeze, totul, absolut

întregul spațiu terestru fiind (n-o spun eu) „turistificat”, deja-imagina, bun de comunicat ca flux de imagini precare. Cititori de reviste *glossy*, consumatori de Coelho și cumpărători de Cărtărescu, pasionați ai literaturii de „amplificare a performanțelor” în toate domeniile, de la sex la afaceri etc. O societate de performențe. Pradă reticentă, indiferent-pasivă a mediului media, în care nu cred, dar împotriva cărora nici nu se mai revoltă inutil - „marchelizarea

vizor

revoltei, revolta-fashion, pe piele, dar doar o *tee-shirt*, producție de pre-imagini, de *déjà-vu* (citit cum se scrie: VU, cu vuiet).

Într-o bună zi, vor inventa în mod sigur roata, simplu, stând doar de vorbă, convingându-se, schimbând (comercializând) semne de viață. Fie și doar pentru a avea ce să-și *comunic*e.

După modelul lor, ar trebui să ne relaxăm în privința marilor scopuri și teme abstracte încordându-ne practic, concret asupra propriilor *carriere de viață*. Atitudine în sfârșit înțeleaptă!

BANCA COMERCIALA ROMANA

Sponsorizare de la Banca Comercială Română

stelian tăbăraș

Pe decindea Dunării

sudului țării cutureierau ambele maluri ale fluviului, pentru a aduce vestea nașterii Domnului. Fără teamă și prejudecăți, fără nicio discriminare, Europa se unea și prin aceste comuniuni de spirit. Poate situarea istorică a acestor fapte de invidie să fie în vremea ultimilor împărați bizantini, pe când și la nord de Dunăre existau cetățile inexpugnabile ale „romeilor”, cum erau ei denumiți.

Despre memoria colectivă, depozitată în legende și mituri, vreau să vorbesc acum, mai ales a acelor fapte ce *au dezamăgit istoric* așteptările poporului român. Sigur, tradiția locală n-a avut cum să păstreze stupefacția retragerii administrative romane la 272, lăsând în voia migratorilor populațiile daco-romane de la nord de Dunăre. Dar a păstrat dezamăgiri în legătură cu „achiziția” unor datorii de război turcești, prin cedarea, mai întâi, a teritoriului Bucovinei, la 1777, apoi al Basarabiei, la 1812 (într-un tratat secret care n-a mai apucat să fie pus în practică. Napoleon I promitea Țării Rusiei Țările Românești în întregime!), apoi iarăși la 1878. Cele mai recente memorii ale unor mari decepții istorice provin din repercusiunile Dictatului de la Viena (1940) și mai ales ale cădășiei postbelice de la Yalta (1945). Intrăm acum în Uniunea Europeană. Românii, ca și bulgarii, întâmpină însă restricții pe piața forței de muncă și chiar dacă putem înțelege scuza că „tot așa au fost tratați și cei din valul anterior” al lărgirii și că „nu se poate face excepție cu noii veniți”, totuși ne vine greu să constatăm că nici măcar Grecia n-a reușit să schimbe ceva. De vreo trei sute de ani încoace grecii au avut acces la orice muncă au vrut în România; au fost, de la domnitori și înalți dregători, la proprietari de moșii și comercianți de amploare, oameni de cultură și știință - nu li s-a „restricționat” niciun drept. Dovadă stau citirile religioase și civile, monumentele, școlile grecești realizate cu bani câștigați în Țările Române, apoi în regatul România. Acum este - poate - pentru întâia oară în istoria feudală, modernă și contemporană, când românii o duc mai greu decât grecii. Deocamdată... Dar nu vor rămâne lucrurile multă vreme așa. Pe inimaginabile canicule, când nemișcarea pare să fi pus stăpânire pe întreaga Atenă, doar în câteva șantiere auzi zvon de muncă: români care amestecă betoane, îndoic bare de fier, confecționează cofraje la „lumina” unor casetofone cu muzică populară de acasă. Lor nu li se pare prea cald, prea praf, prea sămbătă sau duminică. Ei construiesc - cu pricepere și hărnicie - pe decindea Dunării.

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:
Mariana Bunescu (tehnoredactor)
Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:
Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;
Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista este membră a Asociației Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de Ministerul Culturii și Cultelor

Revista „Lucașfărul” este editată de Fundația Lucașfărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România NU și de la Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1, telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: RO17RNCB0072049692900001

Cont în valută: RO87RNCB0072049692900001

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele

RODIPET și la oficiile poștale din țară.

Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C.

Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1,

Corp B, Sector 1, București, România la P.O. Box

33-57, la fax 0040-3187002, sau e-mail:

abonamente@rodipet.ro, subscriptions@rodipet.ro

sau on line la adresa www.rodipet.ro

Nu de dragul unui arhaism reintroduc, iată, chiar din titlu, acest cuvânt de sorginte latinească însemnând „pe dreapta”.

(Deși, spre încântarea noastră, a celor „de gîntă latină”, Comisia Europeană plănuiește ca, odată cu lărgirea UE la 28 de state, să aibă loc o reformă lingvistică: limba cancelariei europene să fie latina! Cu introducerea latinei ar putea fi înlăturate multiplicările de traduceri în sute de direcții și deficiențele de traducere, mai cu seamă la legi; în plus, funcționarii UE ar fi obligați să aibă o serioasă *urbanitas*, cultură clasică europeană. E lăudată mai ales precizia și pregnanța acestei limbi care oferă concepte potrivite pentru acțiune: *adagio ad agendum apta*. Concizia are și ea rostul ei, lucrurile trebuie să ajungă la un final - *manum de tabula* -, iar vorbele nu se rostesc în vânt, *ne ventis verbum profundum*. Comisia și-a reamintit că latina a fost limba birocratică a Imperiului Carolingian, a bisericii romano-catolice și a Imperiului Habsburgic sub Leopold al II-lea, la sfârșitul secolelor 18 și 19 - că apoi, multă vreme încă, a rămas limba științelor. Culmea a fost că lansarea ideii a revenit Președinției finlandeze a

nocturne

UE - de altfel, și în Ungaria, unde limba latină a părăsit cancelariile abia după 1848, și în Franța, ecoul a fost imediat pozitiv. Președinția finlandeză a UE produce deja lunar, de o jumătate de an încoace, un buletin informativ în limba lui Cicero: *Conspectus rerum Latinum*. O adevărată surpriză să citești, de exemplu, despre ministeriala euro-mediteraneană care va avea loc în curând, la 27-28 noiembrie: *Ministri UE a rebus exiteris in urbe Tampere diebus 27-28 m. Novembris ad conventum ministeriale Euro-Mediterraneanum agendum congregabuntur*.)

Să revin însă - după această lungă paranteză plină de satisfacție față de evoluțiile UE, evoluții propice românilor - la „decindea Dunării”.

Scopul repunerii acestui termen în circulație - fie ea și restrânsă - este, de fapt, sublinierea memoriei formidabile a poporului român, până acum vreo două secole aflat în oralitate. Sintagma s-a păstrat în colindele cu care locuitorii mai vechi ai

la limită

Ne aducem aminte cu toții de schimbul de replici dintre Polonius și Hamlet, din scena a II-a, actul II, al atât de celebrei tragedii (oare câți mai sunt cei care citesc, ascultă, văd, urmăresc opera dramatică a lui Shakespeare - care mai au unde și cum să ia contact cu fabuloasa creație de Renaștere a acestuia - care îi găsească un sens odată ce se raportează, cuminte, la universul civilizației, pretenției de civilizație, a lumii noastre?): „I'll speak to him again - What do go read, my lord?” își spune și întreabă curteanul, iar prințul răspunde: „Words, words, words!” Să observăm: trăim într-o lume a vorbelor. Hamlet - Shakespeare - putea fi nemulțumit, se putea arăta contrariat de faptul că a scris poate însemna a calomnia („Polonius: «What is the matter, my lord?... Hamlet: «Slanders, sir...»“). De fapt, eroul shakespearian știa bine că distanța dintre calomnie și realitate este, în lumea sa, precum în tot ceea ce ajunge să derive din condiția umană, una adesea nulă; el va continua: „The satirical rogue says here, that old men have gray beards; that their face rogue says wrinkled“... etc.

Ceea ce personajele tragediei constată - între atâtea altele -, iar noi înțelegem odată cu

„Vorbe, vorbe, vorbe“

caius traian dragomir

ele, este faptul că vorbele nu ilustrează nimic din tensiunile realului, că ele nu soluționează nimic și că întregul lor efect conduce, în primul rând, la a face existența inacceptabilă, transformând lucrurile ce încă mai puteau fi salvate în pierderi ireparabile, corupând puritatea, compromițând sentimentul și lăsând neatins, necondamnat, aproape neamenințat, răul. Dacă arta actorilor - vizitatori la Elsinor - poate ajunge să trezească oroarea și spaima celor vinovați, în planul experienței concrete, imediate, aceasta, în calitate de formă privilegiată a exprimării cunoașterii, gândului, opiniei sau convingerii morale, încă nu reușește să genereze mai mult decât o sugestie referitoare la adevăr. Închiderea unei stări de profund păcat, de crimă abominabilă pare să nu poată fi făcută decât, încă o dată, prin violență, sânge, neîndurare. Să ajungem atunci, din nou, la fraza lui Taleyrand: „vorbirea i-a fost dată diplomatului spre a-și ascunde gândul” - limba a fost dată omului ca să-și ascundă gândul: rezultatul este însă, și în acest caz, tragedia.

Cuvintele, astăzi, sunt simple vorbe, în sens hamletian, pentru că unele dintre ele dobândesc un statut mitic, sunt învestite cu o valoare cvasi-sacramentală sau, mai curând, supra-sacramentală, bineînțeles falsă; alcătuind un sistem de centre de alienare a comunicării, distrug orice legătură, ce ar încerca să fie stabilită între adevăr și structurarea ideilor și principiilor în practica socială, în comunicare, în civilizație. Cuvintele-cheie, cu sensurile deturnate, alterează orice rezultat pozitiv în evoluția actuală, către umanitate, a omului. Conceptele vizate de termenii la care mai refer nu sunt puține - între acestea cred că unele dintre primele locuri, într-o ordine a distorsiunii în continuare perturbate s-ar putea cita: partid, drept internațional (respectul pentru...), egalitate.

a) Pe scurt, despre „partid”. Acesta - partidul -, într-o democrație, este un drept și nu o obligație pentru cetățean, în circumstanțele organizării structurii statului și ale asigurării

libertăților tuturor. Într-una dintre marile democrații ale Occidentului, în urmă cu aproximativ doisprezece ani, a fost efectuat un sondaj de opinie, cerându-se celor intervievați să precizeze cauzele pentru care ar fi dispuși oricând să iasă în stradă, spre a lupta deschis, prin toate mijloacele, pentru apărarea drepturilor lor. În favoarea unui sistem de învățământ republican și deci gratuit, 98% din populație se declară dispusă la luptă; pentru un sistem de asigurări de sănătate bun și o medicină de elită, accesibilă tuturor, 95% ar fi trecut, în chip decisiv, la acțiune; în eventualitatea că partidele ar fi fost desființate, aceeași voință îi anima pe 25% dintre cetățeni. Statul cu pricina este unul dintre cele, foarte puține, care au creat democrație modernă, iar poporul respectiv s-a dovedit, istoric, unul dintre cele mai active în planul manifestării publice.

În textele fondatoare ale principiului democratic, de la discursul lui Pericle, în memoria eroilor atenieni căzuți la Marathon, și ajungând până la cuvântările pe această temă ale lui Abraham Lincoln, Jean Jaurès, Franklin Roosevelt, Charles de Gaulle sau Nelson Mandela, referințele decisive privesc poporul - eventual națiunea -, voința acestuia, exprimată direct ori printr-o formă sau alta de reprezentare, drepturile cetățeanului, libertatea, alegerea corectă, după proceduri infailibile, a conducătorilor poporului, justiția. Cu privire la par-

tide, regula este tăcerea. Ceva similar se întâmplă și în lucrările doctrinare ale liberalismului și socialismului. Partidele sunt menționate, se menționează - și se iau în serios - doar în propriile lor declarații-program, de constituire etc. (exemplul cel mai relevant istoric: „Manifestul partidului comunist”). Cu toate acestea, viața parlamentarilor este organizată, în mare măsură, în funcție de componența lor partidică, de ierarhiile de partid și aproape deloc în conformitate cu ponderea personalităților pe care le includ, cu ideile politice în circulație, majoritar susținute. În **Dictionarul Filosofic**, Voltaire, la cuvântul „Patrie”, vorbește despre toți factorii care condiționează destinul, istoria națiunilor - în maniera sa penetrantă, caustică și succintă. Despre partide nu spune nimic.

Cu toate că lucrurile stau, însă, așa cum stau, opțiunea statală (deloc populară) pentru organizarea pe baze partidice a politicii și evoluției istorice a statelor, poate să nu fie de loc rea, dar atunci partidele trebuie să se decidă a-și redobândi demnitatea abandonată sau încă nereușită. Un partid poate fi un instrument de putere sau purtătorul unui mesaj colectiv cu țintă istorică. El poate fi criticat din afară sau dinlăuntru, dar nu în supus compromiterii din sine. Maurice Druon, marele scriitor, sublinia într-una dintre discuțiile noastre: „comunismul nu este o doctrină, ci o tehnică a puterii”. Dacă acest exemplu de orientare partidică nu va fi rejectat la scara înțegii politice a lumii, soarta partidului, ca entitate politică esențială, nu va fi una fericită.

Dreptul internațional - un termen taleyrandian? Despre ce drept este vorba, câtă vreme principala instituție care ar trebui să îl gireze decide oricând cu unanimitatea a cinci mari membri, într-un consiliu restrâns, și să o facă împotriva majorității statelor lumii? A fi cetățean al uneia dintre cele cinci mari puteri nu este juridic egal cu a fi cetățean, pur și simplu. Alegerea ta, în primul caz, hotărăște asupra lumii, prin conducătorul pe care îl instalezi în țara ta, în mult mai multe privințe decât cea a altora. După aceea ONU este criticată pentru ineficiență, lată câteva mostre de argumentare pentru semnificația replicii hamletiene.

acolade

Cultura, încotro?

marius tupan

Într-adevăr, în ianuarie 2006, colaboratorul și premiatul fundației noastre,

Marian Marius Șolea, ne atrăgea atenția, public, că Ministerul Culturii, prin diverse și perfide metode, are de gând să reducă subvențiile pentru publicațiile literare. S-a întâmplat și mai rău: pe unele le-a șters definitiv de pe liste - să ne demonstreze că face ce vrea, când are în mână pâinea și cuțitul! Degeaba am realizat și publicat noi anchete în acest sens, în zadar am demonstrat cu exemple că suntem o revistă vitregită, dedicată, în mare parte, tinerilor, nimeni nu a dat nici o explicație, tăcerea fiind supremul argument. Așadar, banii publici care ar fi trebuit gospodăriți judicios, au fost aruncați în conturi neimportante, în dreptul unor tipărituri însăilate, în vreme ce reviste cu faimă, redutabile, au fost împinse în decor. Memoriile noastre nu au sensibilizat pe careva, căci, Doamne-Dumnezeule, s-a înființat o instituție specială pentru a distribui banii, în capul căreia trebuia să se spargă toate oalele. Dar, așa cum s-a demonstrat cu temeinicie, acolo au fost cooptate persoane neprofesioniste, răuvoitoare, anticulturale și antinaționale, care, în locul unor rezolvări eficiente și urgente, au expedit scrisori prolixă, hazardate, ca și cum noi tocmai pe acestea le așteptam.

Și totuși, se pare că somațiile noastre nu s-au pierdut în pustie. Prestația lamentabilă a afeceniștilor (era să zicem afaceriștii) a fost pusă în discuția ministrului de resort, după cum ne-a sugerat consilierul M.M. Șolea, semnatarul scrisorii deschise din numărul trecut al „Luceafărului”. De-acolo am înțeles că sunt multe conflicte în Ministerul Culturii care afectează grav buna desfășurare a activităților de-acolo. Prestația afeceniștilor n-a făcut altceva decât să tulbure și mai mult apele. A greși, e omenește, a persista în eroare e o situație care trebuie sancționată de urgență. Normal ar fi ca penibila instituție, înființată peste noapte la dispoziția unei persoane blamabile, Mona Muscă, să dispară definitiv, de vreme ce sunt destui instructori în minister care o pot înlocui, cum s-a întâmplat până în acest an. Dacă-i bătută în cuie, măcar să încerce să-și onoreze mandatul cum se cuvine. Intervenția lui M.M. Șolea e oportună și binevenită, mai ales atunci când vine cu propuneri ferme, de bun-simț. Ministerul ființează, îndeosebi, pentru activități practice, în folosul creatorilor și artiștilor, nu doar pentru reprezentări de protocol, deplasări în străinătate și târguri neonorate. Considerăm că avertismentele colaboratorului nostru îi vizează și pe cei care se achingă pompieristic de sarcini, uitând că un popor ca al nostru și-a câștigat cu greu libertatea și opțiunea politică. Am reținut din scrisoarea deschisă multe sugestii importante pe care cititorii noștri fideli le-au observat. Nutrim speranță că, în anul ce vine, nu vor mai fi derapaje și anomalii, iar intervenția personală a ministrului Culturii și a consilierilor săi va fi de bun augur. Nu mai putem lăsa problemele majore ale unei națiuni în mâini iresponsabile, căci toate se plătesc la un moment dat, după cum ne demonstrează istoria.

De la Umberto Eco cetire

De la fenomenul "operei deschise", teorie proprie, după care Umberto Eco a scris fantasticul său roman **Numele trandafirului**, n-am mai avut parte de o carte atât de bine studiată și programată precum trilogia românească a lui Marius Tupan, **Batalioane invizibile (I. Craterul, II. Rhizoma, III. Asteroidul)**. Nici nu mai adaug prudentul "păstrând proporțiile", deoarece nu e cazul, cartea/cărțile acestui autor fiind egale valoric cu ale celebrului scriitor italian. Cineva, Gabriel Rusu, a scris deja, într-o cronică la unul dintre volumele publicate anterior ceva la care subscriu fără ezitare: "*Trilogia lui Marius Tupan pare (chiar este, n. n.) unică, având și o miză planetară cu care nu ne-am mai întâlnit. Tradusă în limbi de circulație internațională, în mod sigur va surprinde, mai ales că, așa cum se prezintă, are darul de a convinge că-i capabilă să limpezească istoria prin istorisire.*"

Am reprodus această remarcă îndrăznească, în perspectiva faptului că despre trilogia în cauză nici n-a fost vorba în atenția celebrei comisii de la ANCF pentru a fi tradusă, preferându-se niște valori reale, dar netrasmisibile pe teren universal. Or, trilogia lui Tupan poate fi citită și în Japonia, și în America de Sud și oriunde în alte teritorii, fiind o construcție valabilă peste tot. Aceasta cu toate că prin decodare simplă, în centrul acțiunii stă Româ-

galaxia cărților

nia cu istoria ei din ultimii 60 de ani (regimul proletarist al anilor '50 - '60, dictatura anilor '70-'80, lovitură de stat din decembrie 1989 ("lovitura de crater", cum o numește autorul), degringolada politică și socială a anilor din urmă).

Am scris la rândul-mi, la apariția vol. II, **Rhizoma**, că romanul respectiv îndreptățește propunerea unui curent care vine să reia firul ca și întrerupt al ideologiei literare în urma răsturnării de valori de la sfârșitul anului 1989, anume **juxtalismul**. Integrala celor trei volume îmi întărește supoziția. Autorul însuși, parcă preluând-o, o și confirmă spre finalul volumului al treilea: "*Regizorul știa, fără îndoială, și acest lucru, de aceea crease două intrigi - a lumii reale și a celei ideale.*" Neîndoindu-mă, Marius Tupan pune continuu în paralel o realitate veritabilă și una imaginară, ficțională. Un alt model de structură poate fi atribuit mecanismului de desfășurare din opera lui Brâncuși, dar tot pe fundamentul operei deschise (și închise însă): realul restrânge, închide fluxul acțiunii, în vreme ce imaginarul, ficțiunea îl deschide, cu o periodicitate geometrică, vizibilă, de "coloană fără sfârșit".

Al treilea model constructivist vine din Dante, "Craterul" comunității din Șipote, satul asediat de neconținute tendințe războinice exterioare, fiind croit din cele nouă brațe descendente în crater ca și **Infernul** dantesc. Autorul adoptă modelele respective, dar nu se subordonează lor, le evidențiază cu personalitate și originalitate. Și ca să fie excursul teoretic al trilogiei complet, fiecare dintre volumele trilogiei încercuiește câte un teritoriu fantastic, fie pe imaginea de pampas sud-american (Macondo, adică Marconia, România închisă a autorului), fie pe canavaua spațiului fictiv faultnarian al nord-americii ("Caldeira" guvernată de Terry John, un american - nord-americanii sunt numiți aici "gardieni" -, care va deveni chiar președintele Țării Marilor Cratere, deci S.U.A.). Nu am mai căutat înțelesul

clar al acestui simbol teritorial, dar el poate fi deviat din forma căldării, ca spațiu la fel de închis precum craterul, dar nu pe sens infernal, ci, dimpotrivă, salvator, aici fiind concepută tehnica de evitare a impactului Terrei cu un primejdios asteroid.

În spațiile respective se concentrează, se condensează istoria perioadelor pomenite. Pe baza inserției spațiale, a reducăiei deci, evenimentele capătă unitate, coeziune, deși ele au fost în realitate dislocate, aparent întâmplătoare. Astfel autorul reușește să justifice mai ales tendința de "scenarită", manifestată atât de violent la nivelul multor conștiințe participante. Primesc astfel contur gulagurile românești, comploturile, loviturile, scenariile înșeși (cum ar fi, de pildă, straniul complot susținut de răpirea ziaristilor din Irak de acum doi ani).

Și dacă ar fi să mai acordăm un titlu imaginației autorului, acesta vine din Apocalipsa biblică, așa cum este ea tradusă în vremea dictatorială a lui Patriciu, fostul guvernator din Șipote, asasinat în ziua Nașterii Domnului Isus: "*Programul de indoctrinare, bine pus la punct de venetici, își arată abia acum rezultatele reale. Fiecare șipotean avea varianta lui, una mai năstrușnică decât alta, dar toate găseau răul în afara hotarelor, nicidecum în Șipote. Agenții lui Patriciu meritau felicitări pentru abnegația depusă în împrăștierea zvonurilor și a amenințărilor sumbre. Ei stabiliseră în multe rânduri destule tentative de prognoză, cum erau numite lansările de vești alarmante, și-abia acum culegeau cu adevărat roadele. Folositoare le fuseseră și cărțile ce anunțau dezastră iminentă, pliantele cu imagini apocaliptice și, nu în ultimul rând, chipurile decrepite ale unor personalități, care nu mai rezistau sub asaltul maladiilor ce cuprinseseră lumea...*" și așa mai departe.

Deosebit de interesantă și absolut personală este împărțirea materialului românesc neapărat pe capitole, ci pe domenii de manifestare. Primul volum, **Craterul**, se coordonează pe trei ramuri de fiziologie: **Auzenii, Mirosenii și Vedenii** - autorul chiar utilizează aceste simțuri pentru definirea comportamentelor și chiar a evenimentelor. Al doilea volum, **Rhizoma**, este structurat pe alte trei fenomene, mai accentuate din punct de vedere social: **Narcoze, Hipnoze și Psihoze** - autorul chiar experimentându-le prin diverse personaje de proveniență ocultă, cum ar fi Dembinski sau Dan Nemțeanu, dar și Grația Morrinson. În sfârșit, al treilea volum, **Asteroidul**, conține (la propriu) **Perversiuni, Diversiuni și Reversiuni**. Deci aflăm alte nouă subîmpărțiri, ca într-o recentă **Divina comedia**.

Edificiul astfel programat, consolidat este impecabil, de o soliditate extremă, dar și de o semnificație multiplă. Trilogia este astfel deopotrivă frescă istorică, analiză larg socială, filosofie, magie, strategie politică și tot ceea ce este la îndemâna umanității sau naționalității pentru a se zidi sau a se autodistrage (ultima variantă fiind mai atrăgătoare parcă).

Până aici spațiul românesc se confundă deci cu teoria lui, totul fiind expus cu o coerență desăvârșită. Dar și partea lui activă este întregă: se întâmplă multe în text, comploturi politice, războaie vizibile sau absconse, experimente, scene de un erotism zguduitor, dar fără vulgaritate. Și mai ales, pentru a convinge despre apartenența trilogiei la roman, acțiunea este populată cu personaje, nu foarte multe, dar extrem de personalizate. Cele mai multe dintre aceste personaje sunt recognoscibile, se decodifică ușor în viața cotidiană, deseori fiind persoane publice, aparținând aspectului realității reale. Numai că modul în care ele sunt prelungite în realitatea imaginară (altă resursă a "**juxtalismului**") provoacă fantezia și iarăși ficțiunea. Este același mecanism de închidere - deschidere care dă senzația infinitului, de data aceasta strict omnesc.

Altă tehnică bine stăpânită de autor:

transferul de importanță de la unele categorii de personaje spre altele. La început rezultă că personaje principale ar fi Arvunescu și Patriciu, cei doi primi guvernatori din Șipote și Marconia. Apoi ies în prim plan Plagamat Gellu Globescu și Codru Furgoteiu sau femeile Gilda Tudor, Salma Malinovschi, Grația Morrinson. Se evidențiază succesiv alte personaje, din peisajul internațional: americanul ("gardianul") Terry, albanezul Demollari arabul Nadir Khan, spaniolul Garrigos. Abia târziu, spre sfârșitul defilării întregii galerii de personaje, ne dăm seama că, de fapt, personajul central, personajul martor și "cheie" este Miru Rozeta, salvatorul planetei, de fapt autorul însuși, cel care coordonează, prin vizionarismul și enciclopedismul său, toate aceste complexe mișcări de spații, timpuri și personalități transnaționale. Și, ca să dovedească faptul că totul a fost o înscenare, o mascată piesă de teatru, regizată atent, autorul dă după finalul ambiguu al trilogiei o adevărată "Scară tâlcuitoare", adică o listă *Dramatis personae*, care ne conduce încă o dată subtil spre teatru și spre altă capodoperă a literaturii române, anume **Istoria hieroglifică** a lui Dimitrie Cantemir. Circuitul teoretic este astfel complet, nefiind neglijat nici un artificiu demn de reținut din istoria literaturilor.

Se mai cuvin câteva lămuriri: extrem de vag ne este sugerată simbolistica din titlul trilogiei: "*Iar particulele divine, ce păreau să fie: În primul rând batalioanele invizibile ale Domnului, care aveau menirea să reorienteze lumea spre Paradisul pierdut. Ele făceau diferențierile dintre plante și animale, stimulând aspirația spre Cel Unic.*" De fapt, aceste fraze, chiar ușor cifrate, sunt suficiente pentru a demonstra calitatea comentariilor pe marginea acțiunilor. Întotdeauna nuanțate și măiestru alcătuite. Și, în sfârșit, există dovezi pentru arta propriu-zisă a autorului de a scrie și la nivel calofil. Iată un portret superb al enigmaticului personaj feminin Grația Morrinson: "*Femeia își ridică ochelarii pe nas și bărbatul înțelese că avea în apropiere un exemplar de rasă, cum nu mai văzuse de mult în peregrinările lui. Nu asista la o metamorfoză, se izbea cu privirea chiar de o doamnă misterioasă care, poate, îl ascultase amuzată pălăvrăgeala. Pupilele lui erau de culoarea părului, iar globurile mari, uimitor de dezvoltate, păreau gata să iasă din orbite. Observă apoi contururile buzelor cărnoase și, mai ales, limba, răsucindu-se continuu între palatin și dantura inferioară, ca un turn aplecat într-un permanent seism, nările fremătătoare, vizitate adesea de zvonuri carnale. Întreaga ei făptură trăda o senzualitate ofensivă, căreia nici un bărbat nu i-ar fi putut rezista, darmite el, postitor cu lunile.*" Pe asemenea descriții excitante se presimt scenografiile erotice, nu puține (cerute de rețeta romanului cel mai recent, cu scopul de a fi atras publicul divers și dornic de senzații), cu care este aseasonată permanent atmosfera deseori prea austeră a mediului solicitat. Toate acestea sunt de fapt prelegeri asupra unui "juxtalism" bine temperat, pe care autorul îl emană fără expresă trimitere teoretică: "*Miroseniile și auzeniile recucereau adăpostul de protocol, veneticii și băștinășii viermuiau deopotrivă, imaginile fictive se amestecau cu cele reale, luminile și umbrele se stânjeneau reciproc, în vreme ce Grigore Plagamat se lăspurtat într-o altă lume, păstrând vagi corepondențe cu a celora din Șipote.*"

Astfel trilogia lui Marius Tupan nu poate fi povestită, dar poate fi repovestită de fiecare cititor, oriunde s-ar afla el. Nu se lasă nici citită, ci se vrea descoperită, din aproape în aproape, urmărită cu atenție, fapt deloc facil. Iar acest act de posesie a unei cărți, în multiple lecturi și perspective dau valoarea decisivă a unei construcții monumentale.

(valentin fașcu)

Măștile de opal

Ambiguitatea eu/tu nu pornește dintr-o empatie programată/studiată, ci din nevoia de a te privi pe sine ca pe altul. Jocul de cărți pe „un stav verde închis” devine un fel de ruletă rusească, în care miza este crudă, regulile nu sunt cunoscute de la început și totul pare nedeslușit, înecat în fum: „într-o sală cu lumină difuză/ trâmbe de fum încâlcite precum cărările tale/ desenează pereții tavanul ochii celor prezenți”. Cel care-și riscă viața este eul poetic, jucător cu „mască de opal” într-o lume de „măști impasibile”. Epitetele „impasibil” și „de opal” sugerează incompatibilitatea participanților la joc: între stările/ atitudinile psihice și mineralul urhaic, semipretios, cu înveliș transparent sub care pulsează miezul roșcat se întinde prăpastia noncomunicării. Ele, măștile impasibile, cunosc și stăpânesc jocul, în timp ce acel eu/ tu, „nenorocitul” - cum „multiplică” plusează măștile, reprezintă ipostaza novicelui cu degetele tremurând de nerăbdare: „sângele galopează bezmetic/ poc! poc! înfloresc venele purpurii/ lumina ta punctează cu bănuții de aur/ amenințător se-nvârte totul în jur” (Masca).

Volumul „Măști de opal” (Editura Casa Cărții de Știință, 2006) al Mariei Pal este alcătuit din monologuri adresate, în care receptorul se substituie emițătorului, fără a se crea totuși impresia de soliloc; poeta nu se dedublează pentru a crea situația de comunicare, ci construiește voit ambiguitatea, pentru că tăcerea trebuie împărțită: „stai pe malul râului cu fața sprijinită în palme / aștepti deschiderea misterului/ sub ochii tăi/ curioși ca ai verivelor// istoria curge fără zgomot// cine știe de partea cui se va-nclina/ imperturbabil/ balanța cu măt// râul își gonește valurile nepăsător/ libelulele săgetează aerul cu noi străluciri/ misterele se-nclădesc precum liniile din palme// cu cine să împarți tăcerea/ nici o ușă în preajmă care să promită ceva// de sub o mască se-naltă un hohot” (Cu cine să împarți tăcerea). Atitudinea în fața tainei este una calmă, mediativă, din care lipsesc maculările emoționale. Cumva în felul poetului „mut ca o lebădă”, Maria Pal preferă implicarea în mister și nu bruscarea lui cu gesturi mundane. Planurile rămân ireconciliabile, între curgerea nepăsătoare a unui râu simbolic și spațiul neclintit, închis, fără „nici o ușă în preajmă care să promită ceva” se creează stăruirea static/ dinamic, viu/ mort, punctată de hohotul (unul singur), răzleț și dement al măștii. Cultivarea antinomiilor vine dintr-o viziune personală asupra elementelor esențiale din plan ontic. Natura este întotdeauna prezentă în preajma eului poetic, dar neimplicarea directă a acestuia în ritmul ei este evidentă. Întotdeauna se alege ca intermediar un „tu” cu valoare generală, care include nu numai creațoarea, ci și umanitatea în întregul ei. Un pastel spiritualizat amintește de Eminescu: „din mesteceeni izbucnește lumina/ ca un incendiu/ în noaptea ce-și lasă sărutul de fluture/ pe obrazul tău palid// apele sună molcom din clopot/ o chemare spre somn// pe buze-ți adorm stoluri de pășări/ zăpezi nesfârșite// prin ochi galopează frigul/ și

măștile străvechi ale altor copilării” (O chemare spre somn).

Sunt poeme în volum care trimit la viziunea animistă fantastică a lui Salvador Dali, prin surprinderea laturii mitice prezente în formele de relief, în valuri, în nori. Exteriorul ia forma virtualităților existente în interior, de aici impresia de realitate percepută prin sinestezie: „prin aerul fierbinte/ plutea o profeție explozivă/ ca un chibrit aprins lângă-o sondă// arborii rămăneau țin-tuiți în orizont/ ecoul se lovea puternic de pietre// eu sunt nimeni tu cine ești// rândunicile se rotesc în jurul oglinzii/ croșetează presimțirile atâr-nate în aer// râurile mângâie tristețea/ dintr-o mască de sare” (Eu sunt nimeni).

În „Sugestii pentru Salvador Dali”, Maria Pal merge pe exactitatea desenului, dar scoate, din agitația „tulbură a inconștientului”, de care pomenea pictorul, sentimentul culpabilității pentru orori care s-au întâmplat în istoria umanității și care trebuie asumate: „pițigoi își văd liniștiți de certuri/ prin anotimpurile perimate/ vârtejnițele torc într-un cântec sfâșietor/ în turlele cu bufnițe oarbe/ greierii însoțesc caravane pierdute// într-o cafea părăsită/ undeva la periferia orașului/ unde atarnă măștile pe haine de fum/ ții în palme gândurile arse/ ca trupurile celor din crematoriile/ de la Buchenwald Auschwitz// nimeni nu-ți va deschide o ușă/ locuitor al gogoșilor sparte de fluturi/ pustiit pe peroanele gării/ după ultimul tren// liniștit/ îți locuiești singur infernul/ cum păsările bucățile de cer/ dintre gratii” (p. 12).

Cunoașterea irațională este preferată celei lucide, care exclude masca, jocul, ambiguitatea: „cu pânze grele de păianjeni pe față/ seara bolnavă rătăcește năucă/ de mână cu trecătorii întâr-ziați/ pe sub catedralele pădurii// ochii lor usucă fluviile/ crăpate de arșiță sunt albiile spre mare// luna răscolește cu argintul săgeții/ dezgroapă masca ta de opal/ pe care mai tremură încă/ lumina îngălbenită a lumânărilor/ ce s-au aprins în templul cu foșnet timid de hârtie// gândul și se-ngroașă treptat/ capătă alte miresme precum mierea/ și-o altă răcoare” (Alte miresme).

Reveriiile suprarealiste au grandoare, cuprind spații concrete ori inefabile, senzorialitatea exacerbată a eului poetic înregistrând dimensiuni întotdeauna ascunse sub măști de opal sau cristal, ca expresie a nevoii nedeslușite de limpezire: „în păr și se-mpăclește voluptuoasă lumina// tu descoperi mirajul unei lumi de penumbra/ de tremurătoare draperii// o singurăătate incomunicabilă/ cum este-a scufundătorilor de perle/ când marea se-nchide peste ei/ c-un clipocit vesel/ cu foșnete dulci de mătase// decojești cu lăcomie cuvintele/ sub razele ce se frâng zdrențuindu-se/ în masca ta de cristal/ neverosimil stilizându-ți lumea/ în altă idee” (Altă idee).

În mitologia marină pe care-o imaginează Maria Pal, jertfa prometeică își pierde substanța sub eroziunea timpului, raporturile dintre suprafețele reale/ oglinzite sunt deformate, adâncul ascunde, duplicitar, demoni, sirene și harpii, într-o neorânduială postapocaliptică, de pe urma căreia numai „coclitele măști de bronz”, „marea stearpă”, zdrențele și heralziiluzorii mai pot mărturisii despre ceea ce nu se mai poate materializa: „pe stânca din față/ un vultur ruginit trăgea o zdreanță de nor/ peste rănile hoțului de

foce// pe marea stearpă/ unde rănile corăbierilor ascund sirene și/ harpii/ pluteai printre demoni bizari/ umbrele lor alungite se târau către istmuri/ furișându-se// în adâncuri/ cu armuri din metale sofisticate/ heralziiluzorii scriau mitologia din tăcerea verde/ uleioasă/ pe coclitele măști de bronz” („Mitologie marină”).

Atunci când materializează noțiuni și concepte, Maria Pal folosește tehnicile picturii suprarealiste, respectând, ca și Dali, exactitatea desenului, bogăția detaliului revelator, dar planurile nu sunt net separate, între terestru și astral, între regnuri, precum și între fenomenal și metafizic nu mai există „zone de tranziție”, ci o aglutinare ce schimbă radical perspectiva receptorului: „dintre ramuri/ greierii degerați cad cu zgomot de pietre/ printre buruienile încâlcite zac figurine de lemn/ resturi de oase/ cârțițe calcinate de frigul tăios// pe câmpii pustii/ din singurătatea translucidă/ se ivea chipul tău poticnindu-se/ singur/ ca o sticlă de apă uitată în gerul cumplit/ în care se reflectă iepurii săgetând peisajul// un freamăt de spaimă/ deschide gurile măștilor” (Din singurătate).

Deși nu trece la ceea ce se numește „poezia tranzitivă”, ci rămâne la nivelul limbajului poetic reflexiv, comunicându-se pe sine, poeta construiește un text modern, care are la bază reconfigurarea aproape inginerescă, tehnică, a suprafețelor multiforme ale realității umane și cosmice. Capacitatea de sinteză și stăpânirea plasticității cuvântului asigură poemelor intrarea într-o zonă a transindividualității (de aici și lipsa mărcilor cunoscute ale eului poetic), rarefiată și cu simboluri aproape ermetice. Moartea, trecerea, senzația de pustiu și de inutil devin elemente de

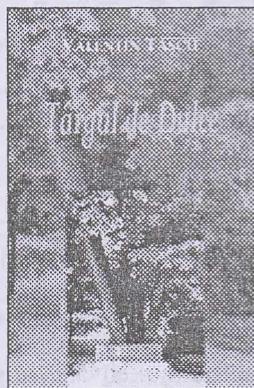
galaxia cărților

construcție a unui univers intrat în descompunere: „un vânt cânta nestingherit peste acoperișuri de tablă/ luând locul stafiilor// printre colonadele templelor/ iedera atotputernică/ se-mpământenea printre feluritele măști// prin sacristii/ odăjdiiile mucedu tânjeau după servicii divine/ după bătrânii ce moțâiau sub ochii zeilor enigmatici/ din frescele încovoiate de veacuri// peste zidurile căzute în ruină/ hohotind în sinea lui/ orbul te duce de mână// cerul se uită-n jur cu ochi tulburi de pește” („Un vânt”).

Ca și în pictura lui Dali, după „agitația tulbură a inconștientului” și după găsirea cuvintelor/ sintagmelor care s-o exprime, urmează „raționalizarea delirului”, adică structurarea imagistică; în ultimul poem, măștile cad, reînțoarcerea la matricea arhetipală s-a înfăptuit, iar ritualurile au fost cumva recuperate: „adâncul din tăcere îl închizi/ în lutul ars prin amforele verii// călugări cu mâini încârligite și pletele vâlvooi// pe fețe fără mască/ tristețile se pârguiesc/ ca fructele bolnave într-un pom/ și colorează vântul cu șapte vânătaii// plutește-n jur o șoaptă scăpată de sub chei// pierderile-s ritualuri pentru biserici noi” (Ritualuri).

(valeria manta-tăicușu)

1) Târgul de Dulce
(Valentin Tașcu)
Editura Clusium

2) Lucian Blaga - Studii. Articole. Comunicări. Evocări&interviuri. Comentarii critice (Zenovie Cârlușea)
Editura Măiastra

3) Tăcere lustruită
(Adam Puslojic),
Editura Măiastra

A fi creștin post-modernist (I)

adrian g. romila

A crede că mai credem. E cu puțință să fim creștini în afara Bisericii? (Pontica, Constanța, 2005) completează seria traducerilor din Gianni Vattimo, făcute în ultimii ani de Ștefania Mincu la aceeași editură. Campionul „gândirii slabe“ (eticheta aplicată ontologiei post-moderne n-a făcut încă destulă carieră, pe cât merita) și teoreticianul asiduu al dezvrăjirii lumii a abordat de data aceasta problema credinței, într-un text situat din start la granița dintre scriitura „personală“ (persoana I e folosită cu ceva protocoale preliminare) și cea neutră, tipică filosofiei de totdeauna. Sau, ca să-l parafrazăm chiar pe autor, textul său nu va fi în primul rând narativ și nici nu se va referi în mod net la un eu narator-credincios, deși, fie vorba între noi, tonul „personal“, pentru care se face atâta caz, e folosit și în alte texte vattimiene (*Etica interpretării*, de pildă), fără avertismentele de aici. Probabil că tema impunea un astfel de hibrid și o astfel de asumare explicită a pozițiilor exprimate, cunoscându-se antipatia autorului pentru „marile povești“

cronica literară

ale metafizicii occidentale clasice, între care se numără și ontologia creștină tradițională.

Eseul lui Vattimo are o dublă miză. Pe de o parte, dorește să răspundă cu rigoare analitică revirimentului ciudat pe care-l cunoaște sentimentul religios în post-modernitate, pe de alta, dorește să clarifice discursiv un set de probleme ale raportării la sacru, pe care autorul le simte ca pe o proprietate adâncă a sinelui. Necesitatea aceasta dublă, individuală și colectivă, în același timp, e numită de filosoful italian „repropunere“, pentru că raportul cu sacru, cu Dumnezeu și cu rațiunile ultime ale existenței constituie un nucleu de conținuturi de conștiință pe care cu toții doar îl uitaserăm, trecându-l sub atât de cunoscutul concept de „secularizare“.

Or, regăsirea „tardo-modernă“ (expresia îi aparține) a acestui nucleu înseamnă recunoașterea faptului că el a fost înlăturat și că această înlăturare și retrădăcere a lui sunt componentele unei experiențe religioase autentice, singura posibilă azi. Cu alte cuvinte, procesul istoric inevitabil al secularizării corespunde perfect necesității unei redefiniri a experienței religioase, înlăturând din ea ceea ce e mort instituțional și autoritar (referințele predilecte sunt catolicismul și papalitatea) și păstrând esența mesajului evanghelic. Ca și celelalte „povești“ idealiste ale Occidentului, și cea creștină trebuie supusă unei grile hermeneutice tipic post-moderne (Vattimo n-ar fi putut face altfel), care, dacă nu delimitează *mithos*-ul de *logos*, măcar dă un sens rațional acestei împletiri.

Ei bine, autorul afirmă că imaginea transcendenței divine ca putere amenințătoare și negativă, ca alteritate absolută trebuie să

dispară. Și asta nu pentru că raționalitatea ar domina încă spectrul ideologic al modernității și pentru că „adevărul“ ar trebui deosebit de „mit“. Dimpotrivă, urmându-i pe Nietzsche și pe Heidegger, nihilismul e ținta spre care tinde modernitatea, iar metafizica care a generat o ontologie scindată într-o structură „tare“ (Ideile, Dumnezeu, ființa eternă) și una „slabă“ (ființele create și trecătoare) trebuie să dispară.

Lumea „adevărată“ a devenit poveste, metafizica s-a sfârșit, realitatea lumii nu se mai identifică cu ceea ce au produs gândirea rațională, știința și tehnologia. Ființa mai păstrează încă secrete care ar putea fi revelate de mituri sau de alte forme de discurs. „Adevărul“ nu mai este „pus“ de om în lucruri, nu se mai reduce la „voința de putere“ și la ceea ce formulăm prin limbaj. „Dacă voim să gândim ființa în termeni nonmetafizici“, scrie autorul, „se cere să gândim că istoria metafizicii este istoria ființei și nu doar a erorilor umane. Dar aceasta vrea să spună că ființa are o vocație nihilistă; că faptul ei de a se reduce, a se sustrage, a se slăbi este acea trăsătură a ei care se dă în epoca sfârșitului metafizicii și al devenirii problematice a obiectivității“. În acest sens, divinității nu-i mai pot fi atribuite trăsături de omnipotență, absolutitate, eternitate, transcendență, cum făcea teologia clasică creștină. Dumnezeu nu mai poate fi definit ca *ipsum esse subsistens*, care rezumă în sine toate caracteristicile ființei obiective. Dumnezeu creștin nu mai poate fi identificat cu Dumnezeul metafizic, pentru că „ontologia slăbiciunii“ a pregătit terenul pentru o revenire a religiei cu mult mai conformă sensului Întrupării, vestită de Noul Testament. *Kenoza*, coborârea lui Dumnezeu la noi prin Întrupare, e un act non-violent și non-absolute, imposibil de fixat obiectiv o dată pentru totdeauna, cu atât mai puțin posibil de fixat prin metodele unei metafizici desuete. *Kenoza* dezmente toate trăsăturile „naturale“ ale divinității, afirmă Vattimo, iar secularizarea o confirmă, pentru că are ca efect purificarea credinței de raporturile prea strânse cu timpul, cu așteptările de perfecționare umană, cu iluzia unei pretinse raționalități progresive, cu deciziile autoritare și strict conjuncturale ale instituției Bisericii.

Cum poate fi, atunci, întelesă istoria mântuirii? Admitem salturi calitative sau progresie treptată? Cum luăm mesajul evanghelic, după literă sau după spirit? Răspunsul filozofului italian reinterpretează noțiuni mult uzate de teologia tradițională. Paradoxal pentru un teoretician al post-modernismului, e un răspuns foarte apropiat de cel al apologetilor modernității ca epocă a Duhului Sfânt. Pentru edificare, reproduc un pasaj mai întins:

„Revelația nu dezvăluie un adevăr-obiect; vorbește despre o salvare aflată în curs. De altfel, se vede aceasta încă din raportul pe care Isus îl stabilește cu profeții din Vechiul Testament: el se prezintă ca interpretarea autentică a profețiilor, chiar dacă, în momentul despărțirii de ucenici, le făgăduiește acestora că va trimite Duhul adevărului care va continua istoria mântuirii reinterpretând și conți-

nutul doctrinelor sale. (...) Istorie a mântuirii și istorie a interpretării sunt mult mai strâns legate decât dorește să admită ortodoxia catolică. Nu e vorba doar de faptul că, pentru a te salva trebuie să ascuți, să înțelegi și să aplici corect în propria viață învățătura evanghelică. Mântuirea se desfășoară istoric și cu ajutorul unei interpretări tot mai «adevărate» a scripturilor, în linia a ceea ce se petrece în raportul dintre Isus și vechiul Testament: «Ați auzit că vi s-a spus... însă eu vă spun». Și mai ales: «Nu vă mai numesc robi, ci prieteni». În această lumină - a mântuirii ca un efect ce realizează tot mai deplin *kenoza*, coborârea lui Dumnezeu, care, astfel, dezmente înțelepciunea lumii, adică visele metafizice ale religiei naturale care-l gândește ca cel absolut, atotputernic, transcendent: sau, altfel spus, ca *ipsum esse (metaphysicum) subsistens* - secularizarea, adică destrămarea progresivă a oricărei sacralități naturaliste, este esența însăși a creștinismului“.

Isus e hermeneutul suprem, am zice, singurul care poate stabili un nou raport cu poporul său și cu legea sa scrisă, un raport bazat pe iubire (Vattimo o numește „caritate“) între oameni, pe de o parte, între oameni și Dumnezeu, de cealaltă. Tocmai această dimensiune caritabilă garantează interpretabilitatea mesajului creștin, caracterul său nonperemptoriu și noninstituțional. Moartea metafizicii în modernitate („ontologia slăbiciunii“) nu face decât să confirme acest lucru, chiar dacă noțiunile de „nihilism“ și „secularizare“ par a nu avea nicio legătură cu revirimentul religios. Iată, Vattimo o arată posibilă.

Până la un punct, opiniile autorului pot fi legitime. Ca filozof (post)modern care problematizează religiosul, are tot dreptul să alcătuiască un eșafodaj ideologic prin care să justifice o corespondență între disoluția metafizicii occidentale tradiționale și disoluția creștinismului pe care Biserica l-a promovat de veacuri. Poți fi de acord, până la urmă, că ceea ce un creștin ortodox (nu în sens confesional) numește „Tradiție“, o autoritate pe lângă Revelație și Scriptură, poate fi interpretat și așa cum o face Vattimo. Căci „Tradiția“, nu-i așa?, nu e obligatoriu un set de norme practice și teoretice rigide, autoritare, ci mai degrabă un conținut omogen de prescripții și direcții în care există o zonă contextualizantă, adaptabilă la timpuri și la oameni. La fel, știm cu toții că dimensiunea instituțională a Bisericii are o latură „supt vremi“, supusă paradigmelor politico-științifice care se succed aleatoriu (sau poate nu) în istorie. Da, autoritarismul bisericesc e, probabil, astăzi nerecomandabil, el nu poate da întotdeauna ultimul cuvânt (lucrul se aplică îndeosebi papalității). Întrebările sunt oricând posibile, și acesta e nihilismul pe care-l vede Vattimo ca țintă a modernității. „Infinitatea niciodată terminabilă a cursului nihilismului e poate motivată numai de faptul că iubirea ca sens «ultim» al revelației are nicio ultimitate propriu-zisă; și pe de altă parte, motivul pentru care filozofia, la sfârșitul epocii metafizicii, descoperă că nu mai poate crede în temei, în cauza primă dată în chip obiectiv în fața ochilor minții, e că și-a dat seama (deoarece a fost educată în sensul acesta și, tocmai, de către tradiția creștină) a violenței implicate în orice ultimitate, în orice principiu prim ce ar reduce la tăcere orice fel de întrebare pusă ulterior“. Iubirea are ultimul cuvânt, se poate spune și așa.

În cursul anului 1945, probabil pe la jumătatea lui, a apărut o carte interesantă, una dintre cele mai importante documente despre ceea ce gândea elita culturală românească în acel moment istoric, adică la încheierea celui de al doilea Război Mondial. Ea cuprinde 17 convorbiri ale lui Ion Biberi cu o jumătate de intelectuali de marcă, de la G. Enescu la G. Călinescu, T. Vianu sau Ion Sava, decanul de vârstă fiind P.P. Negulescu, iar mezinul, tânărul, de scandalosă notorietate recentă, Geo Dumitrescu, încă nu deplin cunoscut prin placheta **Libertatea de a trage cu pușca**, apărută și premiată în 1946 la Editura Fundațiilor Regale. Inițiatorul acestor „discuții”, care nu sunt niște simple interviuri, Ion Biberi, nu era un gazetar sau un curios oarecare, ci o personalitate științifică și literară bine caracterizată. Medic psihiatru, el făcea parte din generația „trăiristă”, oarecum încheind-o, se afirmase ca romancier de cea mai modernă formulă (fiind unul dintre primii scriitori ai noștri care receptează și valorifică influența lui Joyce), dar și un eseist divers și chiar un critic literar pe care articolele din *Etudes sur la littérature roumaine contemporaine* îl consacraseră, fără a-l reține în această tagmă cu exclusivitate. (Pregătea atunci publicarea unui mare op științific de îndelungă elaborare, **Individuă și destin (I-II)**, care va avea norocul să apară în momentul când libertatea, fie și limitată, de expresie, lua sfârșit la noi în țară, așa că nu s-a bucurat de recepție și comentariile meritate.)

Interviurile acestea apăruseră în serie în revista săptămânală „Democrația”, condusă de Anton Dumitriu, una dintre primele publicații noi apărute după 23 august 1944 (primul număr e din 18 octombrie 1944 și ultimul din 15 mai 1945). Ea e considerată cea mai bună publicație a vremii de către Marian Popa, care îi caracterizează con-

opinii

ținutul drept vădit „masonic”, datorită prezenței numeroșilor scriitori evrei, deși calificativul de democrație sau progresiști ar fi mai propriu, aceasta rezultând cu prisosință și din ancheta cu o temă așa de riscantă a lui Biberi. Era o publicație de orientare liberală, legată chiar de acest partid prin persoana directorului care va activa de-a dreptul după formarea guvernului Petru Groza, aderând însă la grupul lui Gh. Tătărescu și împărțind soarta acestuia, căci va fi arestat în 1947 și condamnat în urma unei acțiuni politice destul de neobișnuite. Colaboratorii revistei ne oferă un spectru destul de larg, în care Ath. Joja, Felix Aderca, Oscar Lemnaru iscăleau alături de Bazil Munteanu și T. Vianu, pot da măsura lipsei de exclusivism în opțiunile revistei; în condițiile cenzurii de război, dar mai ales a celei militare sovietice, te întrebi cât de sinceri puteau fi cei anchetați de Biberi sau cei care-și ofereau colaborarea, problema fiind mai simplă pentru poezii și literatură proprie-zisă: Șt. Aug. Doinaș, Alexandru Lungu, Mihail Crama, Mircea Popovici sau H. Papadat-Bengescu, Ioana Postelnicu, Sorana Gurian, dar și de esești ca F. Aderca, Edgar Papu, Ion Zamfirescu; în niciun caz prezența în această revistă onorabilă, foarte liberă, nu însemna o înregimentare.

Dar tema aleasă de Biberi pentru ancheta sa era prin excelență politică: era vorba de schimbarea feții întregii „lumi”, cu adresă mai directă la soarta Europei și a țării noastre în raport cu „aliații” biruitori, în fapt cu o nouă ordine, care, fiind opusă celei naziste, se presupunea că va fi contrariul acesteia. Or, opinia publică în genere și majoritatea celor interogați știau că nu așa se configura viitorul, căci nu așa stăteau lucrurile vizibile și inteligibile. Ne aflam după un război pierdut și încercam să ne constituim în victorioși, să ne facem uitate erorile politice și opțiunile, de la un punct, catastrofale. Opinia publică cea mai largă, inclusiv păturile țărănești fuseseră în URSS și înțeleseseră ce e acolo și cam ce ne așteaptă și pe noi, informațiile noastre dejăseau generația „de azi” și mergeau până la începuturile Revoluției bolșevice care avuseseră loc chiar pe teritoriul țării noastre, pe frontul din Moldova, în 1917. Ce-

Reflexii despre viitor

alexandru george

tătenii mai culti cunoșteau ura și disprețul rușilor față de noi (care le făcusem și în trecut numai încercături), adică o moștenire indelebilă a politicii țariste, despotice și imperialiste, reluată cu brio!

Desigur că una e să aprehendezi răul și să-l accepți de nevoie și alta e să-l trăiești în toată oroarea lui, fără speranțe.

Întrebarea pe care o ridică acest document ulterior este: erau toți acești mari intelectuali niște naivi sau încercau să eludeze răspunsul corect prin iluzia optimistă pe care le-o oferea retorica politică a momentului? O întrebare cu atât mai gravă cu cât de la data primei discuții până la încheierea seriei se consumase deja o etapă, începuse să dispară optimismul, căci li se oferise tuturor dovezi care nu încurajau deloc încrederea în ziua sau lumea „de mâine”.

De aceea, iarăși în mod destul de curios, cei mai mulți dintre cei chestionați nici nu răspund la întrebare sau o fac doar în câteva cuvinte, generalități bune pentru orice situație, mai mult vagi profeții, decât certitudini ferme.

Desigur că puținii comuniști sunt foarte siguri, deoarece știau prea bine ce se ascunde în „pauza” care a urmat intrării trupelor sovietice în București și luarea efectivă a puterii: totul era ca puținii comuniști să-și înzecească, să-și însușească efectivele cât mai rapid și situația excepțională să paralyzeze reacția celor supuși, de la cei ocupați și jefuiți până la guvernul legal al țării din ce în ce mai lipsit de puteri efective.

În sensul apariției unei inevitabile societăți comuniste se exprimă numai Lucrețiu Pătrășcanu în sensul ortodox al cuvântului. El crede că, în ciuda progreselor științei și a îmbunătățirii nivelului de trai (ados care, zic eu, era rezultatul șederii lui în străinătate ani de zile, mai ales în Germania, caz rar printre căpeteniile comuniste române), numai marxismul duce la un tip de societate liberă, în care mizeria și opresiunea să fie eliminate. (Desigur, Pătrășcanu nu pomenește niciun cuvânt despre felul în care proprietarii numeroși, chiar dacă nu și îndestulați, s-ar lăsa expropriați și ar ajunge să triumfe fericirea colectivă prin suprimarea averii lor personale.)

De fapt, mărturia acestui corifeu comunist bine informat e cuprinsă în mai puțin de o pagină; restul de 12 conține propria sa prezentare, date de familie și de mediu (**Călăuzire și Viața nouă, Popasuri în timp, Formația luptătorului**), adeziunea la „stânga”, apoi la comunism (**Bucuria de a scrie, Orizonturi, Închisorile mele**) și așa mai departe, până la **Elaborarea doctrinei** - titluri poate date de editor, dar semnificând mult, deoarece din viața eroului în Partid nu se spune aproape nimic.

Este o situație pe care o regăsim la aproape toți cei anchetați, care vorbesc despre ei, despre trecutul lor, dând amănunte interesante la extrem, dar cu foarte puține referiri la viitorul cuiva. În plus, să ne gândim că pentru cei mai mulți a fost ultima ocazie de a vorbi cât de cât sincer: cartea lui Biberi n-ar fi putut apărea 2-3 ani mai târziu.

Celălalt marxist declarat, în expresia încă mai lovacă, e cumnatul lui Pătrășcanu, Petre Pandrea, jurist, gazetar, eseist prăpăstios, care a trecut (de fapt, pentru a se întoarce) prin tot felul de avatari: anarhist individualist și negator de principii în tinerețe, prin epocalul **Manifest al „Crinului Alb”**, unde duce la extrem multe din liniile de gândire ale maestrului său Nae Ionescu, apoi cufundat în studii de specializare în Germania și Franța, încununat de diplome de prestigiu, el desfășurase o activitate de publicist și avocat independent, din ce în ce mai accentuat „de stânga”, ajungând unul dintre intelectualii vremii cei mai familiarizați cu marxismul. Aceasta i-a servit la numeroasele atacuri la care s-a dat împotriva societății intelectuale românești, care, bineînțeles, era cu totul altfel; în declarațiile către Biberi turbatul eseist îi întonează sigur de el prohodul.

Partea cea mai paradoxală în opțiunile politice ale acestui ins făcut numai din contradicții e

că omul care se proclamă cu o adevărată furie marxist este și un pro-agrarian cu rădăcini în Oltenia natală, la care studentul berlinez și parizian, după o perioadă de anarhism și beție cosmopolită, s-a întors pentru a-și revela adevărata personalitate în familia lui de „țărani” (mai curând boieri): „Am rămas cu bătrânii (un timp) și am rupt, fără grabă, din amfora de miere și lapte a înțelepciunii arhaice olteneste, mai dulce decât a oricărui moralist francez. De-atunci mi-am dat seama că salvarea Europei este în morala arhaică și țărănească superioară. Eu ador tipul uman de *prince paysan*, cu savoarea vitală și înțelepciunea milenară și nu mai cred în posibilitatea de renaștere a Apusului, nici în etica lui. Decadența vestică e definitivă (citată după **Lumea de mâine**, 1945, p. 211).

Inatent la orice contradicție, chiar când e enormă, Pandrea prezintă fără nicio explicație situații și proiecte incompatibile. El își amintește nu doar de strămoșii săi „arhaici” din Caracal, dar și de fericirea trăită în haosul Germaniei înfrânte, dar eferescente, face elogiul cinismului și al destrăbălării, se afirmă „țăran oltean” și „cetățean al Europei” etc. El nu vede nicio contradicție între individualismul său acut și dorința de a se cufunda în colectivismul cenușiu pe care îl prevestea comunismul, nici măcar nu se concepea pe sine „pe deasupra” în fața unui spectacol așa cum trăise pustiitoarele bombardamente aeriene asupra Capitalei noastre: „Păcat că nu mai sunt bombardamente: atunci trebuia citit Mallarmé! În vara anului 1944 mă sculam la 5 dimineața. Intram sub duș îndelungat cu săpun mult (fără parfum). Puneam rufărie proaspătă, preferabil de mătase-celofibră, fiindcă ascemenea mătase are ceva artificios și un finisaj ca versurile iubite. O haină și pantalonii albi de mătase grea japoneză (shantung) proaspăt spălați și călcați completau îmbrăcămintea. Slugile fugiseră cu copiii la munte. Rămăsese un bun și harnic croitor (...) care-mi îngrijea vestmintele. Leșeam pe balcon, la măsuța și fotoliul de salcie. Acolo se începea lectura matinală, ca o rugăciune budhistă, din Mallarmé. Veneau prealarna și alarma. Plecam încetșor alături, la Arcul de Triumf, pe marginea lacurilor mă întindeam pe iarbă, deschideam din nou pe Mallarmé și priveam calm azurul punctat de șiragurile arginții și motorizate ale avioanelor anglo-americane. Începea artileria antiaeriană. Puneam cartea pe iarbă, degetele în urechi și lectura continua încet, tot mai încet” (p. 208).

În același stil, Pandrea amestecă problema petrolului cu agricultura, cele două bogății ale noastre naționale. „Mi-ar mai trebui, poate, un voiaj de studii la Institutul Agrar din Moscova, dotat cu o imensă bibliotecă, pentru completarea materialului” (p. 217), promite el.

La câteva dintre aceste aberații s-a referit un alt „țăran”, Vladimir Streinu, care-și va vedea familia distrusă de comunism (ceea ce probabil s-a întâmpla și cu bătrânul Marcu), dar va fi și arestat cu scopul nimicirii, cum i se va întâmpla și comunistului Pandrea. Salturile acestuia mortale, jonglerii ireponsabile cu ideile vor trezi în 1946 ironiile criticului, care însă căuta să aperse țărânama de fericire marxismului, astfel devenind victimă, în timp ce celălalt, cu numai doi-trei ani înainte de declanșarea războiului împotriva țărănilor, scria în **Pomul vieții**: „dorința mea cea mai intimă, în ceea ce privește ierarhia socială (!?!), ar fi să ajung (!?!) țăran într-un colhoz pe Bărăgan” (**Un „fiu al Soarelui”, în Pagini de critică literară**, II, 1968, p. 329).

...Mai e de văzut dacă în această calitate, Pandrea ar fi dus acolo pe Mallarmé și ar fi făcut zilnic o baie cu săpun, îmbrăcând apoi halate de shantung, ajutat de slugi pentru maxima voluptate.

Ca un somnambul

Tot mai des umblu pe acoperișul iluziei,
Ca un somnambul torturat de vise fierbinți;
Trupul meu străveziu se lovește de aer,
Precum nebunii ademeniți cu zece arginți.

Sub tălpile mele nu mai e niciun drum,
N-am unde pleca, n-am unde ajunge,
Resemnarea mi-a pus lațul la gât
Și răbdătoare îl strânge, îl strânge...

Azi am împlinit un veac de-așteptare,
Știu, tu ai rămas la fel de frumoasă,
Tot mai des umblu pe acoperișul iluziei,
Ca un somnambul plecat, fără să știe, de-acasă.

Îmi scriu singur scrisori

Doar tăcerea mai foșnește în aceste odăi,
Aici, nu a mai fost demult sărbătoare,
Tot mai rar mă încălzesc la lumina ochilor tăi,
Tot mai des în mine se face răcoare.

Îmi scriu singur scrisori, cu cerneală de fum,
Să nu mă rănesc în inutile cuvinte;
Singurătatea îmi dă ocol, la margini de drum,
Cenușa ei îmi va ține loc de veșminte.

Pe stradă, nici un călător nu mai trece.
Ultimul tren a fost tras pe o linie moartă,
Orașul întreg are inima pustie și rece,
Cerșetorii bat cu pumnii din poartă în poartă.

La mâna a doua

Cumpăr sentimente la mâna a doua,
Să nu mai fiu singur, să îmi țină de cald;
Pe chipul orașului a ruginit roua,
Iarba izbucnește, lăcrimând, din asfalt.

Au trecut ani mulți de când tu ai plecat,
Chiar și de mine mi se face dor, câteodată,
Prietenii în alt anotimp s-au mutat,
La ușa mea nu se mai îndură să bată.

Cumpăr sentimente la un preț de nimic,
Unele sunt fierbinți, altele - reci și uscate.
Numai tu, iubito, poți face întunericul mic,
Să nu-l simt când îmi înfige cuțitul în spate.

Bolnav de tine

M-am îmbolnăvit de tine, iubito,
Nici glas nu mai am să te strig,
Singurătatea îmi răsfoiește ultima carte,
Ceasul are limbile crăpate de frig.

Odaia mi s-a acoperit de zăpadă,
La ușă scâncește un câine flămând,
Ochii mei ar dori să te vadă
Și palmele să-ți audă trupul cântând.

Încă o duminică fără tine,
Ceva îmi spune că n-ai să vii niciodată,
Resemnarea îmi dă ocol, suspinând,
Plimbarea pe străzi e demult demodată...

Ești atât de frumoasă

Nu mai îndrăznesc să-ți mângâi răsufierea,
Ești atât de frumoasă când dormi, dezbrăcată;
Cântecul trupului tău mă sufocă,
Lumina lui caldă nu m-a geruit niciodată!

Chiar și o mie de brațe de aș avea,
Nu mi-ar fi îndeajuns să-ți acopăr linia vieții;
Câteodată, amândoi mirosim a tristețe,
Câteodată, ape negre ne inundă pereții.

Tot mai des lunecăm către iarnă,
Tot mai des între noi doi se face târziu,
Trupul tău a rămas înflorit,
Lumina lui mă asediază, fără să știu...

De dragul tău

Ce mai pot face cu oasele mele puține?
De dragul tău, aș aprinde focuri, cu ele,
Le-aș strivi sub nesfârșite șenile,
Sau aș provoca lungi ploii, să le spele.

Pentru tine m-aș duce din nou la război,
Pentru tine aș răbda de foame și sete,
Nu aș da nici un pas înapoi,
Nu m-aș lăsa sfâșiat de regrete.

Ce mai pot face cu această singurătate?
Aș îmbrăca-o, dacă mi-ar ține de cald.
De dragul tău, m-aș lovi cu capul de pietre:
Iată, pașii mei lasă urme de dor în asfalt...

Absența ta

Absența ta desface-n mine răni,
Adânci, și sinuoase, și abstracte.
De dragul tău aș da năvală-n vămi,
Aș trece frontiere, fără acte!

Singur m-aș duce către eșafod,
Înveșmântat în straiul alb, de mire,
Aplaudat frenetic de norod,
Voi bea, zâmbind, otrava din potire.

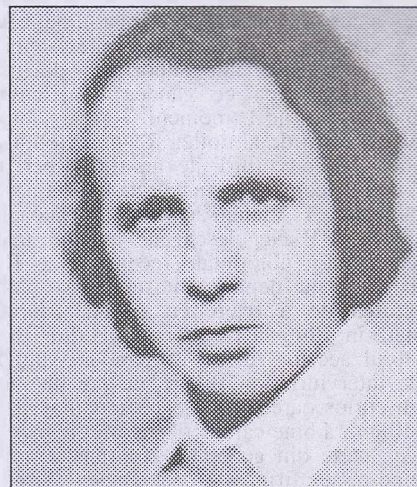
Când frumusețea ta va da în clocot
Și-mi va atinge ochii rugători,
Abia atunci să știi că nu-mi mai pasă
Că pot pieri incendiat de flori...

Refugiul meu îngeresc

Niciodată n-am să spun tot despre mine,
S-ar putea să fiu condamnat, pentru sinceritate,
Dus din post în post, până la marginea lumii,
Sau închis în fermecătoare palate.

Nici măcar despre femeile frumoase,
Pe care le-am iubit, n-am să vorbesc,
Ele au locul lor, tănuț, în inima mea,
Ele sunt refugiul meu îngeresc.

Chiar de aș fi răstignit pe o cruce
Și torturat cu un fier înroșit,
N-am să vă spun tot despre mine,
Îmi e teamă să nu rămân pustiit...

florea burtan

Sunt trist

Pe umeri mi se așează frunze uscate,
Sunt trist, ca o zăpadă respinsă de miei.
Gerul taie lemne, pe săturate,
Aprinde focuri, scoate pe gură scânteii.

Iarna aceasta ar putea fi chiar frumoasă,
Dacă tu ai veni cu o floare, la ușă,
Dacă în aceste potire de aur
Ai pune miresme, în loc de cenușă.

Amurgul își rănește fruntea de geamuri,
În odaie miroase a tinctură de iod,
Singurătatea își sfâșie, tristă, veșmintele,
Un înger bătrân îmi tot umblă prin pod.

Tu aparții altui bărbat

Gândul mi se lovește de nori,
Provocînd o nesfârșită zăpadă,
În odaia ta, iubito, știu că e cald,
Sentimentele tale nu mai vor să mă vadă.

Tu, de-acum, aparții altui bărbat,
Alte mâini îți mîngâie viața,
În visele tale eu nu mai încap,
La geamul meu tot mai groasă e ceața...

Te-aș fura, într-o noapte cu lună,
Dar îmi e teamă că n-am să mai pot
Traversa tot cerul din mine
Și apele resemnării înot...

Abia te mai văd

Măinile mele au încetat să te caute,
Ochii mei abia te mai văd,
În trupul tău ard o mie de flaute,
În trupul meu iarna aduce prăpăd.

Aici nu mai ajunge nicio scrisoare,
Adresa mi-a fost ștersă definitiv,
De la o zi la alta car un munte de sare,
Mă pedepesc singur, fără niciun motiv.

Prin somnul meu nu mai zboară cocori,
Loc nu mai am nici în propria-mi carte,
Măinile îmi sînt pline de nori,
Casa în care stau are ușile sparte...

Un critic relativ tânăr îmi comunică într-o lungă epistolă că „mă admiră“ de vreo patruzeci și cinci de ani. Evident, de la o vârstă când încă nu știa să citească...

De fapt, i-am putea compara pe unii critici actuali cu Emil Constantinescu, cel în care ne-am pus atâtea speranțe și care ne-a dezamăgit atât de mult prin defetism, slăbiciune, compromis. Atitudinea lor progresiv retractilă în fața revizuirilor nu pare oare un ecou al renunțării ex-președintelui la punctul 8 al Proclamației de la Timișoara?

Nu ne poate lăsa rece opinia lui Alexandr Zinoviev (care nu e numai a sa): „După ce a distrus comunismul în Est și s-a dezbrăcat de orice elemente de control, Occidentului au început să-i apară trăsăturile adversarului înfrânt“. Ne putem aminti acea imagine dantescă a monstrului care ia forma ființei ce-a înghițit-o...

Citesc și recitesc cu o specială vibrație „carnetele“ lui Aurel Gurghianu. Ele mă ajută, bizar, să trăiesc retrospectiv o viață pe care nu mi-a fost dat a o trăi, într-un Cluj dorit cu fervoare, însă care mi-a fost pentru totdeauna refuzat. Generoasă, scriitura sensibilă a acestor însemnări surprinde o utopie ca și cum ar fi fost vorba de-o realitate, pornind de la o realitate tratată ca și cum ar fi fost vorba de o utopie. Puterea magică, puterea creatoare a așteptării răsfântă în scris!

„Mii de actrițe din 56 de țări de pe glob și din 50 de state americane și-au unit (...) eforturile, în cadrul proiectului Lysistrata, într-o acțiune comună de protest față de o posibilă intervenție militară americană în Irak, ce a constat în lecturarea comediei antice grecești scrise de Aristofan, al cărei mesaj este ca femeile să intre în grevă conjugală dacă soții lor sunt susținători ai războiului. Proiectul Lysistrata a fost conceput în urmă cu șase săptămâni, la inițiativa a două actrițe new-yorkeze, Kathryn Blume și Sharron Bower. «Obiectivul nostru este de a aminti în cea

Antidot al morții

gheorghe grigorecu

mai clară manieră posibilă că președintele Bush nu vorbește în numele tuturor americanilor», a declarat Blume. «În esență, mesajul nostru este simplu. Dacă vă opuneți războiului, faceți acest lucru cunoscut: nu există pace, nu există sex», a adăugat ea. Actrița Anne-Marie Helger a îndemnat textual, într-o declarație pentru BBC: «D-nă Blair, d-nă Bush și d-nă Rasmussen (soția premierului danez), trebuie să rămâneți departe de paturile soților voștri până când ei renunță la gândurile războinice». În schimb, Mark Greene, unul din principalii coordonatori ai proiectului, s-a limitat să adreseze sfatul de boicotare a sexului Primei Doamne a SUA și doamnei Hussein“ („Adevărul“, 2003).

Sunt amintiri fără de care simți că n-ai putea trăi, aidoma unui drog.

Vine un timp în care te simți pe jumătate om și pe jumătate lucru, pe jumătate ființă și pe jumătate o jucărie defectă.

Creația literară e, într-un fel, capacitatea mirabilă de-a repeta câteva adevăruri în multe și mereu variate cuvinte ceea ce s-ar rezuma în foarte puține. Iisus înmulțind pâinile și peștii n-ar putea oare constitui o paradigmă a scriitorului?

„Să preschimbi afectul în caracter“ (Schiller).

Șansa de profunzime a renegării, atunci când urmează unei credințe anterioare autentice.

Deși pare uneori (adesea!) indecis ori slab, M.F. nu trece peste anumite limite. Are o fibră lăuntrică fină, însă foarte fermă, ca un post de control.

Unele texte te persecută aidoma într-o inundație moderată, care, înaintând, nu te poate îneca, însă te silește să te retragi mereu.

„Care persoană luminată și tobă de carte are credință? (...) Trebuie să ne uzăm mai mult genunchii decât coatele“ (Unamuno).

„Cum puteți voi să credeți, când primiți mărire unii de la alții și mărirea cea de la unicul Dumnezeu nu o căutați?“ (Ioan, 5,44). Dar n-ar fi semn de trufie să cauți mărirea de-a dreptul de la Dumnezeu? Cuvântul mărire e în orice caz interpretabil.

Tot ce este adânc e dureros. Biografia ni se compromite prin durerile ce se superficializează.

memorii

Nimic nu e mai oportun ca antidot al morții decât lașitatea. Curajul e gata a o accepta.

Cineva consemna aspectul feminin al anotimpurilor „de tranziție“ (primăvara, toamna) și aspectul masculin al celor „decisive“ (vara, iarna).

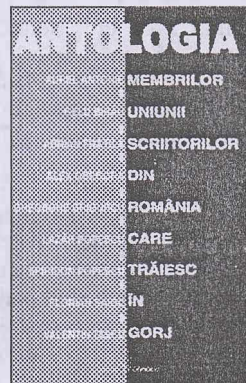
Singurătatea e inocentă. Doar adeziunile pot fi blamabile.

1) Zmeul de hârtie

(Ion Cepoi)
Editura Centrului
Județean al
Creației Gorj

2) Antologia membrilor scriitorilor din România care trăiesc în Gorj (Editura Scrisul Românesc)

3) Amurgul își cerne polenul (Elis Râpeanu), Editura Sitech

corneliu barborică

Din capul locului vă avertizez că această Sedra de care vom vorbi mai departe nu este una și aceeași persoană cu aventuriera din miniromanul meu *România - putere colonială* și care mai poate fi întâlnită în povestirile *Pasărea infidelă Mauriți* și *Un mare finanțist român în exil*, ultimele două narațiuni putrezind, odată cu hârtia pe care au fost imprimate, în licăririle cinstitei reviste „Luceafărul”. Sedra de care ne vom ocupa în continuare nu este capabilă nici măcar de aventura unei iubiri sincere, darămite să mai colinde continentele și oceanele în tovărășia celor mai periculoși piraiți. Credeți-mă pe cuvânt că eu sunt naratorul, eu am inventat-o.

Nici nu apucase să scoată bine capul, în ziua nașterii ei, că doctorul și surorile care îl asistau au auzit sau li s-a părut că aud urmă-

cerneală proaspătă

toarea declarație scăpată de pe buzele pruncului de sex feminin: „Toată lumea va fi la ordinele mele”. Uluiți, nu le venea să-și creadă urechilor, o parte din asistență a leșinat, altă parte a început prosteste să râdă, iar mamoșul, căruia o asistentă speriată îi trântise nou-născuta în brațe, l-a scăpat pe jos. „Nu-i nimic”, s-a auzit de undeva, de sub pat, „nu m-ați omorât, dar, dacă m-ați schilodit, când o să mă fac mare, o să aveți de furcă cu mine. Nu sunt și nu voi fi niciodată doar o cantitate neglijabilă. Până și groapa mi-o veți săpa după voia mea. Aflați că mie îmi place să comand. Așa este și sensul venirii mele pe lume. M-am născut ca să domin tot ce este suflare omenească în jurul meu”. Cum-necum, în aceeași zi a rămas gravidă asistenta-șefă, care a făcut imprudența să nu refuze pe doctorul mamoș să ia cafeaua în intimitatea apartamentului acestuia, situat la etajul al douăzeci și cincilea al unui bloc nou nou. Nu știu dacă înălțimea amețitoare se face vinovată sau altceva a fost la mijloc că Mirabela, asistenta, s-a aruncat în patul moale cu picioarele larg desfăcute și, pentru că nu purta chiloți, fiind oricând pregătită să se cupleze cu oricare dintre doctorii clinicii, dar în special cu Alioșa Piroțchi; fapt este că Alioșa și-a pironit cuiul acolo unde vedea și credea că e nevoie de el. Peste trei săptămâni, asistenta-șefă a intrat sfioasă ca o fată mare, cu bujori în obrăzorii ei angelici, în cabinetul doctorului și i-a spus cu o voce sfâșietor de îndurerată, care m-a făcut și pe mine, naratorul, să mă treacă toți florii, că a rămas însărcinată. Alioșa, un zdrăhon mustăcios de rusnac de prin Delta Dunării, nu părea deloc impresionat de importanta știre. Probabil, ba nu, sigur, lui nu i se părea impor-

Viața cu Sedra

tantă, de vreme ce, ridicându-se de pe scaun, se apropie de ea și zise:

- Nu-i nimic, scumpo. Un chiuretaj și gata.
- Vreau să-l păstrez.
- Eu nu vreau.
- Am să-l cresc singură.
- Și tatăl?
- Ce-i cu tatăl?
- Numele tatălui nu trebuie să fie trecut în certificatul de naștere?
- Nu e cazul.
- Cum adică, nu e cazul?
- Nu trebuie. Nu te teme, n-o să-ți cer pensie alimentară.
- Ești un suflet mare.

Asistenta a născut un băiețel de toate frumusețea pe care, pe la douăzeci și doi de ani, hormonii răzvrățiți îl împingeau spre însurătoare (din cauza unei posibile rime, era să scriu spânzurătoare). Era o ființă timidă, nu plăcea deloc fetelor, cu toate că el le plăcea pe ele, și nopțile suporta chinurile unor vise erotice care se terminau, de regulă, cu murdărirea cearșafului de pat. Într-o vreme, i s-a făcut milă de el fetei de la spălătoria unde își ducea rufăria, dar și spălătoreasa, văzându-l așa de neajutorat și fără ambiții, l-a părăsit repede. Alioșa Piroțchi jr. nu semăna cu nici unul dintre părinții lui naturali. Mama, asistenta fără chiloți, după cum am văzut, pregătită să facă față oricărei oferte; tatăl, doctorul Piroțchi senior, era un fustangiu nerușinat. Genele timidității trebuie să le fi moștenit de la vreunul din strămoși. Copila vorbitoare, mai în vârstă cu nouă luni decât Alioșa Piroțchi junior, era drăgălașă foc, dar cam mică de statură. Așa n-a împiedecat destinul, întotdeauna implacabil, să-i unească. S-au cunoscut la discotecă. El lucra la o cooperativă meșteșugărească ca șofer, ea era șomeră. El a intervenit pe lângă conducerea cooperativei să o angajeze și pe Sedra, pruncul vorbitor. Ea avea studii economice și dispunea de o diplomă de expert contabil. El era inginer disponibilizat de la o întreprindere de făcut cuie, acum se mulțumea și cu înalta menire de șofer pe o limuzină Dacia Pitești. El era înalt, ea, scundă. Purta pantofi cu toc cui de șapte centimetri, ca să păcălească hormonii bărbaților. Din prima zi de serviciu s-a dus în camera unde jucau table șoferii firmei și a căsunat cu gura pe bietul Alioșa jr., un bărbat de felul său blând și răbdător, pentru că se uitase cam lung la soția președintelui de cooperativă, după cum i se păruse ei. „Stai...” a încercat el să-i explice, dar nu mai avea cui, Sedra, după ce a bătut de câteva ori din picior, găurind podeaua de scândură proaspăt spălată, a ieșit ca o furtună, trântind ușa așa de tare că s-au spart ambele geamuri mate groase. „Cine-i doamna, cum de își permite?” a întrebat unul dintre șoferi și, auzindu-l, îi venea să se bage sub masă. N-a zis nimic, a ieșit și s-a întors cu o mătură și un fâraș. Femeia de serviciu se ținea după el, zicându-i: „Lăsați, domnule Alioșa, fac eu curățenie, de-aia sunt plătită. Iar doamna care a făcut mizeria asta e o stricăță, să știți de la mine. Trăiește cu șeful de la Personal... Da’ cu cine nu trăiește. Dacă o să treceți odată pe la

mine, o să vă spun mai multe”. Alioșa a privit-o surprins, nu-i venea să creadă. Femeia de serviciu, o fetișcană nurlie, e în căutarea unui prost care să o ia de nevastă și bârfește, gândi omul nostru. După ce termină cu cioburile, avu parte de o conversație neplăcută.

- Cine mai e și piticot asta?

Alioșa, deși se simțea profund jignit de fapta Sedrei, nu găsi de cuviință să-i răspundă colegului. Nu îndrăznea să le spună că era nebun după pitica asta care îi întrerupsese lungul șir de nopți chinuite de femei imaginare, că era aprigă în dragoste. Acestea nu erau lucruri de mărturisit. Făceau parte din viața lui secretă și nu i le-ar fi spus nici chiar secretarului UTC - pentru cine nu știe: Uniunea Tineretului Comunist.

- Să știți de la mine, fraților, că ăștia mici, piticoții, fac și desfac isoria omenirii, fericirea și nefericirea oamenilor. Napoleon, Stalin au fost mici de statură, dar au nenorocit milioane de oameni. Nici Hitler n-avea o statură prea impozantă. Mussolini, care avea ambiția să refacă anticul Imperiu Roman, pentru început cucerind micuța Albanie, se îngrășase în mod special ca să pară mai impunător în timp ce rostea discursurile sale lungi și captivante pentru cei ce voiau să-l asculte. Despre Alexandru Macedoneanul sursele istorice tac în privința înălțimii sale. Dar, dacă a luat calea dominației universale, nu putea să fie decât unul mic și ambițios. De altfel, după cât îi cunosc eu pe greci, n-am întâlnit vreunul care să-mi treacă cu creștetul capului de umerii mei, ori eu am până la umeri exact un metru cincizeci. Te sfătuiesc, colega, să o lași naibii pe răutatea asta și să-ți cauți una de cel puțin un metru șaizeci. Nu cumva domnișoara asta bâzdăgoasă e elenă?

Cel care ținuse acest mic discurs despre legătura dintre talia omului și ambiția de a stăpâni, era de profesie istoric și fusese dat afară din institutul de cercetări antropologice. Tocmai de aceea ar fi trebuit să-și țină limba în gură și să nu-l pomenească pe Stalin. Vremurile erau neguroase, peste țară se așternuse somnul rațiunii. A doua zi, colegul arheolog și antropolog n-a mai fost văzut la serviciu și toată lumea se ferea să întrebe de el. Numai cei de la camera nr.10, de unde se auzea zilnic zureit de zaruri, bănuiau ce se întâmplase. Din chiar clipa când îl auziseră pomenindu-l pe Stalin în ordinea piticoșilor ambițioși și criminali, simțiseră cum îi trec toate sudorile. Bancuri cu Ceaușescu nu mai avea nimeni curajul să spună. Unul dintre ocupanții camerei cu nr. 10 avea urechi de măgar și trompă de elefant.

N-au trecut mai mult de doi ani de când s-au cunoscut și dumneaei, ambițioasă, a hotărât că în al treilea an ar fi cazul să bage actele la primărie, nunta să aibă loc pe 8 septembrie. De Sfânta Maria Mică, dar luna august vrea să o petreacă la mare împreună cu șeful de la Personal, care o invitase, și el, Alioșa, trebuie să recunoască cum că o astfel de invitație nu se refuză. El, blegul, s-a grăbit să dea din cap că nu se împotrivesc sau cam

„așa ceva. De fapt nici el nu înțelegea ce înseamnă clătinațului lui din cap. Pentru un observator neimplicat putea să însemne orice, chiar și un semn de mare mirare a unui călugăr tibetan. După cununie, au organizat o petrecere de pomină în curte la Sedra, la care au refuzat în bloc să participe kolegele ei de serviciu. Nu reușise să le domine și nici ele nu se lăsau dominate. În plus, se alesese și cu o faimă proastă. Dacă ar fi acceptat să li se urce în cap, ar fi fost vai de ele. Așa cum e vai de el după treizeci de ani de căsnicie alături de acest mic monstru cu pretenții de jupâneasă. Ținea, blegul, un jurnal secret în care își depunea toate suferințele îndurate de când se cunoscuse cu Sedra.

File de jurnal

„Ea se numără printre acei oameni care nu cunosc mai mare plăcere în viață decât să cobească. Numai necazuri mărunte, se-nțelege. Cât despre războaie, cutremure, epidemii, foamete și revoluții, nici că le ia în seamă. Uite că se scumpește untul și gazele costă o grămadă de bani și ghetuțele copiilor se tocesc și trebuie plătită rata la radio - asta-i pomelnicul pe care mi-l înșiră Hilda. Până la urmă, am ajuns la concluzia că-i face o adevărată plăcere să se legene înainte și înapoi, cu mâinile încrucișate pe piept, și, luându-și un aer încruntat, să mi vaite: Ascultă-mă, George, situația e foarte gravă! Nu știi ce ne-om face! Nu știi de unde-o să facem rost de bani! Îmi face impresia că tu nici nu-ți dai seama cât e de grav! și tot așa.”

George Orwell, O gură de aer

Văicăreală asta și reproșurile, scriitorul englez parcă le-ar fi auzit din gura Sedrei mele, cu singura deosebire că, pe lângă plăcerea de a cobi, ea are o altă plăcere, diabolică, să găsească în fiecare om, oricât de apropiat, partea buboasă, canceroasă. Îi place să scociorască prin gunoaiele sufletului oricui și mă obligă și pe mine să simt mirosurile fetide ale acestora, mi le bagă sub nas ca să le trag adânc în piept, ca nu cumva să trăiesc cu iluzia că n-ar exista și, mai ales, cu dorința manifestă să fiu alături de ea când strânge gunoaiele. Dacă spun că nu simt niciun miros, înseamnă că sunt un vicios. Nu poți avea o altă părere despre o persoană cu bubele găsite de ea, decât una identică cu a ei, în caz contrar o „contrazică” și nu există mai mare păcat în ochii ei decât să nu fii de acord, în special dacă persoana e plină de bube. În privința bubelor e necruțătoare, trăiește cumva în spiritul Inchiziției, când pentru păcătoși nu exista iertare, nici justificare, singura soluție fiind arderea pe rug. Și, cum nu are puteri, nici mijloace inchiziționale, atunci începe să te toace mărunț cu vorba, doar-doar va obține consimțământul tău privitor la bube și, fiindcă de obicei nu-l obține, se înfurie și e gata scandalul. Ne aruncăm unul altuia vorbe grele, urâte, care cred că ar putea fi reproduse aici, dar ar fi mare păcat. Pe scurt, s-ar putea spune cam așa: în timpul repetatelor certuri, dumneai îmi găsește bubele mele, eu pe-ale dumneai. Și trăim într-o permanentă tensiune. În starea de sănătate în care mă găsesc, mă mir că mă mai țin curelele minții, că n-am înnebunit sau că nu mi-a plesnit inima, că n-am făcut congestie cerebrală.

Dați-mi otravă!

Teroare! Nu vede în ce hal de nervi mă aduce atunci când începe cu negativismul ei. Are obiceiul de a contabiliza numai bubele, greșelile oamenilor din jurul nostru și dacă în vreun caz nu sunt de acord cu ea, sare imediat la bătaie, invectivele cele mai urâte se țin lanț.

Femeia biblică și eternul feminin - selecțiuni din Sfânta Scriptură

Un jgheab care curge la vreme de ploaie și o femeie arțăgoasă sunt la fel. Pilde, 27:15

Și am găsit femeia mai amară decât moartea. Ecclesiastul, 7:26

Nicio rană nu este ca rana inimii și nicio răutate nu-i ca răutatea femeii. Înțelepciunea lui Isus Sirah, 25:15

Mai bine voiesc a locui cu leu și balaur, decât cu femeia cea rea. (Același, 25:18)

Orice răutate este mică pe lângă răutatea femeii. (Același, 25:21)

Cum este sușul nisipos sub picioarele bătrânului, așa este femeia limbută pentru bărbatul liniștit. (Același, 25:22)

Darul Domnului este femeia tăcută. (Același, 26:16)

Cum este Sedra ta

Ce este „eternul feminin”? O sintagmă cam nebuloasă. Dar în doi peri aș putea răspunde. Cine a mai pomenit femeie tăcută? Așa că în noțiunea de „etern feminin” încap toate sau aproape toate celelalte însușiri ale femeii biblice, cu amendamentul „puțin din toate”. O femeie care nu este puțin gureșă, n-are niciun haz, puțin geloasă ca să-i arate soțului cât de mult îl iubește, puțin rea cu cine trebuie, cu vecinele și cu colegii de serviciu, în niciun caz cu soțul său. Și nu este femeie pe lume care să nu aibă arțag. E nedrept Ecclesiastul atunci când declară că găsește femeia mai amară decât Moartea. Ea știe să fie dulce, drăgăstoasă, duioasă, când are chef.

O femeie suferind din dragoste e mai rară decât Pasărea Phoenix. Voi, care-i citiți pe Gustave Flaubert sau pe Lev Tolstoi, să nu credeți cumva că Madame Bovary sau Ana Karenina sunt croite după vreun model real. Ambele personaje sunt rodul ficțiunii unor scriitori idealisti și romantici. Observați, rog-vă, că romanele amintite sunt scrise de bărbați. Numai bărbații, în naivitatea lor, își închipuie că în dragoste femeia este la fel de exaltată și de nesocotită cum sunt ei. Drept contraargument s-ar putea aduce cazul Soniei Marmeladova din romanul lui Dostoievski *Crimă și pedeapsă*, care îl urmează pe Raskolnikov în lungul său surghiun siberian. Numai că motivația sacrificiului Soniei este în primul rând recunoștința și abia în al doilea rând iubirea. Dar nu trebuie luat în serios nici acest caz, fiind vorba tot despre o ficțiune. Dostoievski, cu tot realismul său, este pe alocuri tot un romantic, altfel n-ar fi născocit pe pătimașul Mitia Karamazov și nici pe fratele său, angelicul Alioșa. „Femeia iubește cu capul”, afirmă într-o poezie slovacul Janko Jesensky. Îl poate contrazice doar cineva care a descoperit o Evă scriitoare care ne înfățișează zburcișorul amoros al unei alte Eve, dus până la tentativa de sinucidere. Eva ta este de o luciditate glacială. Doar atunci când se transportă în lumea ficțiunii ar putea, eventual, admira o Madame Bovary sau o Ană Karenina. Citește cu mare plăcere Don Quijote, cred, și pentru că personajul este un model de naivitate masculină. O amuză grozav că se luptă cu morile de vânt pentru o Dulcinee care umblă desculță și vântură grâul de pleavă. Romanele lui Flaubert și Lev Tolstoi reprezintă un fel de donquijotism redivivus.

Dați-mi otravă!

Trecuseră ani mulți de conviețuire între acești doi poli opuși ai firii omenești, veniseră anii tranziției, când o lumină abia pălpâind la capătul tunelului trezise pe români din profundul lor somn al rațiunii, rațiunea s-a pus imediat în mișcare, dovedind că mai din nimic putea să umple peste noapte saci întregi cu dolari. În acești ani, președintele cooperativei meșteșugărești se prefăcuse din mică șopârlă în dinozaur. Avea acum firma lui prosperă,

vrezurilor când își plimba nevasta doar într-o nenorocită de Dacie, proprietatea cooperativei, le luaseră locul altele, când rangul nu-ți permitea să circuli decât cu un Mercedes ultimul model. Într-o nefericită zi de toamnă, Alioșa jr. s-a răsturnat cu Mercedesul într-o prăpastie, a fost scos dintre fiarele contorsionate prin descarcerare de către pompierii militari, avea fracturi grave la piept, cap și picioare. Medicii l-au operat, dar, cu toată silința lor, până la urmă și-a dat și ultima suflare. A scăpat de toate necazurile pământene. L-a luat Dumnezeu la sânul său cald, i-a făcut o căbănuță în stil rustic american în grădina veșnic verde a Raiului și l-a înzestrat cu un ochean prin care putea să o vadă pe Sedra lui, rămasă singură în apartamentul lor de trei camere pe marginea lacului Plumbuita din capitala țării. O vedea cât de nervoasă este, o auzea cum se plânge unei vecine că, de când scăpătase blegul ei de bărbat, nu mai are pe cine să-și verse veninul. O vedea participând activ la ședințele de bloc care, în lipsa unui spațiu corespunzător, se țineau în fața blocului, pe un spațiu destinat jocurilor de copii. Într-o seară, fără ședință de bloc, privea la televizor tocmai când se comunica decesul regretatei soții a ministrului și președintelui de partid, domnul M.L.Anu. A sărit grabnic din pat și s-a grabit să mobilizeze câteva vecine care îi admirau discursurile de la

cerneală proaspătă

adunările locatarilor, rugându-le să participe alături de ea la înmormântarea onoratei doamne. După funeralii, la câteva zile, domnul M.L.Anu s-a pomenit cu o droaie de muieri dichisite care cereau să fie primite în partidul dumisale. În numele tuturor a vorbit o doamnă între două vârste. E o femeie drăguță și dezghețată, tocmai bună să ia locul răposatei, gândea ministrul. Dar, în afară de nevastă, în partid la ce-o fi bună? A invitat-o la o discuție, a doua zi, la sediul partidului. Ar fi preferat un restaurant, dar se temea de asaltul concurenței din conducerea colectivă a partidului care abia aștepta un motiv ca să-l compromită.

Se apropiat alegerile și, cum era de așteptat - sondajele care, ca totdeauna, erau minci-noase, dând speranțe celor ce și le doreau, indicau un 50-55% pentru partidul domnului M.L.Anu - partidul Sedrei și al lui M.L. a pierdut pe toată linia. Membrii și membrele de partid s-au disipat în alte partide. Sedra a ales partidul câștigător care, văzând-o cât e de pitică și de ambițioasă, au numit-o în noul guvern ministru de interne. Nici că exista pe lume o funcție mai potrivită cu firea ei afurisită, a strigat plin de indignare Alioșa jr., să se audă în toată grădina Raiului, după care a mers în coliba Creatorului și a Stăpânului a tot ce mișcă pe Pământ, i-a predat ocheanul și i-a zis cu reproș: „Ai greșit, Negreșitorule. Ai făcut omul de mântuială. Pe dinafară doar îți seamănă, pe dinăuntru e un drac împielit. N-ar fi bine să o transformi pe nefericita asta de Sedra într-un uliu care să se hrănească cu carnea crudă a orățăniilor de prin ogrăzile oamenilor?” Și Domnul i-a răspuns mâniaș: „Hulești, neghiobule, vezi să nu te prefac într-o găină și să nimeriști în ghearele uliului”.

Alioșa, la auzul Cuvântului Negreșitorului, n-a știut cum să se facă mai iute nevăzut. Și-a mai adus aminte că a pus la cuptor acum două ceasuri un pui, îi era teamă să nu se ardă și mirosul arsului să ajungă la nările Sfântului Petru, paznicul bunurilor de pe toată întinderea Raiului, de la care șterpelișe puilul din crescătoria secretă de galinace a acestuia.

adrian dinu rachieru:

În zarea transmodernului (II)

Dar poezie postmodernă se putea găsi și în călinesciana *Lauda lucrurilor* (1963), scrie Alex Ștefănescu, atent la infuzia de ludic, livresc și parodic a inventivului critic. Și se pot pensa și alte exemple. Contextul cultural se schimbuse, „obolul“ cerut ginte literaților de către vremurile „nouă“ fusese achitat în abundență, susținând optimismul politic. Acum, generația lui Nichita se emancipase descoperind un aer proaspăt, despărțindu-se brutal de literatura clișeistic-convențională. Îndrăznelile și revirimentul labșian, exuberanța noilor veniți, tinerețea lor frenetică obligau la *reformularea lirismului* (Marin Mincu). Ruptura de poezia ideologic-triumfalistă cerea imperativ regândirea poeticității, un suflu novator și, desigur, adâncirea individuației. Or, Nichita nu apare doar ca o voce distinctă în peisaj, impunând o altă formulă; implicit, o altă estetică sfidând convențiile. El, asigurându-și „viitorizarea“ (vorba lui Jung), propune o nouă viziune artistică: propune un sistem liric, șocant și fascinant, deopotrivă. Dereglarea „coerenței semantice“ (observație veche, valabilă la nivelul poeziilor) eclipsează o altă constatare, vizibilă doar la nivelul operei: *viziunea sistemică*, construcția ordonată, atentând - s-ar zice - la trainica (pre)judecată a răsăritului boem, doritor - insașiabil - de spectacol și adorație.

Mai mult, *cel mai personal* creator de limbaj în poezia noastră (din segmentul postbelic, evident) aspiră - constatase Edgar Papu - spre „o zonă superioară a realității“. El vrea să transgreseze canonicul (cf. C. Ciopraga), știe că poezia e „doar tendința către ea“, vrea un discurs total, *trăit*. Eul, așadar, iese din sine, ființa își află prelungirile în alte ființe și lucruri hrănind, prin autopercepere, mari viziuni, desfășurări grandios-cosmice. Acea „tensiune semantică spre un cuvânt din viitor“ presupune tocmai transcendere, nu doar metapoezie. Cuvântul, aflăm, reproduce „structura materiei“. Încât, cercetând „noua frontieră a sufletului“, el descoperă poezia în *centrul umanului*. Și, fiind o sinteză artistică a sensibilităților epocii, poetul absoarbe informații, le metabolizează, devine o *bibliotecă umblătoare*. Ochiul este un *sensor universal*, starea poetică se înstăpânește. Totuși, Nichita, spun foștii săi amici fără a fi, neapărat, prin asemenea depoziții, răutăcioși, n-a fost un studios, un devorator de cărți; n-a fost, așadar, ceea ce am putea numi un cititor insașiabil. Curtat și răsfațat, trăind și chefuind în tovărășia unor oameni de spirit, nu doar din mediul scriitoricesc, el a dovedit „o mare capacitate de asimilare“ (cf. Petre Stoica). Altfel spus, cu antene mobile, în prelungite libații a preluat, probabil, prin contagiune, diverse idei și sugestii, iscate în interminabilele dispute bahice, prelucrându-le apoi febril, grijuliu, totuși, cu opera și destinul său literar, gospodărindu-și posteritatea, în pofida aparentului dezinteres și a boemei afișate (reală, negreșit). Gata de a accepta, spun aceiași amici, o concesie dacă, astfel, putea „strecura“, păcălind

cenșura (și ea capricioasă), o metaforă „dichisită“. Dar nu colecția de amintiri împărtășite de apropiatii poetului ne interesează aici. Încate în aburul legendei, deformat sau inventate, astfel de mărturii, prin unele voci, par a zdruncina chiar „mitul prieteniei“, coborându-l pe poet în primitivism și suspectându-l de o răutate egocentrică, geloasă pe succesele confrăților. Adevărul în privința unor pactizări adaptative și zelul ficționar coabitează, presupunem, în astfel de „reconstituiri“. Și nici nu ne preocupă prioritar. Cu adevărat importantă e *angajarea sa poetică* (4, p. 330), Ștefania Mincu cercetând, într-o carte de referință, *întoarcerea* poetului asupra posibilităților sale de exprimare. Acea poezie care, prin vitalitate pulsatorie, se face pe sine atrage atenția nu doar asupra *producerii*, ci și a *receptării*. Iar concluzia cade implacabil: *poemul*-ul lui Nichita Ștefănescu aparține etapei postmoderne (4, p. 330). Dar, atenție, cum rostirea e o mărturie, depoziția existențială nichitiană nu exprimă un postmodernism dezabuzat. Proiectul său de *transpoetizare* (4, p. 68) doar îl anunță, depășindu-l de fapt. Iată (încă) un splendid paradox stănescian!

Trebuie amintit că Ion Pop, încă în 1980, intuise acea „coerență fundamentală“ a universului nichitian, în pofida „agitației alunecoase a suprafețelor“, întărind părelnic ideea descentrării. Dincolo de poză, de balansul între frivolitate și gravitate, Ștefănescu nădăjduia să-și ofere o vedere „din afară“. Altfel spus, să pătrundă ontologia firii, să palpeze „semnele vii“, să reconstituie - ca participant la „singura viață mare“ - *memoria devenirii*. Asta ar fi *Epica Magna*, cochetând cu proiectul arhetipal: „toate numerele dorm/ în cifra unu.“ Sentimentele, ne avertiza poetul, nu trebuie înțelese, ci trăite. Poezia-organ („ochiul care plânge“, adevărat, „un ochi neinventat“) ar îngădui întoarcerea la sursă, cea răvnită „literalitate orfică“ (4, p. 9). Așadar, *dincolo de Poet*, aspirând - prin extensia Eului - la „neatinsele de mine lumini“, pot fi dibuite acele „pricini îndepărtate“, cum explica însuși Ștefănescu geneza *Elegiilor*. Fluidul misterios sondând imponderabilul, deversarea unei „memorii subconștientă“ (3, p. 9), ruptura tragică a sinelui, încarnarea atavică (Îngerul) și revelația sentimentului trecerii îl împing spre *trăirea limitei*. Aici este tragismul artei nichitiene (cf. Paul Georgescu). Aici se cuibăresc spaimele metafizice și intervine sciziunea, alimentând drama cunoașterii. Și tot aici, sub armura unui ermetism șocant (deruțând exegeții, să recunoaștem), poetul își impersonalizează durerea. Emanciparea auctorială, vizibilă, naște tulburare. Absolutul comunicării („nu lăsam nici o umbră nedestăinuită“), uimirea (deloc inocentă), misterul celor ce sunt provoacă o serie de sfâșieri și suferințe, dezvoltate în *Noduri și senne*, de pildă.

Nu ne-am propus o etapizare a liricii nichitiene, operațiunea cerând chiar talent detectivistic, cum mărturisea Al. Condeescu. Criticul a purces, se știe, la o ediție integrală,

„Un poet de răscruce între modernism și transmodernism este Nichita Stănescu“

(Theodor Codreanu)

Opera Magna (ca „proiect de suflet“) așezând, în ordine cronologică, textele stănesciene (unele nedatate, altele urmând a fi recuperate ca texte-surpriză ori variante ale aceluiași modul poetic). Proiectul nu poate ignora vechea constatare că avem de-a face cu o „poezie de viziune“. Chiar dacă devotatul exeget Al. Condeescu contabiliza „trei brațe lirice“, e limpede că gnoseologia, metapoezia și ontologia nichitiană *comunică* și privesc „întâmplările ființei“ în totalitatea existenței, la nivelul conștiinței ontologice. Orfismul și luciditatea coabitează în sensul vizualizării poemului. Eul îmbogățește lumea, transformând-o în poezie. Iar percepția „anatomică“ a sensului (cf. N. Manolescu, Marin Mincu) potențează un *erotism astral*. Măinile sunt „absurde“, piciorul pare „un câine care latră“, îmbrățișarea se vrea - într-un vers-capodoperă - (cf. Jeana Morărescu) o contopire intensă: „și să te-mbrățișez cu coastele-aș fi vrut“. Îmbătat de hieratism, vizionarismul nichitian invocă *înzeirea*, accesul la acea ființă transparentă, adumbrită „cu umbra vorbei ce eram“. Sau, aspirațional, tânjind spre puritate sferică: „totul ar fi trebuit să fie sfere“. Contemplând criza existențială, Nichita își retrăiește „făptura ce-am avut-o“. Atins de „boala vieții“, de adierile thanaticului, se vrea - coborând în timp - un martor al „adolescenței ruginind“. Și chiar constată oprirea timpului („timpul încremenise/ bătut în palma ta Iisuse“). cere, faustic, „un timp oprit al conștiinței“. răvnește, spuneam, comuniunea.

Acest „modelator revoluționar al limbajului poetic“ (3, p. 5), mereu curios, fabulant și teribilist, ins pentru care poezia e o „tensiune semantică“, iar matematica „o poezie dură“ întreține, grijuliu, fluxul colocvial. Dilematic, lamentatoriu, cu interludii ironice ori pusee ludice, pășind dincolo de convenții, căzând lejer în diluție sau autopastișă, Nichita, mânat de un irepresibil imbold cognitiv, e tentat de o epicizare misterică. Și visează la ființa orfică. Desfășoară, spuneam, viziuni în lumea meta-senzorialului, dorește un „laser lingvistic“ și conștientizează, dureros, limitația simțurilor. Vizionarismul său antinomic, înțelegând lumea ca Logos, manevrează intuitiv postulate științifice de avangardă. De la drama ptolemeică, suferind pentru „ceea ce nu se poate vedea“, pentru *aura lucrurilor*, și până la *Logica ideilor vagi* (v. *Respirări*), poetul se vede confirmat de ultimele descoperiri. Evident, nu forțăm acum un precursoriat cu ifose protocronice. Ar fi hilar! Dar acest *sistem de idei*, viețuind pulsatoriu într-o ontologie genuină, naște o „feerie fizico-matematică“ (cf. Paul Georgescu), desvitalitatea senin-jubilativă de altădată cunoaște accente cosmarestice în montură bizar-mitologică. *Baza științifică* a lirismului stănescian poate fi probată. Ceea ce nu înseamnă că poetul, evadând din *lumea văzutului*, amestecând idei culese din toate direcțiile, nu poate fi suspectat de o mixtură delirantă. Cristian Tudor Popescu vorbea chiar, în serialul de tristă faimă din *Adevărul literar și artistic*, de lecturi prost asimilate, regurgitând

o versificație științificoidă". Relația, totuși, vagă, cu știința, admirabilă în poezia cosmogonică, nu atenuază drama auctorială; dimpotrivă. Și atunci cel care nu avea „atâta timp pentru mirare“ descoperă, prin re-amintire, soluția imperfecțiunii. Cuvintele, vai, „se desfășoară mereu în urmă“; *a fi poet*, citim în *Antimetafizica*, înseamnă „a avea dor“. Or, autorul stănescian, tangent „nebuniei“, înseamnă eșirea din sine, suferința cosmică, impersonalizarea. E limpede că poetul, prin moliciune și laxism, nu avea vocație de disident. Dar schițata „antimetafizică“, în pofida asigurărilor că ar urma linia doctrinară a defunctului regim, vedea altceva. Desigur, la modul incoerent-atomaristic. Poetul „simțea“ în aerul epocii „vâcnetul unor idei care „tulburau liniștea“. Să ne amintim că anii '70-'85 au marcat bătălia pentru introducerea vagului, pregătind înțelegerea incertitudinii. În 1975, Constantin Virgil Negoită și Dan Ralescu publicau, în limba engleză, primul tratat de *logica vagului*, o teorie fundamentată de L.A. Zadeh, cel care era și creatorul conceptului de *mulțime fuzzy*. C.V. Negoită, acum la *Hunter College*, unde predă matematicile superioare, pleda pentru *logica fuzzy*, ceea ce însemna o negare a logicii aristotelice. Altfel spus, pleda pentru fuziunea ideilor. Propunând termenul de *mulțimi vagi* (*Fuzzy sets*), C.V. Negoită recomanda trecerea de la opoziția ori-ori (dualitatea) la multiplicitatea cerută de relația și-și, semnând - se spera - actul de deces al logicii cu două valori, idealizată, decretând astfel falimentul iluminismului. Concept terminal, *vagul*, în efortul meritoriu de a înțelege mai bine lumea, pune capăt scindării real-imaginar. „A fi împreună“ devine deviza noilor doctrinari. În *Fuzzy Sets*, parte-sinteză, aflăm că „nu e nimic mai real decât vagul“. Dar cheia de boltă a teoriei vagului ar fi ipoteza *gradelor de adevăr* (firească, în contextul tendinței relativiste, nebinare), restaurarea respectului pentru infinit și recuperarea transcendenței. Și, mai ales, acea „dare înapoi“, dobândind un nivel de observație mai înalt. Ideea de *distanțare* este explicit formulată în *Pullback* (1986), C.V. Negoită decretând că „pentru a vedea forma întregului trebuie să ne retragem“. E vorba, așadar, de o repliere care favorizează perspectiva sau de o *desituare*, cum o numea M. Șora. Odată cu înscăunarea relativismului prin valorizări fuzzy. *Tertium datur* - susțin vehement noii teoreticieni, refuzând a se mai închina la altarul logicii separării“. Dar nu se înscrisese Nichita acestei direcții, câtă vreme un celebru vers suna imperativ-rugător: „fă-te depărtare ca să-ți încap în ochi“?

Curios, din punctul de vedere al lui C.V. Negoită, *omul postmodern*, descoperind filonul metametafizic, restaurează religia. Oricum, existența postmoderniștilor - crede același - dovedește falimentul timpurilor moderne (6, p. 25). Ceea ce este de ordinul evidenței. Doar că noua experiență intelectuală, definită lax, în regim de co-apartenență, manevrează versatil, extensiv, un concept cameleonic, chiar dacă se vrea „o restaurație a pre-modernului religios“. Theodor Codreanu vedea în profesorul new-yorkez „un minunat întemeietor al onului postmodern“ (7, p. 265). Afirmatia, lansată inițial în paginile revistei *Arges*, în noiembrie 2005 (v. *Există un Postmodernism premodern?*), sesizează un paradox. Preocupat de restaurarea vagului, zdruncinând adevărul dogmatizat *ori-ori*, impus de logica binară, C.V. Negoită consideră că postmodernismul crede în coincidența contrariilor: Viziunea nearistotelică îl identifică, așadar, logicii terțului inclus. Dar pendulul istoriei „răpune postmodernismul“ (7, p. 258). Concept inadecvat, el

Nichita Stănescu

trebuie totuși salvat și păstrat, în pofida corecțiilor (fundamentale). Rescrierea modernității presupune ethosul transdisciplinarității și recuperarea religiosului. Or, explică C.V. Negoită, ar fi vorba de un efort uriaș de a introduce un nou (alt) termen. Încât, din binecuvântate „motive strategice“, ciberneticianul cu „pulsuni literare“ ne invită să-l păstrăm pe cel consacrat, deoarece „numai aflat în mijlocul citadelei poți să-i dai foc“ (7, p. 281). Ar urma, în consecință, să ne lepădăm *cândva* de acest concept bătătorit, folosit inflaționar pe piața ideilor. Și, probabil, să acceptăm că *transmodernismul* ar fi noua paradigmă salvatoare. Nichita, glosând în *Lucașfărul* despre *Logica ideilor vagi* (1969), suspectat că se dedă la „trucuri filosofante“, amintea, digresiv-poematic, despre o contradicție în mișcare. Logica bivalentă este valabilă în lumea finitului. „Certându-l“ pe Euclid, poetul se desparte de orgoliosul spirit cartezian, geometrizant, afirmând că „tendința este o sferă“. Până la urmă, întrebarea reală ar fi cum se poate trăi cultura într-o vreme a hiperspecializărilor, multiplicând, incontrollabil aproape, culoarele paralele (vezi, de pildă, C.P. Snow, *The Two Cultures*). Or, deplângând aurorală cultură unică, cei de azi, navetând între derapaje utopice și umori criticiste, n-au pierdut speranța unei viziuni totalizante. Ca „poet de răscruce“ (5, p. 230), Nichita Stănescu exprimă tocmai un transmodernism *avant la lettre*. El, prin *poetica rupturii*, vestește un alt eon spiritual și reprezintă, afirma răsplatit Theodor Codreanu, „o punte de trecere dintre două paradigme literare“ (5, p. 230).

Și, fiindcă am invocat numele criticului de la Huși, considerăm util a stărui asupra cărții d-sale, consacrată noii paradigme culturale. Fiindcă a trecut ca și neobservată acea carte densă, de temerară acrobație ideatică, apariție care ar fi meritat o altă soartă. În colecția *Ananta* (Studii interdisciplinare) a Editurii *Junimea*, Theodor Codreanu a publicat (din păcate, în tiraj - presupunem - confidențial) un op consacrat Transmodernismului. Insațiabil cititor, profesorul de la Huși, mereu atent la „provocarea valorilor“, stăruie acum asupra proiectului transmodernist, oferindu-ne - suntem tentați să credem - o carte „din viitor“. Altminteri n-am putea explica dezinteresul pentru acest, cu adevărat provocator, titlu. Știm însă că Theodor Codreanu nu e pe placul

elitiștilor dâmbovițeni. Cărțile sale, masive, riguros articulate, merg în altă direcție exegetică. Iar *proiectul transdisciplinar* anunță intrarea în evul transmodern. Ceea ce ar însemna, suntem preveniți, *un nou mod de a înțelege lumea*. Solomon Marcus observa undeva că „prima expunere complet articulată a acestei mișcări“ ar fi de aflat într-o carte a lui Basarab Nicolescu (Eds. du Rocher, Monaco, 1996), tradusă și la noi (*Poliorom*, 1999). Mentor (recunoscut, oare?) al transdisciplinarității este însă Șt. Lupașcu, cu a sa filosofie neoraționalistă, ne previne dl Codreanu. Convins că realismul clasic este depășit și că modernitatea este *mortiferă*, Basarab Nicolescu atrăgea atenția asupra *nivelurilor diferite de realitate*. Revoluția cuantică ne-a așezat la o răscruce a Istoriei; ideologia scientiștilor, acaparând „obiectivitatea“ și ignorând orice altă cunoaștere, zeificând tehnostiința, pare a uita că „totul e pus la punct pentru propria noastră autodistrugere“. Încât o transformare urgentă a atitudinii noastre, respingând involuția și chiar dispariția speciei, devine posibilă prin *viziunea transdisciplinară*. Intrăm, astfel, într-un *nou eon*, urcând o altă treaptă gnoseologică, raportându-ne, deopotrivă, la scara cuantică și la cea cosmologică. Transdisciplinaritatea înseamnă o cunoaștere a terțului și este o cale de *reîncântare a lumii* (vezi *Reîncântarea lumii: de la fizica cuantică la transdisciplinaritate*, în „Cuvântul“, nr. 3/345, martie 2006, p. 11-12), cum apăsa repetitiv Basarab Nicolescu în *Conferințele Cuvântul*. Iar *cunoașterea terțului* îngăduie - pe fundalul unității cunoașterii - o revoluție a inteligenței, asigurând „învierea“ subiectului și „trezirea colectivă“.

Am propus acest ocol contextualizant pentru a descifra tâlcurile proiectului transdisciplinar; fiindcă, e limpede, pe acest suport „crește“ și ofensiva transmodernismului. Noul curent (ca nou mod de a privi Universul) pledează pentru o inteligență „lărgită“, deschisă complexității lumii și plinătății ființei. Transdisciplinaritatea se vrea o *metodologie a dialogului*, nu o ideologie; în consecință, conștientizând „fărămițarea ființei“, propune *legături* (fapte, oameni, culturi, religii, discipline), corectând percepția fragmentaristă prin vizitarea formelor de intersecție, activând transculturalul „între“ (vezi interviul cu Basarab Nicolescu, în „Contemporanul - Ideea europeană“, nr. 7 (652)/2006, p. 21-22). *Imaginarul*, ne reamintea savantul, este „motorul ascuns al marilor descoperiri“. Penetrând nivelurile de realitate, ajungând la „un dincolo“, *transdisciplinaritatea* vrea să traducă inexplicabilul, actul misterios al scrisului, să locuiască „tăcerea plină“, spațiul între cuvinte (cazul *transpoeziei* lui M. Camus). Evident că materia primă rămâne *limbajul*. Dar încă W. Heisenberg, în 1942, vorbea de cele trei regiuni ale realității (fizica clasică, fizica cuantică și fenomenele bio-psihice, respectiv experiențele religioase, filosofice și artistice). Iar Paul H. Ray invoca, în istoria culturală, trei tipuri de percepție a lumii (tradițional, modern și transmodern, coexistând acum). În noul principiu al relativității, Basarab Nicolescu postula că niciun nivel de realitate nu are un loc privilegiat pentru a înțelege toate celelalte niveluri. Încât, firesc, în prelungirea raționalului, putem spune că „nicio cultură și nicio religie nu constituie locul privilegiat din

(continuare în pagina 14)

eseu

care pot fi judecate celelalte culturi". Este chemat la rampă și *transumanismul* pentru a explica acel om „care se naște din nou”, ca ambițios proiect educațional. În fine, dacă *transdisciplinaritatea* își leagă începuturile (în orizontul anilor '70) de numele lui Jean Piaget, Edgar Morin și Erich Jantsch, cam tot pe atunci descoperă Theodor Codreanu „germenii transmodernismului”. S-ar părea că abia asistăm la „înfririparea noii paradigme”, exegetul fiind însă convins că transmodernismul va fi „marca secolului XXI”. Chiar dacă acest concept are o paternitate incertă, e privit cu suspiciune și își face loc cu dificultate pe scenă, „fanii” se îngheșuie (vezi lista lui Ion Popescu-Brădiceni). Noul ethos al transdisciplinarității, așa cum a fost prefigurat în *Carta* din 1994, este terenul propice de decolare, invitând la un *dialog generalizat*. Marea rivalitate privește „sostica în jurul postmodernității” (5, p.9) și, desigur, fulminanta carieră a conceptului. Theodor Codreanu se războiește, cheltuind muniție (argumente) din belșug, cu suporterii acestui „termen sofisticat”, refuzând net „dieta compusă din postmodernismul cinic” (Camille Paglia). Dar „trece” prin Deleuze, Rorty, Foucault, prin ceea ce numește „postmodernismul înalt” (în frunte cu Vattimo, Lyotard, cel care cerea „rescrierea modernității”), pentru a nota că *problema-cheie* este transcendența. Nu ignoră nici semnalele autohtone, fișând conștiincios revoluția poetică optceastă, noul antropocentrism, paradoxurile postmodernității românești. Conceptul cu pricina, atingând clasicizarea (epuizarea, de fapt), suportând presiunea altor modernisme (hiper-, para- etc.), a deschis *calea transmodernității*, declară ferm criticul. Și observă că, în 1988, Radu Enescu contrapunea (e drept, fără consecințe) cei doi termeni.

În hățișul noului ev cultural, în plin haosmos, într-o lume *opacă*, cucerită de spiritul schizoid, Theodor Codreanu invocă salvator antropologia creștină. Teoria post-istoriei i se pare „un gând luciferic” (5, p. 61); civilizația minorităților, stilul de viață gay, hedonismul consumist, cultura *feelings* (Finkielkraut), în fine, utopia *Jeunesse* (modelul „poporului jeune”) ne aruncă într-o lume care și-a pierdut transparența. Conspectându-l pe părintele Stăniloae, el vrea o lume ca „mediu transparent” (lumen) și deplânge decreștinarea Europei. Își

leagă, așadar, toate speranțele de noua paradigmă culturală.

Pentru a fi convingător convoacă și trebuitoarele exemple, nominalizând personalități care ar ilustra conștiința estetică transmodernă. Previzibil, cel care deschide lista e Nichita Stănescu, un poet - reamintim - „de răscruce”, reprezentând, prin *poetica rupturii*, un transmodernism *avant la lettre*. Credem că Nichita merita o demonstrație mai amplă (care, probabil, va veni). Și C. D. Zeletin e fixat în zarea transmodernismului, glorificat pentru poetica transparenței și simplitatea dificilă. De un interes special se bucură basarabeanul Victor Teleucă, la care exegetul descoperă un transmodernism intuitiv, un fenomen de latență. Oricum, *lirsoafia* lui Teleucă (termenul aparține lui M. Cimpoi) face din „cel mai nichitastănescian poet basarabean” o mare surpriză. *Ultimul Teleucă*, prin scrierile postume (*Ninge la o margine de existență*, 2002; *Improvizația nisipului*, sub tipar), se dovedește un heraclitean, un premergător al transmodernității (a se vedea și articolul lui Theodor Codreanu din „Literatura și arta”, nr. 30/27 iulie 2006, servind ca *Prefață* la volumul din urmă). Sfătuindu-ne să căutăm adevărul poetic la nivelul întregului, criticul notează că fragmentarismul postmodern, amestecul de scriituri, ecuația imaginărilor și cumpăna contrariilor hrănesc „un adevăr în devenire” și definesc poezia ca *încercare*, plonjând într-un holism transmodern.

La apelul lui Theodor Codreanu vin în sprijinul tezei și prestigioase nume din spațiul european. Astfel, demersul Svetlanei Paologu-Matta, încercând „restaurarea transparenței”, este compatibil cu noua paradigmă a transmodernismului. Cunoscuta analistă, una dintre „logodnicele stelare” ale poetului național (după o vorbă a lui Paul Anghel), iscând la București, cu ani în urmă, o furtună în eminescologie, mirată apoi - ca trăitoare în spațiul helvet - de ciudățeniile și alergiile eliștiilor noștri, își continuă preocupările exegetice de impresionantă consistență ontologică. După popasul în „luminișul cristalului”, urmează, după câte știm, un studiu consacrat unui *Eminescu dincolo de Heidegger*, plombat în orizont platonician. Așadar, o grilă inedită de lectură, referințe înalte și o metabolizare a temei într-un context care îl scoate pe autorul *Odeii în metru antic* din balcanism, ignorând mizeriile criticii anecdotice. Sau cehul Milan Kundera, invitând la o dualitate interpretativă, elogiind „splendoarea ușurătății”. Pensând gos-

podărește coincidențe, Theodor Codreanu rămâne ferm: deplânge antimetafizica postmodernismului (privat de sacru) și e convins că scrierile lui Kundera ating „ethosul transmodernității” (vezi *De ce Kundera nu postmodernist*).

Cercetând zelos un coplesitor evantai problematic și având nevoie de un lector avizat cartea lui Theodor Codreanu propune ipoteza îndrăznețe și conexiuni îmbietoare. Suspecta (de voci cărcotase) că patinează, enunțiativ, la suprafața problemelor, că dezvoltă luxuriant un enciclopedism vagant, criticul de la Huși este înainte de orice, un om foarte informat. Mult, s-ar putea nici să nu greșescă transmodernismul instituindu-se ca *nouă paradigmă culturală*. O carte grea, așadar, fără ecou (deocamdată), ocolită de zarva mediatică și care, suntem convinși, va fi redescoperită cândva (curând). Fiindcă *trend-ul* epocii repudiază modelul unui singur nivel de realitate și anunță ieșirea din disciplinaritatea îngustă (cu reacțiile știute ale modernității multi- și interdisciplinaritate). Or, finalitatea *transdisciplinarității* constă în înțelegerea lumii actuale, ne asigură Basarab Nicolescu. Iar pasul decisiv spre transmodernism (dar fără a-l numi ca atare) l-a făcut Primul Congres Mondial al Transdisciplinarității (Convento de Arbidia, Portugalia, 1994), prilej cu care a fost elaborată *Carta Transdisciplinarității* (redactată de Lima de Freitas, Edgar Morin și, firește, de Basarab Nicolescu). Mulți oameni de știință pledează azi pentru transgresarea frontierelor și dialogism, încercând o conciliere a literaturii cu știința (vezi, de pildă, Solomon Marcus, *În tâlnirea extremelor*, Editura Paralela 45 Pitești, 2005). Implicat, pentru largirea conceptului de cultură, restrâns - nejustificat - la oferta umanioarelor prin ruptura, încă suverană, dintre estetic și cognitiv. Dar orice mare scriitor, reamintim, desfășoară o *viziune totală asupra lumii*, îmbrățișând, pe deasupra severelor decupaje disciplinare, câmpul epistemologic în expansiune. Și dorind a pune umărul, chiar și fără suportul unei formații științifice riguroase, prin intuiție și metaforizare, la o mai bună înțelegere a lumii. Opera (majoră, bineînțeles) se definește ca o „metaforă epistemologică” (Umberto Eco). Iar aventura transmodernă, impusă de epoca pe care o traversăm, rămâne o *încercare* pe cont propriu. Ceea ce a fost și *încercare stănesciană*.

In memoriam

Uniunea Scriitorilor din România și Asociația Scriitorilor din București anunță cu profundă tristețe încetarea din viață a distinsului scriitor **Lucian Raicu**.

Lucian Raicu s-a născut la 12 mai 1934, la Iași.

A absolvit Liceul Teoretic din Bîrlad. A studiat la Facultatea de Filologie a Universității București din 1951 (absolvent în 1958), și la Școala de Literatură „Mihai Eminescu” (1952-1954).

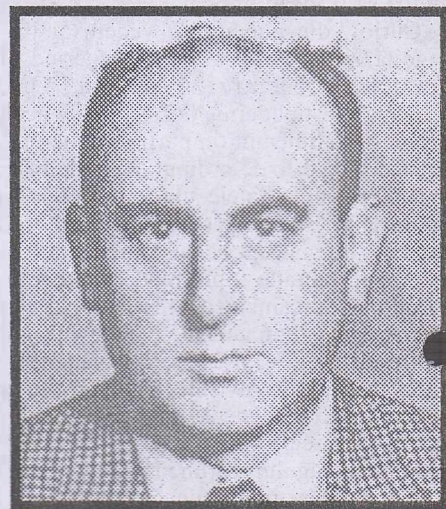
A fost un apreciat redactor al revistelor *Viața Românească*, *Gazeta literară* și *România literară*.

A debutat publicistic în *Viața Românească* (1952), iar editorial cu volumul *Liviu Rebreanu* (1967). Din opera sa vastă fac parte lucrări de critică și istorie literară precum: *Structuri literare*, 1973; *Gogol sau fantasticul banalității*,

1974; *Critica, formă de viață*, 1976; *Reflecții asupra spiritului creator*, 1979; *Calea de acces*, 1982; *Fragmente de timp*, 1984; *Scene din romanul literaturii*, 1985, iar după ce s-a stabilit în Franța, în 1986, *Journal en miettes cu Eugène Ionesco*, 1993; *Scene, reflecții, fragmente*, 1994; *Scene, reflecții, fragmente*, 1994. A prefațat volume din opera lui I. Slavici, L. Blaga, D. Stelaru, Geo Dumitrescu, E. Jebeleanu, N. Breban, Ileana Mălăncioiu, T. Mazilu, F.M. Dostoievski, S. Esenin.

Volumele lui Lucian Raicu sunt de factura criticii aplicate, dar unele dintre ele fac dovada unui demers eseistic de înalt nivel pornit de la literatură. Lucian Raicu va rămâne în memoria cititorilor săi și în cea a colegilor de breaslă unul dintre cei mai reprezentativi critici români postbelici, un exeget de mare pătrundere dublat de un scriitor inspirat.

Prin dispariția lui Lucian Raicu, literatura română pe care a slujit-o cu inteligență și devotament suferă acum o deosebit de grea, ireparabilă pierdere.

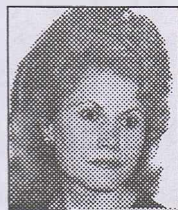

lucian raicu

Doi ermetizanti:

Ion Frunzetti, Barbu Brezianu

Ana Selejan

Negoïtescu caută stăruitor «filonul blagian», «filtrele impuse de Ion Barbu» sau «vii reminiscențe din Mateiu Caragiale». Iar Ov.S. Crohmălniceanu sporește ecoul partinic, prin alte incriminări de același gen: „același autor (I.Negoïtescu, n.n.) face tot felul de referiri admirative la formulele poeziei deade, vorbind pe un ton de secretă nostalgie de «știmele lui Blaga», de «filtrele barbiene» ș.a.m.d.“

Spre deosebire de Ion Frunzetti care alterna, după 1947, poezia cu studiile de artă plastică, BARBU BREZIANU (1909 - ?) va abandona cu totul poezia în care se afirmase încă din 1930, dedicându-se celeilalte alternative (critic de artă), mai ferită de adevizuri fătășe și aportul creator concret. Așa încât **Zăvor fermecat** (1947) este ultimul volum de poezie al lui Brezianu, titlu premonitor, amintind de închiderea ușii poeziei. Ușă rar deschisă, de altfel, anteriorul volum (și cel de debut), **Nod ars**, apărând în 1930.

Veritabil ermetizant este poetul în acest al doilea volum al său; Dan Botta și Emil Gulian par să fie afinii. Și Barbu Brezianu își ciclizează cartea - care are trei secvențe: **Jocurile se adună**, **Nur** și **Triptic**. Ilustrat de Dyspre Paleolog, cu tipar roșu și negru, hârtie de foarte bună calitate, acest volum bibliofil pune în lumină o stare poetică rară: aceea de bine, de încântare, de plenitudine sufletească. Dragostea de părinte, istoria, călătoriile prin țară, sunt motivele centrale ale imaginarului poetic, fixate în texte de mică întindere. Primul ciclu cuprinde crochieri grațioase din „nursery”, cu Bambi, „făptura de lapte”, cu Ann cea cu „nemaivăzute gene”, cu prima tăiere a porcului (**O năpârlire**), cu moartea cățelușei Zotemir, cu punerea în vers frânt a unor ocupații domestice: grădinaritul (din poezia cu același titlu) sau spălatul rufelor: *S-ar cuveni oare să o spun/ Viața ei argintată prin fum/ albită în spume de săpun? (Portret în leșie)*

și cu inevitabilul cântec, la leagănul făcut din lemn fermecat, „din Codrul des”, în care: *Ce vesel va fi (...)/ Pruncușorul meu drag, uitând al vieții fir (...)/ Mugurelul meu atât va fi de mulțumit/ alintat să fie de cântul măiestrit/ al pasării cu mândre pene. (Cântec de leagăn).*

Când nu cultivă distihul în întregul text, Barbu Brezianu folosește tehnica alternării unuia sau mai multor versuri-cheie, cu strofa de două, trei sau patru versuri. De regulă, versul-cheie este unul încifrat, cu asocieri verbale paradoxale. De pildă frumosul imn adus procreerii, **Desfătare**, care deschide ciclul fericiții păterii, are două versuri-cheie: primul ermetizant *Daina încaieră a toartelor dorință*, sugestie a freneziei trupurilor și ultimul, limpede ca mesaj: *A încolțit spornic, îngemănată ființă*. Între ele, într-o paranteză - care nu ține numai de punctuație, ci, mai ales, de tehnica așezării imagisticilor cifrate între două versuri-cheie - poetul ermetizează, prin asocieri insolite, actul fecundării: *Neoștirea de vreo cultă povață/ Taina - o iederă bătrână/ și spână -/ Străbate prin lenevita săpătământă/ Oval, cum pata lunei trece pe sub ceață.*

Al doilea ciclu (**Nur**) este și cel mai amplu din volum. Diverse experiențe sau stări poetice surprinse sub titluri ca **Ski**, **Burg**, **Crenel**, **Drumeție**, **Celestă**, **Toropeală** ș.a. sunt stilizate la maximum, impresia generală fiind de afectare și prețiozitate, prin efortul deliberat de distilare a impresiei și sentimentului.

Contorsionările sintactice, versurile sibilnice, infuzia de termeni populari, imagini incongruente, contribuie în mod substanțial la obscurizarea simbolurilor. Ca-n această afurisire a stării de „lene mare” care împiedică ținerea canonului dat de duhovnic: *Smulg pecetea de sânge stătător/ Alungând siraja oacheșului dor.../ Iar aromitoarele canoane/ Mătâni le înșir la icoane. (Proclat).*

Sau ca-n plimbarea perechii de îndrăgostiți, într-o etapă largă parcă adormită („câmpul tolănit”), a căror stare de tăcută fericire („privea vorbele din ochi”) contrastează cu galopul și biciuirea cailor: *Peste câmpul tolănit dante/ nechezătorii - boturi chiele -/ Îndurau vitrege nuiel/ Îngănate de surugii sanie... (Tundră caldă).*

Mai complexă este poezia lui Ion Frunzetti și Barbu Brezianu, ambii receptivi la mai multe formule poetice, ambii erudiți și având cultul forme.

ION FRUNZETTI (1918-1985), bunăoară, se află, în acest răstimp, la al treilea volum (**Maree**, 1946), după **Risipă avară** (1941) și **Greul mântului** (1943), volume care-l plasaseră în incinta ermetismului. Ermetizant cu măsură este I. Frunzetti și în volumul tipărit în 1946, dar premiat în manuscris în 1945, de Editura Forum - care, alături de Editura Fundațiilor Regale erau, în vreme, pe același stăvilabil palier spiritual pentru tinerii scriitori, premiind, de regulă, creații moderniste.

Mareea este, pentru poet, o stare existențială specială pe care o descifrează în particularizările ei în patru „pătrare” și tot atâtea cicluri lirice: „Nopti fără lună”, „Fluxul cărnii”, „Reflux în moarte” și „Crai nou”. Aparent, volumul **Maree** are, deci, o unitate poetică prin așezarea eului liric sub semnul unei anumite experiențe: o stare magică de aspirație sau contopire. Această stare este fixată poetic prin mai multe tehnici și influențe: Ion Barbu, T. Arghezi, L. Blaga, Rimbaud, ceea ce dezvăluie nu numai erudiția, ci și larga disponibilitate poetică a tânărului autor.

Mai reușite sunt ciclurile doi și trei, prin reflecție despre dragoste, respectiv moarte. O reflecție mereu reluată, în flux și reflux, cu reveniri și repetiții (de idei, imagini, termeni). De aici și predilecția pentru poemele lungi; bunăoară, în al doilea ciclu vem un text amplu, în zece părți: **Poem de dragoste și moarte**. Metafora sângelui, repetată obsesiv, sugerează contopirea vitală, marea cuplului, experiență trăită nu sub efectul lunii, ci al fulgerului: *În noaptea aceea cu fulgere: / Ți-ai strecurat îngele în mine(...)/ Mi-ești-toată-sângele. Mi-ești în sângele(...)/ Ești, toată, sângele. Ești tot sângele/ unii, ce-nreagă sânge-mi păru.*

Versuri discontinue, contorsionări sintactice, buzul de majuscule și cuvinte rare (Alcor, Zânover, defăpture, Ifrit, matutin: „în luceafăr răsai matutin” etc.) ermetizează experiența poetică, fără a ajunge la finalizarea expresiei, poate tocmai datorită diluției magistice.

Imaginea poetului din acest răstimp nu rămâne numai la acest volum. În 1957, Ion Frunzetti publică **Umblerea Ostrovul meu**, în care include și inedite. Din cele 8 cicluri (poetul va rămâne fidel tehnicii de sistematizare a poeziilor în cicluri, în toate volumele postbelice), în trei secvențe („Ciclul orașului echii”, „Plimbare prin muzeu” și „Scrisorile de dragoste”) sunt cuprinse poezii scrise între 1942-1950. Predomină elegiile, rugile și autoportretele, precum și vechea obsesie, sângele: *La treizeci de ani, lipsit de trecut/ Mă ard băuturile câte nu le-am iut/ Mă-ngrăuie aurul ce nu l-am avut/ Mă sorb oate gurile, sângerând, femeiește.*

Volumul **Ostrovul meu** este emblematic pentru performanța lirică a acestui poet care, din „nomad durerii” și albatros „cu aripile arse până-n cotor”, începe să pluseze pe o temă bine văzută în totalitarism, originea țărănească: „Eu sunt Ion, eu sunt Ianc ION” și să scrie multe versuri realist-socialiste de genul: *Dar corul grav al ăstei generații/ Ce-a-nfrăți pământul și va zbura prin spații/ N-ăș vrea, când, c-o voce să-l slăbesc.*

Receptarea critică, la apariția sa, a acestui volum ontologic, s-a făcut la extreme: fie supralicând poezia modernistă din ciclurile sus-citate (Ion Negoïtescu), fie poezia realist-socialistă din secvențele **Ciclul nou al orașului**, **Ostrovul meu**, **Privești** etc., cum o face cronicarul literar oficial al „Contemporanului”, Radu Popescu. Acesta din urmă comenta astfel drumul poetic al lui I. Frunzetti: „de la poziția îngurătății amare, a individualismului disperat, a zgustului și rebeliunilor sterile (...) până la descoperirea valorilor pozitive ale vieții și istoriei - patrie, om nou și liber, solidaritate în muncă și ideal.”

Tot în 1958, Ion Negoïtescu, care cunoștea bine poezia modernistă a aceluia, dimpotrivă: plusează pe influența ermetizantă a lui Ion Barbu, pe expresionismul de tip blagian și alte experiențe poetice evaluate, dezvăluite de poeme. Numai că vremea popularizării unor atari formule încă nu sosise, astfel încât, în campania virulentă de prigonire a modernismului și revizionismului din anul 1958, cronica literară a lui I.Negoïtescu va fi aspru sancționată și lichetată drept mostră de critică burgheză și estetism academic. „În evoluția poetică a autorului cercetat - se afirmă în editorialul „Scânteii”, L.

Prețiozitatea, hieratismul, ruptura între impresie și expresie - specifică ermetizanților - sunt amplificate și de predilecția lui Barbu Brezianu pentru motto-uri. Multe poezii (și cele mai obscure) sunt însoțite de motto-uri, care, uneori, pun în lumină afinitățile și selecțiile auctoriale: Baudelaire, George Haldes, Ronsard, Emil Botta, Audisio ș.a. Alteori motto-urile sunt tot versuri proprii sau parafrazări, ca-n **Inscripție moldovenească**, **Desfătare** sau **Ski**.

Relația text-paradigmă explicatoare este capricioasă. În unele cazuri, motto-ul luminează și completează simbolistica, alteori o încifrează și mai mult. De pildă între imnul adus fecundării (**Desfătare**) și următoarea poezie, **Bambi**, care slăvește nou-născutul, motto-ul: „Două afine coapte/ Dezghețate din noapte” face o legătură logică și organică. Corespondențe insolite între paratect și text există în cazul motto-urilor din Baudelaire (**Caligrafie**) și Emil Botta (**Albă ca Zăpada**). Prima poezie, **Caligrafie**, pornind de la arhitecturile inefabile ale lui Baudelaire, acele „merveilleuses constructions de l'impalpable”, este o subtilă alăturare a construcțiilor impunătoare („hornuri cornute/ viforesc afumate volute”), adevărate capodopere arhitectonice: un fel de „Arabesc spre plaiurile mute” și harnicii cărămidari tuciuiri, a căror muncă

istorie literară

fi pare poetului la fel de nobilă ca și scrisul: *Jos la cărmizi (spoliată vatră)/ Tuciuiria, șlefuită șatră/ Scrie cu zgura brațelor de zor/ Noblețe învăluită sub nor.*

Inscripție moldovenească, cu ale ei bizare asocieri imagistice: „înfumurat paloș împlântat în ape”, „pânzele Mării din poleitul fund”, „noapte leneșă cu brume berechet” ș.a. poate denota orice. Autorul, însă, prin motto ne trimite spre „apusul de soare” al lui Ștefan cel Mare. Fie și așa.

Cum a fost receptat în vreme acest volum? Ne imaginăm deza. Pentru criticii literari care recomandau literatura angajată, cartea a fost un izvor de ironii și inapetențe. G. Călinescu, bunăoară, după ce-și începe activitatea de cronicar literar al momentului la „Națiunea” (din 27 oct. 1947), a doua cronică (prima fusese destinată volumului arghezian apărut recent) vizează noua carte a lui Barbu Brezianu (în noiembrie). Criticul identifică umbra mare a lui Ion Barbu peste tot, „barbizarea” inadecvată structural fiind și principala lacună a cărții. Din această inadecvare de orizont poetic rezultă o serie de lipsuri specifice imitatorilor, pe care Călinescu, sincer doritor să ajute, căci „d. Brezianu are vocație, dacă se clarifică pe sine”, le inventariază, începând cu prețiozitatea, stilizările extravagante, imagini „prea enorme”, iologism, „exotism tartar”, „dezordine vizuală”, „contradicție plastică” și alte detalii de „analiză scolastică” - cum își definește comentariul ce se dorește constructiv pentru poet, căci „nu umblu cu halebarda spre a-l decapita”. Dimpotrivă, în finalul „analizei” recomandă depărtarea de Ion Barbu și de Dan Botta, cu care are „afinități de tehnică”, și fructificarea „fondului liric” cu propriile sale posibilități: „d. Barbu Brezianu e un intimist și ar face bine dacă s-ar lăsa în voia prozei. Acea pretinsă proză nu e decât fondul nostru liric care nu trebuie înăbușit cu mari mașini poetice”. Recomandare hazardată și nerealistă, căci poezia intimistă ori cea a „zăvoarelor fermecate” - oricât de autentică ar putea fi, era în picaj rapid pe fondul impunerii poeziei șantierului și a eului social.

După suprarealiști, cei mai ludici poeți: ermetizanții.

mario vargas llosa:

Rătăcirile fetei nesăbuite (I)

I. Micuțele chiliene

Aceea a fost o vară fabuloasă. A venit Pérez Prado cu orchestra lui formată din doisprezece virtuozii, ca să însuflețească carnavalurile dansante de la Club Terrazas din Miraflores și de la Lawn Tennis din Lima; s-a organizat un concurs național de mambo în Piața Acho, fiind un mare succes, în pofida amenințărilor cu excomunicarea perechilor participante, proferate de cardinalul Juan Gualberto Guevara, arhiepiscopul Limei, iar cartierul meu, Barrio Alegre, cartierul străzilor miraflorense ale lui Diego Ferré, Juan Fanning și Colón, și-a disputat câteva campionate de fotbal, ciclism, atletism și înot cu cei de pe strada San Martín, pe care, firește, le-a câștigat.

S-au întâmplat lucruri extraordinare în vara aceea din 1950. Cojinoba Lañas i-a făcut pentru prima oară declarații de dragoste unei fete - roșcovana Seminauel - și aceasta, spre surprinderea întregului cartier Miraflores, l-a acceptat. Cojinoba a uitat să mai șchioapăte și din acel moment se semețea pe străzi, umflându-se în pene ca un Charles Atlas. Tico Tiravante a rupt-o cu Ilse și i-a făcut curte Lauritei. Victor Ojeda s-a îndrăgostit de Ilse și a terminat-o cu Inge, Juan Barreto i-a făcut declarații Ingei și a încheiat-o cu Ilse. S-a produs așa o reasezare sentimentală în cartier încât eram zăpăciți de-a binelea; iubiturile se desfăceau și se refăceau, iar la plecare, la chefurile de sâmbătă seara, perechile nu mai erau întotdeauna aceleași de la venire. „Ce dezmaț!“ se scandaliza mătușa mea Alberta cu care locuim de la moartea părinților mei.

La băile din Miraflores, valurile se spargeau de două ori, prima oară în depărtare, la două sute de metri de plajă și până acolo ne aventuram noi, cei curajoși, primindu-le în față și lăsându-ne apoi tărăși de ele vreo sută de metri, acolo unde valurile mureau doar pentru a se naște iar, impunătoare burți, spărgându-se din nou, pentru a doua oară, și aruncându-ne pe noi, cei care le înfruntam, direct pe pietricelele de pe plajă.

În vara aceea extraordinară, la petrecerile din Miraflores au renunțat cu toții să mai danseze valsuri, *corridos*, blues-uri, bolerouri și *huarachas*, fiindcă a învins mambo. Mambo-ul: un cutremur care a făcut să se miște, să sară, să topăie, să facă figuri toate perechile de copii, adolescenți și adulți, prezente la zăiafeturile din cartier. Și precis la fel se întâmpla și dincolo de Miraflores, pretutindeni: în Lince, Breña, Chorrillos sau chiar și-n cartierele mai exotice din La Victoria, în centrul Limei, în Rímac și El Porvenir, pe unde noi, miraflorenii, nu călcaserăm și nici n-aveam de gând să călcăm vreodată.

Și tot așa cum trecuserăm de la valsuri și *huarachas*, sambe și polci la mambo, am trecut și de la triciclete și trotinete la biciclete, iar unii dintre noi, ca Tato Monje și Tony Espejo, de exemplu, au trecut la motocicletă, iar unul sau doi chiar la mașină, ca mătăhălosul cartierului, Luchín, care-i lua uneori lui taică-său

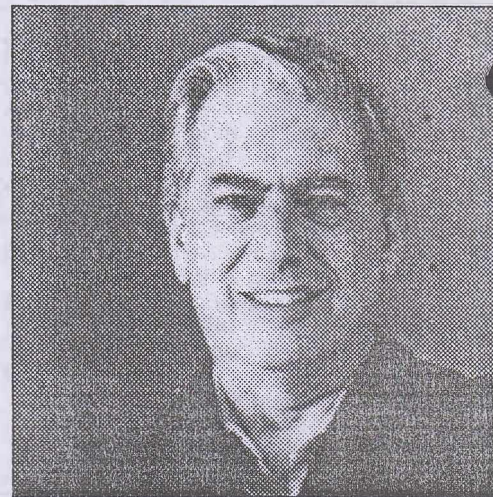
Chevroletul decapotabil și ne ducea să dăm o raită pe faleze, de la Terrazas până la defileul Armendáriz, cu o sută pe oră.

Dar cel mai notabil fapt din vara aceea a fost apariția în Miraflores a două surori dintr-o țară îndepărtată, Chile: prezență provocatoare și inconfundabil fel de a vorbi: repede, mâncând ultimele silabe ale cuvintelor și sfârșind frazele cu o exclamație aspirată, ce suna ca un „pué“, înnebunindu-i pe toți miraflorenii care schimbaserăm pantalonii scurți cu cei lungi. Iar pe mine, mai abitor decât pe oricare dintre ei.

Cea mică părea a fi sora mai mare și invers. Cea mare se numea Lily și era ceva mai scundă decât Lucy, fiind cu un an mai mare decât ea. Lily părea să fi avut paisprezece, cel mult cincisprezece ani, iar Lucy treisprezece sau paisprezece. Adjectivul provocatoare părea inventat pentru ele, dar chiar și așa Lucy nu-și întrecea sora, nu numai fiindcă avea părul mai puțin blond și mai scurt și se îmbrăca mai puțin îndrăzneț decât Lily, ci fiindcă era mai tăcută, iar când era vorba de dans, deși știa și ea figuri și-și mlădia mijlocul cu o îndrăzneală nemaiîntâlnită la nici o miraflorenă, părea o fată rezervată, inhibată, chiar insipidă în comparație cu sfârleaza, vâpăia, vâlvăia care era Lily când, așezate discurile la *pick up*, se pornea mambo și începeam să ne dezlănțuim.

Lily dansa într-un ritm amețitor, cu multă grație, zâmbind și fredonând cuvintele cântecului, ridicându-și brațele, arătându-și genunchii și unduindu-și în așa fel mijlocul și umerii încât trupul întreg, apetisant și cu atâtea rotunjimi sculptate pe fustele și bluzele purtate, părea un zbucium, o vibrație, o totală contopire cu dansul. Cine dansa mambo cu ea trecea prin momente grele, căci cum să îți pasul fără să intri în vârtejul drăcesc al piciorușelor ei zvăpăiate? Imposibil! Rămâneai din capul locului codaș, fiind conștient că ochii tuturor perechilor se concentraseră asupra celui mai mare inventat de Lily. „Ce mai fată!“ se indigna mătușa mea Alberta. „danseză ca o *Tongolele*, ca o dansatoare de rumba dintr-un film mexican“. „Dar să nu uităm că e chiliană“, mai adăuga ea, „și-n țara aia, virtutea nu-i tocmai punctul forte al femeilor.“

Eu m-am îndrăgostit lulea de Lily, în cel mai romantic mod cu puțință - altfel spus, îmi pierdusem mințile după ea - și în vara aceea de neuitat i-am făcut de trei ori declarații de dragoste. Prima oară, în balcon, la Ricardo Palma, cinematograful din mijlocul Parcului Central din Miraflores, duminică la *matinée*, dar m-a respins; era prea tânără ca să aibă un prieten. A doua oară mi-am declarat iubirea pe patinoarul inaugurat chiar în vara aceea lângă Parcul Salazar, dar m-a refuzat iar, trebuia să se mai gândească; chiar dacă îi plăceam puțin, părinții îi ceruseră să n-aibă nici un prieten până nu termina clasa a patra de gimnaziu, iar ea era de-abia într-a treia. Iar ultima oară am făcut-o cu câteva zile înainte de marele scandal, la Cream Rica pe bulevardul Larco, în timp ce beam un *milk-shake* de vanilie, și

firește, m-a respins iar, de ce să accepte când și așa păream deja prieteni? Nu formam noi întotdeauna o pereche, când jucam „adevăr sau provocare“ la Marta? Nu ne bronzam împreună pe plaja din Miraflores? Nu dansa ea cu mine mai mult decât cu oricare altul la petreceri? De ce să mă accepte, așadar, în mod oficial, dacă întregul Miraflores ne credea deja prieteni? Cu moaca ei de manechin, ochi închiși la culoare, ștrengărești, guriță cu buze cărnoase, Lily întruchipa cochetăria feminină.

„Îmi place totul la tine“, îi ziceam eu. „Dar cel mai mult îmi place cum vorbești“. Era glumeață și originală, cu intonația și muzica ei atât de diferită de timbrul peruanelor, cu expresiile, ocările și vorbele de duh care pe noi, copiii cartierului, ne băgau în ceață, când încercam să ghicim ce însemnau și dacă nu cumva îndărățul lor se ascundea vreo batjocură. Lily își trecea vremea povestind lucruri cu două înțelesuri, inventând ghicitori sau spunând niște glume atât de deochete, încât le făcea pe fetele din cartier să intre în pământ de rușine. „Chiliennele alea sunt *terribles*“, era de părere mătușa Alberta, scoțându-și și punându-și ochelarii cu aerul ei de profesoară de liceu, îngrijorată că cele două străine or să distrugă morala miraflorenă.

Încă nu existau blocuri în Miraflores pe la începutul anilor cincizeci, cartier cu căsuțe cu un singur etaj sau cel mult două, cu grădini cu nelipsite mușcate, *poncianas*, dafini, buganvillea, gazon și terase pe care se cățarau capri-foiul sau iedera, cu balansoare în care vecinii așteptau să se întunece, pâlăvrăgind și inspirând parfumul iasomiei. În unele parcuri erau tufe de capoc cu spini și flori roșii și roz, iar aleile drepte și curate erau pline de flori parfumate, *jucarandás* și zmeură, iar pata de culoare o dădeau atât florile din grădini, cât și cărucioarele galbene ale vânzătorilor de înghețată D'Onofrio: halate albe și bonete negre, anunțându-și prezența pe străzi, zi și noapte printr-un claxon cu urlet strident care-mi părea un corn barbar, o reminiscență preistorică. Încă se mai auzea ciripitul păsărilor în acele Miraflores unde familiile tăiau pinii când fetele ajungeau la vârsta măritășului, căci, dacă n-o făceau, biete de ele rămâneau nemăritate mătușa Alberta.

Lily nu-mi dădea niciodată un răspuns afirmativ, dar e drept că în afara acestei formalități, chiar păream doi porumbei. Ne țineam de mână la *matinées*, la cinematografele Ricardo Palma, Leuro, Montecarlo, Colina și chiar dacă nu se putea spune că în întinericul din sală ne giugiuleam ca alte perechi mai vechi - a te giugiuli era o formulă în care intrau și săruturile obișnuite și linsul cu limba și mozelelele ce trebuiau mărturisite preotului în primele zile de vineri ale lunii, ca păcate mortale - Lily mă

Travesuras de la niña mala (Rătăcirile fetei nesăbuite), ultimul roman al lui Mario Vargas Llosa, a apărut la Editura Alfaguara din Madrid în mai 2006. Cartea a fost excelent primită de public și critică, fiind volumul cel mai vândut la Târgul de carte de la Madrid și una dintre cel mai bine vândute zece cărți din America Latină. Iată ce afirmă autorul la lansarea cărții: „Este un roman de dragoste, în care 50% este memorie, 50% fantezie. Am avut norocul, ca mulți alți scriitori din generația mea, să trăiesc experiențe care au schimbat lumea în ultimii 40 sau 50 de ani: obiceiuri, valori, relații interumane, dragoste, sex - iată ce-am trăit în Lima burgheză a anilor '50, în Parisul revoluționar al anilor '60, în Londra mișcării hippy a anilor '70, în Madridul anilor '80 și în Japonia actuală.“

lăsa să-i sărut obraji, lobul urechilor, colțul gurii și câteodată își împreună preț de o clipă buzele cu ale mele, îndepărtându-le apoi cu o strâmbătură melodramatică: „Nu, nu, asta chiar că nu, slăbănogule“. „Ești terminat, sfrijitule, ești vânăt pricajitule, te topești de atâta dor, amărățule“, mă luau peste picior prietenii mei din cartier. Nu-mi spuneau niciodată pe nume - Ricardo Somocurcio - mă porecleau doar. Nu exagerau câtuși de puțin: eram îndrăgostit lulea de Lily.

În vara aceea m-am bătut pentru ea cu Luquen, unul dintre cei mai buni prieteni ai mei. O dată, când ne-am întâlnit fetele și băieții din cartier la intersecția străzilor Colón cu Diego Ferré, în grădina familiei Chacaltana, dându-se spiritual, Luquen a zis la un moment dat că chilienele erau niște țoape; nu erau blonde adevărate, ci oxigenate, iar în Miraflores fuseseră poreclite Gânganiile în lipsa mea. I-am tras un pumn în barbă, pe care l-a parat, și ne-am dus să ne încheiem socotelile la capătul falezei La Reserva, lângă țarm. Nu ne-am vorbit toată săptămâna, până când fetele și băieții din cartier ne-au împăcat la următorul zaiafet.

Lui Lily îi plăcea să meargă în fiecare seară în colțul acela din parcul Salazar, cu palmieri, lauri și clopoței, de pe al cărui zid cu cărămizi roșii zăream tot golful Limei, la fel cum vede marea căpitanul vaporului de la postul lui de comandă. Dacă nu era înnorat și așa putea jura că în vara aceea, ultima din copilăria noastră, cerul a fost mereu senin și strălucirea solară se filtra zilnic deasupra cartierului Miraflores, discul roșu se zărea acolo la orizont, la marginea oceanului: ardea și împărțea raze și scîlbiri de foc în timp ce se îneca în apele Pacificului. Chipul lui Lily se concentra cu aceeași fervoare cu care primea sfânta împărtășanie la slujba de prânz în biserica din Parcul Central: divirea fixată pe acel glob incandescent, așteptând clipa în care marea avea să înghită ultima rază, pentru a-și spune dorința pe care astrul sau Dumnezeu urma să i-o îndeplinească. Și eu îmi puneam o dorință, crezând doar pe jumătate c-o să se îndeplinească. Și era mereu aceeași, firește: să mă accepte în fine, să fim prieteni, să ne giugulim, să ne iubim, să ne logodim, să ne căsătorim și să ne stabilim la Paris, unde o să fim până la urmă bogați și fericiți.

De când mă știu am visat să trăiesc la Paris. Poate c-a fost vina tatei, a cărților acelea de Paul Féval, Jules Verne, Alexandre Dumas și altele pe care m-a făcut să le citesc înainte de să mori în accidentul care m-a lăsat orfan. Romanele respective mi-au împuiat capul cu aventuri, convingându-mă că în Franța viața era mai bogată, mai veselă, mai frumoasă și mai cu moț decât în altă parte. De aceea, pe lângă orele de engleză de la Institutul peruano-american, am convins-o pe mătușa Alberta să mă înscrie și la Alliance Française, pe bulevardul Wilson, și mergeam acolo de trei ori pe săptămână, ca să deprind limba franțuzilor. Chiar dacă-mi plăcea să mă distrez cu prietenii din cartier, eram destul de tocalar,

aveam note bune și-mi plăceau limbile străine.

Când aveam ceva bani de buzunar, o invitam pe Lily la un ceai - încă nu era la modă să zici *tomar lonche* - la Cofetărioara Albă, umbrită de coroanele ficușilor înalți; fațadă ca neaua, măsuțe și copertine pe trotuar și o mie și una de prăjituri - *bizcotelas, alfajores, piononos!* - chiar între bulevardul Larco, bulevardul Arequipa și aleea Ricardo Palma.

Să mergi la Cofetărioara Albă cu Lily pentru o înghețată și o felie de tort era o fericire umbrită aproape întotdeauna, vai, de prezența surorii ei Lucy, pe care trebuia s-o luăm cu noi, de câte ori ieșeam împreună. Ea cânta la vioară fără pic de jenă, stricându-mi planurile: împiedicându-mă să stau de vorbă singur cu Lily și să-i spun toate vorbele dulci pe care voiam să i le susur în ureche. Dar chiar și atunci când din cauza lui Lucy trebuia să evităm anumite subiecte, tot era nemaipomenit să stai lângă ea, văzându-i pletele dansând când dădea din cap, ochii șmecheri de culoarea mierii arse, ascultându-i vorba deosebită și zărindu-i, ca din întâmplare, în decolteul bluzei mulate, sânii mici care-i țâșneau deja, rotunzi, cu sfârcuri fragede, și precis tari și delicați ca niște fructe proaspete.

„Habar n-am ce caut eu cu voi aici, cântând la vioară“, se scuza uneori Lucy. Eu mințeam: „Ce idee, suntem bucuroși să fim cu tine, nu-i așa, Lily?“ Lily râdea, cu un drăcușor ironic în pupile, și scotea exclamația aia: „Da, paaaăăă...“

Era un adevărat ritual în vara aceea să te plimbi pe bulevardul Pardo, pe aleea cu ficușii invadați de păsări cântătoare, printre căsuțele de pe ambele maluri, prin ale căror grădini și terase alergau băieții și fetițele supravegheate de bone în uniforme apretate. Cum prezența lui Lucy mă împiedica să discut tot ce-aș fi vrut cu Lily, îndreptam conversația spre teme banale, planuri de viitor, de exemplu: când, devenit avocat, o să ajung diplomat la Paris - fiindcă acolo, la Paris, viața era viață, Franța fiind țara culturii - sau poate o să mă dedic politicii, ca să ajut puțin acest Peru amărât să redevină măreț și prosper, deci o să amân o vreme plecarea în Europa. Dar ele ce-ar vrea să devină când or să fie mari? Lucy, chibzuită, avea obiective foarte precise: „Mai întâi, să termin liceul. Apoi să obțin un post bun, poate într-un magazin de discuri, trebuie să fie tare amuzant.“ Lily se gândea la o agenție de turism sau la o companie de zbor, să ajungă stewardesă, dacă o să-și convingă părinții; în felul ăsta o să călătorească gratis în toată lumea. Sau poate artistă de cinema, dar n-o să fie niciodată de acord să filmeze în bikini. Să călătorească, să călătorească, să cunoască toate țările, asta i-ar plăcea cel mai mult. „Bine, dar cel puțin tu cunoști deja două, Chile și Peru, ce vrei mai mult?“ o întrebam eu. „Față de mine, care n-am ieșit niciodată din Miraflores.“

Lucrurile pe care mi le povestea Lily

despre Santiago anticipau pentru mine raiul parizian. Cu câtă invidie o ascultam! Față de aici, acolo nu existau săraci ori cerșetori pe stradă; părinții își lăsau băieții și fetele până în zori la petreceri, putând dansa *cheek to cheek* și niciodată nu-i vedeai pe babaci, pe mame sau pe mătuși spionând tinerii la dans, ca să-i certe dacă au întrecut măsura. În Chile băieții și fetele erau lăsați să intre la filmele pentru adulți și puteau fuma, fără să se ascundă, de cum împlineau cincisprezece ani. Acolo viața era mult mai haiducă decât la Lima; erau mai multe cinematografe, circuri, teatre, spectacole și chefurii cu orchestre, iar la Santiago soseau mereu din America patinatori, balerini, muziceni, iar chilienii câștigau de două ori sau de trei ori mai mult decât câștigau aici peruani, orice ar fi lucrat.

Dar dacă așa stăteau lucrurile, de ce părinții chilienezilor părăsiseră țara aceea minunată, ca să vină în Peru? Fiindcă ei nu erau bogați, ci săraci lipiți, din câte se vedea. Cel puțin acum nu trăiau așa ca noi, fetele și băieții din Barrio Alegre; în case cu majordomi, bucătărese, servitoare și grădinari, ci într-un mic apartament, într-un bloc îngust de trei etaje, pe strada Esperanza, în dreptul restaurantului Gambrinus. Căci în Miraflores-ul din acei ani, spre deosebire de ceea ce se va întâmpla mai târziu, când vor apărea blocurile și vor dispărea casele, doar sărăntocii - acea măruntă specie umană din care, din păcate, păreau să facă parte și micuțele chiliene - locuiau în apartamente.

Nu i-am văzut niciodată la față pe părinții lor. Ele nu ne-au invitat niciodată - nici pe mine, nici pe vreă altă fată sau vreun alt băiat din cartier - la ele acasă. Nu și-au sărbătorit niciodată ziua de naștere, nici nu ne-au invitat la ceai sau să ne jucăm, de parcă le-ar fi fost rușine să vedem cât de modest trăiau. Mie, faptul că erau foarte sărace și le era rușine de tot ce n-aveau, îmi trezea mai mare mila, făcându-mă s-o iubesc și mai mult pe chiliană și stărnindu-mi gânduri altruiste: „Când o să mă însor cu Lily, toată familia ei o să stea cu noi.“

Dar prietenilor mei și mai ales prietenelor mele miraflorene, nu prea le mirosea a bine că Lucy și Lily nu ne deschideau ușa casei lor. „Chiar să n-aibă nici după ce bea apă, de nu pot da nici măcar o petrecere?“ se întrebau cu toții. „Poate că nu de săraci, ci de calici“, încerca s-o dreagă Tico Tiravante, răsucind și mai rău cuțitul în rană.

Băieții din cartier au început deodată să le bârfească pe chiliene: cum se machiau și cum se îmbrăcau, cât de puține haine aveau - deja le cunoșteam cu toții pe dinafară fustițele, bluzițele și sandalele pe care le tot asortau în toate felurile, ca să nu bată la ochi - dar eu le luam apărarea, plin de sfântă indignare; răbufnirile astea erau de invidie, invidie verde, invidie otrăvitoare, căci chilienele nu făceau niciodată fițe, toți băieții stăteau la coadă ca să danseze cu ele - „păi dacă ți se lipesc de trup, cum o să mai faci și fițe“, replica Laura - sau fiindcă ori de câte ori ne întâlneam prin cartier, la joacă, la plajă sau în parcul Salazar, erau mereu în centrul atenției și băieții toți făceau roată în jurul lor, în timp ce altele... - „Fiindcă sunt niște încrezute și slozbe neobrazate, și fiindcă vă dă mâna să niște obiziți cu ele glume deșucheate, pe care noi nu vi le-am permite!“ riposta Teresita - și, în fine, fiindcă chilienele erau grozave, moderne, istețe, în timp ce ele erau năzuroase, înapoiate, învechite, habotnice și complexe. „Să le fie de bine!“ răspundea Ilse în zeflemea.

Prezentare și traducere de
Luminița Voinea-Rauf

literatura lumii

Pactul autobiografic: tortură și ispășire (II)

felix nicolau

Vânzarea sufletului nu are loc doar pentru că puritatea și tandrețea copilărești răzbat uneori la suprafața unei personalități în luptă cu *rinocerizarea*. Limba originară, româna, este depozitarul precar al celor mai alese calități umane: „Pe limba mea nu știu să scriu decât sărut“. Faptul e explicabil: în exil limba maternă primește conotații de cod protector. Baricadarea în bastionul lingvistic originar asigură supraviețuirea valorică a ființei. E doar o amânare a capitulării, pentru că viziunea autoarei este una prin definiție pesimistă. De aceea și pactul autobiografic (așa cum îl vedea Philippe Lejeune, în *Le pacte autobiographique*: „Pactul autobiografic presupune afirmarea în scris a identității autor-narator-personaj principal, trimițând în ultimă instanță la numele autorului de pe copertă“) este asumat ca tehnică exorcizantă.

Cel care încheie pactul faustic este tatăl. Obsedat de succes, ca o mântuire în paradisul occidental, el se aseamănă, la modul mimetic inferior, lui Ivan Karamazov, filosoful lui „totul e permis“. Suc-

cartea străină

cesul se atinge prin cultivarea asiduă a imaginii înțeleasă ca film: „Într-un film l-a jucat pe asasin și pe mort. A stropit cu sos de tomate pereții și cada, s-a culcat în ea și s-a prefăcut mort. În scena dinainte arată cum asasinul deschide ușa camerei și se furișează prin întuneric. Pe urmă se vede cum asasinul înjunghie un bărbat cu un cuțit de bucătărie. Pentru asta tata a luat o găină jumulită și a înjunghiat-o de mai multe ori./Pieptul de găină e în film burta bărbatului. În alt hotel a filmat un incendiu și a aprins balconul./A înscenat chiar și prăbușirea unui avion. Mai întâi se vede aeroportul, oamenii, pe urmă avionul urcă în aer și dispăre în cer./ Se vede mama, mătușa, sora mea și cu mine cum țipăm toate, plângem și ne facem cruce./ Prăbușirea a filmat-o cu un avion de plastic care arde în pădure.“

Obsesia succesului este legitimată în ochii copilului de dreptul *divin* de a fi celebru. Astfel, autoarea, care găsește modalitatea de a exprima concluzii spectaculoase cu tonul inocent al unui copil veșnic mirat, obține efecte senzaționale cu ajutorul acestei suprimări a legăturii logice dintre premise și concluzie. Or, de multe ori, concluzia este trasă printr-o extrapolare surprinzătoare. Copilul înțelege obsesia paternă ca pe o necesară, dar ștranie, *imitatio Dei*: „DACĂ SUNTEM FĂCUȚI

DUPĂ ASEMĂNAREA LUI DUMNEZEU, ATUNCI AVEM VOIE SĂ FIM ȘI NOI LA FEL DE CELEBRI CA EL“. Occidentalii de proximitate (un fel „viri a diis recentis“ ș.,oameni abia ieșiți din mâna zeilor“), cum îi vedea Seneca în *Epistole*, XC) au nevoie să gândească la modul blasfemiator pentru a se integra într-o societate bazată pe competiția neprincipială.

Traumatizarea conștiinței infantile se face și ca urmare a înregistrării posibilului incest săvârșit de sora mai mare cu propriul lor tată: „Da, m-am culcat cu bărbatul tău! i-ar fi strigat sora mea (mamei, n.n.)“. Tatăl incestuos își accidentează fiica pentru ca aceasta, șchioapă fiind, să nu-l poată părăsi niciodată. Anormalitatea relațiilor familiale dezvoltă reacții nefirese de precece și de violente: „Și nu vreau copii/ Și nu vreau copii./ Și nu vreau copii“.

Ca întotdeauna la Aglaja Veteranyi, pierderea stării paradisiace este transpusă în termeni senzitivi: „NU-MI AMINTESC CUM MIROSEA MAMA MAI DEMULT!“.

Maternitatea pervertită, neglijentă, stârnește și ea imaginația monstruoasă a fetei. Dar mereu sadismul refutat imaginativ este compensat de îmbogățirea masochistă a basmului despre copilul torturat: „COPILUL FIERBE ÎN MĂMĂLIGĂ PENTRU CĂ A ÎNFIPT ÎN OBRAZUL MAMEI O FOARFECĂ!“.

Capacitatea de a penetra alteritatea prin „punerea în locul altuia“, ca și înregistrarea biologică a scurgerii timpului dau impresia unei priviri auctoriale bisturiu. De aici și autenticitatea exprimării prin sentințe logice tăioase, sado-masochiste. Sufletul copilului aduce cu mașina de tortură imaginată de Kafka în *Colonia penitenciară*.

Plecarea tatălui cu fiica mai mare o determină pe mama-acrobată la o grandioasă demonstrație: va sta atârnată doar de propriul ei păr de macaraua unui vapor. În felul acesta „arăta ca o piele fără conținut“. Accidentul survenit aproape firesc îi retează visele de vedetă: „Mi-am pus ochii ei și am privit-o. Obrazul ei era un cadran de ceas. Arătătorul intra în pielea ei și tăia felii subțiri“. Semnificantul lipsit de conținut sfârșește prin a fi distrus - aparența lipsită de esență este destinată eșecului tocmai datorită existenței sale aberant-ilogice. Toxina succesului trebuie însă inoculată copilului, spectator fascinat și chinuit la un spectacol grotesc.

Odată ce părinții au părăsit scena, în față este împinsă fetița, ajunsă vedetă de varietate: „TRUPUL - așa sunt anunțată pe pancarte, în mărime naturală, în fiecare oraș prin care trecem“. Ca întotdeauna, mentalul infantil duce până la ultimele consecințe iresponsabilitatea adulților - cândva, Ion D. Sârbu se întreba în *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal*:

„Unde este și cum arată țapul ispășitor?“ Ceea ce pentru mamă înseamnă o sursă de câștig, pentru puștoiacă care poartă la spectacole un triunghi acoperit cu păr într-o coapse, se transformă într-o inițiere haotică: „Pe mine nu m-a atins încă nici un bărbat la locul cu pricina. Nu mă gândesc decât la asta. Vreau să fiu violată de două deodată“. Înstrăinarea generalizată face ca relațiile umane să fie întemeiate pe criterii aleatorii: „în orașul ăsta fiecare locuiește acolo unde se potrivește cheia“. În consecință, și inițierile urmăresc avantaje perisabile sau iluzorii. La pensiunea Madrid, de exemplu, atracția dintre sexe este acceptată doar ca întârțare a instinctului animalic. Cum se apreciază virilitatea? „Trebuie să văd dacă are mulțos, spunea ea. E minunat dacă are mulțos“.

Ducând la extrem viziunea postmodernă, demitizatoare, se ajunge la concluzia că: „Iisus Hristos ar fi cel mai bun amant“. Misticismul erotizat al Teresei din Avila este și el cultivat în mod denaturat „sub duș nu trebuia decât să închidă ochii și să-l lase. Iisus Hristos știe cel mai bine ce-i trebuie unei femei, spune că atunci când îți ții dușul mai jos, vine Duhul Sfânt și te face fericită“. Religia este redusă la absurd relevându-i-se incongruența cu societatea consumistă. Maniera este aceeași cu cea din tabloul lui Fabrizio Clerici, *Marea spovedanie de la Palermo*. Copilul trebuie să fiarbă în mămăligă și pentru blasfemiile preluate de la adulții denaturați: „COPILUL FIERBE ÎN MĂMĂLIGĂ PENTRU CĂ ARE O VOCE PLINĂ DE PIETRE“.

Copilăria coșmarescă este reflectată în viziunile demonice, à la Baudelaire, ale spațiului sacru: „Îngerul își arată colții. Îngerul meu râde cu sânge“. Acest „ange l'oeil maudit“ vestește iminenta apocalipsei: „CERUL ARATĂ CA O VENĂ PLESNITĂ A OCHIULUI“. Iar apocalipsa copilăriei înseamnă topirea prematură în tiparul adultului nefericit: „Mama intră și iese când vrea din mine./ Arăt ca fotografia mamei./ Arăt ca fără mine“. Mama este un model ratat, impus și detestabil, chiar dacă iubit arhetipal: „Într-o zi mama și mama aerul era plin de găuri“.

Peste atmosfera felliniană veghează neputincios un Dumnezeu trist: „DUMNEZEU E TRIST. CÂNTĂ UN CÂNTEC ÎNGURESC LA VIOARĂ!“.

Scriind „procesul verbal al deconstrucției unei iluzii“, după cum spunea Rodica Binder autoarea se apropie de suprarealistul Boris Vian. Autorul francez deghiza cruzimea cu simboluri florale și insista tocmai asupra iluziei realității. La melancolicul Vian predomină dereglarea punctelor de reper și absurdul sec. de tip kafkian. La Aglaja Veteranyi primează expunerea cathartică la autobiograficul torturant. Frica răzbată din toate paginile scrise de ea, iar povestea amorfă despre copilul fiert în mămăligă este un antidot. Un mini-roman cu miez autobiografic în care *mimesis*-ul este deformat prin accelerare și sincopă, până la a nu mai fi recognoscibilă decât tortura ca modalitate pedagogică aberantă.

grete tartler

Premiul James

Laughlin: Tracy K. Smith

Acordat încă din 1954 unui scriitor american care își pregătește pentru publicare a doua carte, premiul James Laughlin (editor și poet, 1914-1997, care a întemeiat în 1936 revista *New Directions*) a revenit în 2006 tinerei autoare de culoare Tracy K. Smith, autoarea volumului de poezie *The Body's question*, Graywolf Press, 2007. Tracy, care a mai deținut premiile câtorva fundații precum Rona Jaffe, Ludwig Vogelstein, Whiting și Bread Loaf Writers Conference, predă *creative writing* la Universitatea Princeton. Volumul susținut de acest premiu se numește *Duende*, după numele demonului-șpiriduş pe care Federico Garcia Lorca îl credea adormit în poet, cerînd să fie trezit, uneori cu mare efort, o adevărată luptă. Ar fi fost greu să selectez, de fapt să decupez, un fragment din lungile poeme pe care le scrie Tracy, de aceea am preferat să o prezint aici printr-un fragment de eseu. Romanticismul acestuia - supraviețuind în mileniul trei - pare de mirare într-o lume atât de activ-decisivă precum cea americană: și totuși! Iată că e gustat și premiat.

“Trăind concomitent în două lumi:
Federico Garcia Lorca și *Duende*”.

“... Îmi place acest concept de *duende*, deoarece presupune că poemele noastre nu sunt create pentru a impresiona sau mulțumi cititorul (sau, dacă vrei, pentru a-l încânta sau instrui): scriem poeme

Poezia anului 2006 (II)

pentru a ne angaja în lupta periculoasă, dar necesară, de locuire a propriului sine - a sinelui real, pe care abia-l cunoaștem... Până la urmă trăiești minunea, dar numai dacă descifrezi muzica bătăliei, numai dacă ești dispus la risc după risc. Cu alte cuvinte, numai dacă supraviețuiești efortului. Pentru un poet, acest fel de supraviețuire e totuna cu a merge, cuvânt după cuvânt, prin legenda înfăptuirii de sine. Trebuie să folosești uneltele pe care le-ai adus cu tine, dar în feluri decisiv diferite și periculoase.

Dacă toate acestea sunt adevărate, și eu cred că sunt, bătălia nu e pentru a scrie poeme meșteșugite și surprinzătoare, ci pentru a supraviețui în două lumi deodată: cea pe care o vedem (făcută din oameni, vreme, fapte concrete)... și lumea de dincolo sau dinlăuntrul acesteia, lume pe care, privire după privire aruncând, încercăm să o descifrăm și să o confirmăm. Supraviețuirea în cea dintâi e menită echilibrului, perspectivei, repetiției, largirii cunoașterii și experienței. Poți trece prin ea, ca poet, numai cu aceste provizii. Mulți reușesc. Un “eu” sănătos nu doare. Dar pentru cineva pe deplin convins de *duende*, contează a doua lume. Cea în care nebunia și abandonul deseori își bat joc de rațiune, unde pricepera e folositoare doar în măsura în care adaugă intuiției curaj și agilitate.

Practic, această realitate duală se traduce în ceva, pentru poet, foarte simplu: talentul merge numai până la un punct. Talentul conduce numai până la ușa unde locuiește adevărata rațiune a scrisului - sau a continuării scrisului. Talentul te poate duce acolo și îți poate ridica mâna până la inelul cu care poți bate în ușă. După care, ceea ce te împinge și te reține înăuntru nu poate fi decât necesitatea. Nevoia de răspunsuri la întrebări neformulate. Nevoia de un ecou din depărtările cele mai greu de atins ale sinelui. Nevoia de a opri timpul, de a înțelege indescifrabilul, de a crede într-un Ceva sau un Cineva sau un Cum. Nevoia de ceva magic - “minunea” lui Lorca.

...Sunt două lumi care există laolaltă, una o împinge pe cealaltă, pretinde că nu e deloc sau că nu trebuie să existe. Acel *duende* răscolește de parcă ar spune: vei rămâne întreg doar mișcându-te - zi după zi, notă după notă, poem după poem - dintr-o lume către cealaltă”.

Premiul Walt Whitman: Anne Pierson Wiese

Premiul Walt Whitman, acordat unui volum de debut în poezie (constând în publicarea volumului, într-o lună “fără griji” petrecută la reședința Vermont Studio Center și în suma de 5000 dolari), a fost obținut în acest an de Anne Pierson Wiese. Născută în Minneapolis, Minnesota, tânăra poetă, absolventă a colegiului Amherst și a Universității New York, Graduate Writing Workshop, va publica volumul premiat, *Floating city* (“Orașul plutitor”) în 2007 la Louisiana State Uni-

planeta literelor

versity Press. Anne a mai dobândit anterior un premiu din partea Fundației New York pentru Arte și Premiul Fundației Arvon din Marea Britanie, Premiul “Discovery”/The Nation Poetry Contest și primul loc la concursul Writers & Work Fellowship Competition.

Poezia pe care am selectat-o și tradus-o spre prezentare cititorilor *Luceafărului*, “La început” (*In the beginning*) mi-a sugerat - veți vedea de ce - o apropiere de faimosul poem al lui William Blake (*Tiger, tiger, burning bright/ In the forests of the night...*); apropierea nefiind de fapt datorată decât utilizării aceluiași simbol pentru sfâșierea metafizică trăită de poet.

Poezii în capodopere

Anne Pierson Wiese

La început

A fost celebrul fotograf, Walker Evans, care a început să fotografieze vechi semne, sfârșind prin a-și umple cada din baie cu ele și a se spăla în chiuveta de bucătărie. Apoi a fost acel om din Harlem al cărui tigrisor adoptat a crescut într-atât că familia i-a fugit, de el însuși urmată, la etajul al 12-lea, într-un apartament cu trei camere, de unde zilnic se întorcea să arunce pui vii printr-o fantă a ușii din față. Iubirea dizlocă

totul. Pretutindeni deasupra orașului semne se ivesc sub fațade moderne, pâlind de soare și ploi

pe zidurile clădirilor: FRÎNGHIE DUBLĂ DE CALITATE. Duhuri pe cărămizi, în dezechilibru pe gunoierile de la demolări, tablă uzată, subțire precum hârtia, în litere pale - de verdele mentei sau roșii sau negre: APARTAMENTE CU LIFT, LIBERE. DE ÎNTREBAT ÎN HOL. Dacă te uiți la acestea, vezi cuvintele precum chipuri: ale celor ce le-au citit vreodată cu gândul să-și facă rost de frânghie sau vreun apartament pierzându-se în peisaj sub umbroase pâlării cu mari boruri sau sub negrele văluri, cu pachete în brațe, în iarna gata să ningă. Sau poți să-ți închipui tigrul așteptând în spatele ușii metalice, nerezistente, mobila demolată, familia locuind la prieteni, vecinii năpădiți de duhoarea urinei și blâni pierzând orice îngăduință, polițistul lăsându-se pe frânghie de-a-lungul ferestrei tale cu pușca de-asalt.

Închipuie-ți foamea de lumea invizibilă, atât de profundă că desigur trebuie să fi existat dinainte de naștere.

alina boboc

Moravuri de familie

Pe 20 octombrie 2006, la Teatrul de Comedie, Sala Studio, a avut premiera spectacolul **Vine barza!!!** de André Roussin, în regia lui Constantin Dicu. Este o montare clasică a unui dramaturg francez contemporan, cu formație de actor. Textul este o comedie de situații, desfășurată într-un ritm halucinant, cu un umor de calitate, nelăsându-i spectatorului nici o pauză de răș.

Ministrul Familiei are surpriza să afle că soția lui, trecută de prima tinerețe, este însărcinată, că fiul lui a lăsat-o însărcinată pe secretară, că fiica lui este însărcinată cu un pierde-vară de familie bună. Chiar și servitoarea și bucătăreasa sunt însărcinate. Astfel, omul este pus în fața unor situații pe care încearcă să le rezolve cu maturitate. De aici, se creează tot felul de discuții de familie, iar în final totul se termină cu bine.

Spectacolul satirizează snobismul și poleiala unei lumi care se crede deasupra universului, dar care este lipsită de valoare

de sine. Ministrul schimbă portofoliul după cum bate vântul, trecând de la Familie la Război, și încearcă să aplice și în viața particulară strategii politice de rezolvare a unei crize; el pare cel desemnat de destin să ducă în spate o familie care creează destule probleme și este incapabilă să și le depășească altfel. În acest rol, Sandu Pop excellează: personajul său are inteligență și ironie și este construit cu rigurozitate.

Soția este o snoabă de mare calibru, care nu este de acord cu căsătoria fiului cu o secretară, decât numai după ce află că ascendența moscovită a acesteia este plasată în istoria Rusiei. Adriana Trandafir realizează un rol de zile mari, dezvăluind toate fațetele personajului, cu abilitate.

Fiica moștenește snobismul mamei și se tot mândrește cu o școală sanitară, are momente de egoism, de falsă moralitate și de minciună, iar în final se căsătorește cu cel dorit. Delia Nartea se achită de rol cu grația specifică, personajul ei este convingător și plăcut.

Fiul, un tânăr simpatic în sinceritatea lui, fără prea multă școală, dar cu ambiția anacronică de a repara tot felul de aparate electronice vechi, va reuși să-și găsească o slujbă foarte bine plătită și să se însoare cu

Natașa, secretara tatălui său, o fată foarte școlită, dintr-o familie rusească ilustră. Aurelian Bărbieru folosește o gamă foarte variată de mijloace de expresie, creând un personaj dinamic (gestica de vocal rock, din care împrumută câteva elemente, pigmentează rolul în mod benefic) și persuasiv. Seriozitatea cu care actorul își tratează rolul este exemplară.

Ecaterina Țugulea face din rolul de servitoare o mică bijuterie: sincronizarea este baza acestui rol și acțiunea are o precizie demnă de invidiat.

thalia

Este un spectacol frumos, bine făcut, limpede, luminos, deconectant, coerent, jucat cu subtilitate. Toți cei ce au participat la construirea acestui spectacol merită felicitări.

***

Distribuția: Sandu Pop (*Charles Jaquet, ministru*), Adriana Trandafir (*Olympe Jaquet, soția lui Charles*), Delia Nartea / Mihaela Măcelaru (*Annie Jaquet, fiica soților Jaquet*), Aurelian Bărbieru (*Georges Jaquet, fiul soților Jaquet*), Ecaterina Țugulea (*Thérèse, fată în casă*), Viorica Tablă (*Bucătăreasa*). Regia: Constantin Dicu. Scenografia: Anca Marcu. Traducerea: Andrei Bantaș.

Indiscutabil, cinematografia românească se află în plină ofensivă. Săptămâna aceasta a intrat pe ecrane un nou lungmetraj. Este vorba despre debutul tinerei regizoare Ruxandra Zenide, care, deși a părăsit România la vârsta de 15 ani, stabilindu-se la Geneva, se reîntoarce acasă cu o poveste emoționantă. Nu întâmplător titlul primului ei lungmetraj este **Ryna**, un nume cu rezonanțe poetice, pe care l-a folosit în scurtmetrajul **Stejarii verzi**. O poveste nuanțată, plină de sensibilitate despre maturizarea unei fete de 16 ani într-un loc retras din Delta Dunării. După ce filmul a fost itinerat pe la numeroase festivaluri de gen din străinătate, dar și în România la Festivalul Internațional „Transilvania”, unde Dorothea Petre, interpreta rolului principal a luat Premiul pentru cea mai bună actriță în urmă cu un an, ajunge acum și pe ecranele

cinema

noastre. Așa cum spuneam, filmul marchează debutul în lungmetraj al Ruxandrei Zenide, o regizoare de numai 31 de ani, care, după ce a urmat cursurile Facultății de Relații Internaționale, și-a dat seama că drumul ei este altul, decât o carieră economică sau administrativă. Atunci s-a hotărât să studieze la New York și la prestigioasa FAMU de la Praga și s-a remarcat în festivaluri cu câteva scurtmetraje, precum **Dust** și **Stejarii verzi**. Dar **Ryna** este un debut și pentru actrița din rolul titular, Dorothea Petre, care este încă studentă la UNATC. Până acum ea a impresionat juriile de specialitate și are un palmares destul de bogat: premiul special al juriului la Cottbus, Reflet d'Or pentru cel mai bun film la Cinema Tout Ecran de la Geneva, patru distincții la Festivalul de la Mannheim-Heidelberg în 2005. Filmările au durat șapte săptămâni, în condiții

„Ryna“, un film despre poezia vieții aspre din Delta Dunării

irina budeanu

destul de vitrege, pentru că întreaga echipă a fost nevoită să trăiască și să lucreze în această mică localitate complet izolată din Delta Dunării. Dar care este povestea acestui lungmetraj de debut? Într-o comunitate mică din Delta Dunării, o fată de 16 ani repară mașini și își ajută tatăl la tot felul de alte treburi din atelier, iar mama îngrijește de un *fast food* improvizat. Firma „Biriș și familia” e rodul a vreo zece ani de muncă grea, suficientă doar pentru ca cei patru - Ryna, părinții și bunicul - să aibă o pâine de pus pe masă. În timp ce primarul amenință să nu-i mai dea lui Biriș autorizație pentru pompa de benzină, Ryna are propriile ei probleme, ale unei adolescente crescute într-un loc izolat, sub intangibila autoritate paternă. La 16 ani, Ryna își face găuri în urechi pentru cercei, strânge bani să-și cumpere cea dintâi rochie și încearcă să-și convingă tatăl să o lase să meargă, pentru prima dată, la un târg la Sulina. Venirea unui medic francez în oraș pentru o cercetare antropologică și fuga mamei Rynei la București o ajută să-și îndeplinească micul vis: de a merge la târg. O nenorocire se întâmplă însă în acea seară. Pentru Ryna, plecarea devine singura soluție. Deși cinefilii au văzut-o pe Dorothea Petre mai întâi în **Cum mi-am petrecut sfârșitul lumii**, descoperind o mare actriță, acum talentul ei este reconfirmat. Pur și simplu este născută pentru cinema. Are o expresivitate deosebită, niște ochi care îți amintesc de Irene Păpas. Te impresionează firescul interpretării, încât ai senzația că filmul este starea ei naturală. Actorii sunt atât de bine aleși, încât fiecare personaj devine principal. O redescoperire o reprezintă actorul Teatrului Bulandra,

Valentin Popescu (care a jucat recent în **Cum mi-am petrecut sfârșitul lumii**), în rolul unui om trudit, dar nu total abrutizat. Așa cum își construiește el personajul, Biriș este un tată autoritar, care își crește fiica de parcă ar fi băiat, un ajutor de nădejde în eforturile lui mari de a-și asigura clienții pentru pompa de benzină și atelierul de reparații pe care le are lângă casă, departe de drumul principal. Un om în luptă cu greutatea, care își înecă periodic amarul la cârciumă, în timp ce Ryna îl așteaptă afară ca să-l ducă acasă, Biriș își trădează uneori dragostea față de familie.

E meritul scenariului lui Marek Epstein și al lui Valentin Popescu de a nu face din acest personaj unul antipatic, blamabil pentru tot ceea ce i se întâmplă Rynei. Și, probabil, atât scenariștul Marek Epstein, cât și actorul au reușit asta pentru că n-au căzut în capcana de a privi acea lume aparte din Delta în alb și negru. Au evitat maniheismul, n-au arătat cu degetul defectele și nu au expus moralizator greseli. Imaginea lui Marius Panduru (care a semnat și imaginea filmului regizat de Cătălin Mitulescu) exprimă și frumusețea sălbatică a locurilor, și sărăcia din zonă, fără ca filmul să fie împins spre idealizare sau, din contră, spre mizerabilism. Această coproducție Elveția-România ne vorbește despre talentul unei tinere regizoare și despre doi actori de mare forță expresivă: debutanta Dorothea Petre și actorul Valentin Popescu. Lor li se adaugă actorul Nicolae Praidă, în rolul Bunicului, o partitură de excepție.

Am mai scris despre posibilitățile și avantajele descrierii logice a limbilor naturale. Deși importanța operațiilor logice în descrierea limbii a fost semnalată încă din secolul al IV-lea î.H. în lucrările lui **Aristotel**, există puțină încredere în acest tip de descriere, la noi, dar și în alte țări, despre această temă; faptul nu datorează rolului secundar pe care l-ar juca metodele logice în cunoașterea și utilizarea limbilor naturale, cât mai ales, lipsei de divulgare în masă a unor lucrări pe această temă, accesibile publicului nespecializat. Profit de spațiul acestei reviste pentru a încerca un ghid accesibil, pentru cititorii neinițiați în complicatele probleme ale cuantificării limbii.

Prezența noțiunii de *cantitate* în cadrul gramaticii este o constantă în tradiția greco-latină (cum probabil a fost și va fi și în alte tradiții). Nu se poate spune același lucru despre *cuantificare* și *cuantificator* care abia în decada anilor '70, o dată cu lucrările lui **R. Montague** și mai ales cu studiile lui **Barwise** și **Cooper** (1981), au început să aibă în caracterizarea semantică a limbilor naturale o importanță echivalentă cu aceea pe care o aveau în logica simbolică a secolului al XIX-lea. Chiar și

conexiunea semnelor

asa, nu s-a atins o perspectivă suficient de vastă pentru a include toate procesele de cuantificare ale limbilor naturale care, excluzând pe cele ale cuantificării nominale - mult mai studiate - sunt mai variate și mai complexe decât limbajele logice cunoscute.

Cuantificarea, în oricare din limbile naturale, corespunde de fapt utilizării uneia din cele două capacități de bază ale ființei umane (și probabil nu numai ale ei) și care stau la originea apariției și dezvoltării științei matematice: capacitatea de a *număra* și capacitatea de a *măsura*. În acest fel, procesele de cuantificare naturală se împart în două subtipuri fundamentale: *cuantificare discontinuă* sau de numărare și *cuantificarea continuă* sau de măsurare. În prima categorie vor intra propoziții de tipul: *Toate păsările zboară sau Cea mai mare parte a păsărilor zboară iarna în țările calde*, iar în cea de a doua, *Calul a băut o căldare de apă sau Am*

Pentru o descriere logică a limbii

mariana ploae-hanganu

băut toată apa din sticlă.

Prin urmare, cuantificatorii care pot caracteriza o limbă naturală sunt de tipul: *toți, câțiva, unul, unii, nici unul, mulți, puțini, ambii, fiecare, ceva, cea mai mare parte, cinci... două treimi... etc.* Aceștia sunt numiți în lucrările autorilor citați *cuantificatori generalizați*. Din perspectivă relațională, orice cuantificator este interpretat ca o relație binară între două mulțimi, A și B (în exemplul nostru, A = mulțimea păsărilor și B = mulțimea celor care zboară) într-un univers E. Aceste mulțimi sunt de fapt esențiale pentru evaluarea condițiilor de adevăr. Explorarea acestei idei a dus la caracterizarea cuantificatorilor generalizați din limbile naturale prin intermediul unor proprietăți pe care le vom enumera pe scurt. *Conservatorismul* este prima proprietate; în termeni intuitivi aceasta definește importanța intersecției între două mulțimi în cauză pentru a verifica valoarea de adevăr a unei propoziții. A doua proprietate care definește cuantificatorii este *extensia*; ea stabilește că un cuantificator generalizat rămâne neschimbat la orice lărgire a universului specificat. Cu alte cuvinte, doar mulțimea A și B este relevantă, pentru că lărgirea universului propoziției *Cea mai mare parte a păsărilor zboară iarna în țările calde* cu încă doi copaci, să zicem, este irrelevantă pentru condiția de adevăr a propoziției. A treia proprietate este *cantitatea*, conform căreia ceea ce este relevant pentru un cuantificator este mulțimea, nu indivizii separați și nici particularitățile individuale cu excepția acelor care aparțin unui grup. În sfârșit, proprietatea de *schimbare* exclude din mulțimea cuantificatorilor logici pe cei care intră arbitrar în relație cu oricare din cele două mulțimi A și B.

În afara acestor proprietăți de bază a cuantificatorilor generalizați s-a constatat că aceștia mai au și o serie de proprietăți matematice ca: *simetria, anti-simetria, tranzitivitatea, reflexivitatea* etc. Deși limbile naturale au cuantificatori care exemplifică toate aceste proprietăți, există totuși

caracteristici pe care nici un cuantificator din cei identificați nu le poate exprima. Aceasta vrea să spună că toți cuantificatorii existenți în limbile naturale constituie doar o subclasă a cuantificatorilor logici posibili. Pentru un studiu mai aprofundat asupra proprietăților prezentate și pentru explicații asupra absenței cuantificatorilor neidentificați v. **F. Zwarts** (1983) și **J. van Benthem** (1986), *Essay in Logical Semantics*.

Așa cum afirmam la începutul însemnărilor noastre, cuantificarea are la bază distincția care se face între *substantive numărabile* și *substantive compacte*. O asemenea distincție are în vedere faptul că substantivele numărabile desemnează entități distincte, care se pot număra, în timp ce, a doua categorie conține substantive care au ca denotație entități concepute ca un tot continuu, non-divizibil în indivizi sau obiecte distincte. Clasa substantivelor compacte conține substantive ca: *apă, aur, aer*, printre altele. Exemple de substantive numărabile pot fi: *om, casă, iepure* etc. Comportamentul sintactic al acestor două clase nu este identic. Substantivele compacte se caracterizează prin a nu flexiona în număr, lucru care nu se întâmplă cu cele din prima categorie. Și cu toate deosebirile sintactice, morfologice sau de altă natură, din punct de vedere al proceselor de cuantificare la care se supun, nu se poate stabili însă nici o distincție între termenii numărabili și cei compacti. Descrierea prin cuantificatori logici, chiar dacă nu rezolvă toate problemele unei limbi naturale, oferă o altfel de descriere care aduce fără îndoială o altă perspectivă asupra unor controverse interpretări logico-discursive ale limbilor naturale. Pentru aceasta ne vom îngădui să mai insistăm asupra acestui tip de descriere în numerele viitoare.

corina bura

De aproape jumătate de secol, diverse ramuri ale științei, cu precădere sociologia, se ocupă cu studiul impactului pe care așa-numita cultură a computerului, implicit a televizorului, o are asupra vieții sociale la nivel de grup și de individ. Stocarea informației pe suport electronic are un mare avantaj (în pofida faptului că el nu s-a dovedit atât de fiabil pe cât s-a crezut), în sensul eliberării spațiilor de depozitare și întreținerea tomurilor clasice, dar, în același timp, creează un mediu pe care l-am putea numi aseptice și impersonal. Individul trăiește din ce în ce mai retras în fața ecranului care, cu toată viteza și posibilitățile Internetului, nu poate înlocui acel contact direct, comunicarea afectivă, definitorie pentru ființa umană. În plus, informația parvine filtrată prin „antila” celui care creează site-ul privind subiectul. Acea cercetare proprie, nemijlocită, care dezvoltă capacitatea de analiză logică, de consolidare a unei conștiințe teoretice. Or, cele mai avansate națiuni investesc în educație și cercetare, educație în care o importantă componentă se regăsește în cultură. De aceea, o inițiativă locală (după modelul german) de a organiza treptat o viață artistică nu poate avea decât efecte benefice asupra comunității, privind ca exemplu cele două concerte simfonice patronate de Societatea Filarmonică din Câmpina, cu repertoriu clasic, an aniversar Mozart: *Uvertura la „Nunta lui Figaro”, Concertul pentru vioară nr. 5* - fără îndoială cel mai celebru, în care posibilitățile instru-

Stiluri

mentale sunt valorificate la maximum, totuși fără virtuozitate ostentativă, inutilă, cu o parte mediană sublimă, încărcată cu o senzualitate visătoare și un final în care apar aluzii „alla turca”, un mic tribut plătit poate influențelor exotice care pătrundeau lent în muzica europeană - **Concertul nr. 25 KV503**, pentru pian, în Do - afin **Simfoniei „Praga”**, din care se degajă un triumf senin, măreție, o pagină grandioasă care face pe larg apel la contrapunct și care încheie uimitoarea serie de concerte pentru pian scrise între 1784 și 1786 - în sfârșit, **Simfonia „Haffner”** (nr. 35), prima mare simfonie „vieneză”, scrisă cu ocazia înobilării bogatului primar al Salzburgului, Siegmund Haffner, cu o primă mișcare foarte agitată, o scriere cu mare grad de modernitate pentru epoca respectivă, în care se resimte influența bachiană în ce privește lanțul modulațiilor și procedeele imitative. Materialul sonor are asemănare cu cel din **Răpirea din serai**, scrisă în aceeași perioadă, spectacol care marchează nașterea operei germane. Ultimul concert a fost alcătuit din celebre scrieri aparținând Preclasicismului: **Corelli - Concerto grosso op. 6, nr. 8**, extras din ciclul celor 12 dedicate electorului palatin Johann Wilhelm. Autorul nu a fost inventatorul genului, deja lansat și practicat de Stradella, dar i-a acordat un „certificat de noblete”; primele 8 sunt numite „concertos d'eglise” - foarte potrivit alegere ținând cont că această manifestare a orchestrei de cameră a avut loc în Sala Praznicală a Parohiei „Sf. Nicolae”, pusă la dispoziție de preotul Petru Moga, situată pe vârful unui deal, în acel pitoresc peisaj pe care îl înobilează cu o arhitectură într-un pur stil brâncovenesc. Pentru simetrie a fost interpretat **Concertul în Fa** de Bach, care frapează prin

densitate și concizie. Partea mediană a servit la uvertura **Cantatei BWV 1056 „Ich steh' mit einem Fuss im Grab”** și **Ciclul de 4 Concerte pentru vioară, Anotimpurile** de Vivaldi, la a cărui audiență adevărul pictural se impune, dar frumusețea muzicii este aceea care emoționează adânc. Soliștii ambelor concerte, permanenți în viața muzicală din Câmpina, au fost binecunoscuta violonistă Cornelia Bronzetti - a cărei vioară minunată a tălmăcit sensibil paginile pline de lirism ale capodoperelor lui Mozart și Vivaldi - și profundul pianist Viniciu Moroianu, constructorul unei arhitecturi sonore pline de substanță, puritate stilistică și bun-gust. Cei 2 tineri șefi de orchestră, absolvenți ai clasei de dirijat de la UNMB, Răzvan Luculescu și Leonard Boga au instruit un ansamblu relativ tânăr, cu potențial și mult entuziasm... și toate acestea nu ar fi fost posibile fără implicarea aceluiași dedicați frați

muzică

ing/pianist și organist Tudor Moisin și dr. Maria-Christina Moisin. Nu în ultimul rând, s-ar cuveni să menționăm faptul că Institutul polonez de cultură a organizat cu prilejul Zilei Naționale a Poloniei un recital de vioară la Muzeul „George Enescu”, susținut de un tânăr reprezentant al generației sale, Mariusz Morys, laureat al Concursului „Wieniawski”, secondat de o foarte sensibilă și dăruită pianistă, Monika Wilinska-Tarcholik. Un program excelent realizat care a cuprins lucrări de Wieniawski (**Fantezia „Faust” și Poloneza în Re**), Brahms și Paganini (**Nel cor piú**), încununat de bisul extras din **Sonata I-a pentru vioară solo** de Bach. Cei doi muzicieni proveniți din școala de la Cracovia, unde-și desfășoară în continuare activitatea, demonstrează încă o dată eficiența sistemului de învățământ muzical care până nu de mult a funcționat și la noi!..

„Lumea se află într-o stare de compromis“

Irina Budeanu: De curând, v-au apărut două cărți: una dedicată dumneavoastră de colaboratori, prieteni și personalități ale vieții universitare, academice și culturale, din țară și din străinătate - *Omagiul profesorului Nicolae V. Dură la 60 de ani și un volum despre Scythia Minor. Ce aduc nou aceste cărți și care este mesajul lor?*

Nicolae Dură: Ca să vă răspund cât de cât la întrebarea dumneavoastră, permiteți-mi, vă rog, să spun cititorilor revistei dumneavoastră - fie și doar succint - câteva cuvinte despre aceste cărți, publicate de curând, pentru a învedera astfel atât conținutul lor, cât și în ce rezidă noutatea și semnificația lor. Este vorba - în primul rând - de Volumul omagial pe care academicienii, colegii, profesorii universitari, doctoranzi și masteranzi - din țară și de peste hotare - mi l-au dedicat cu prilejul împlinirii a 60 de ani de viață și a peste 30 de ani de activitate univesitar-didactică și de cercetare științifică, concretizată în câteva mii de pagini publicate în limbile: română, franceză, engleză, bulgară și etiopiană. Volumul omagial,

dialoguri

care numără peste 1500 de pagini, prin tematica sa variată, cât și prin noutatea subiectelor abordate, se înscrie în peisajul scrisului românesc ca un act de cultură umanistă de înaltă ținută academică universitară. Aș putea spune că semnificația acestui volum rezidă nu numai în faptul că tematica studiilor publicate are un caracter inter și pluri-disciplinar, ci și în acela că acestea sunt semnate și de personalități de prestigiu din lumea universitară și academică românească și străină. Cât despre a doua carte, adică despre **Scythia Minor (Dobrogea) și Biserica ei apostolică**, - lansată odată cu Volumul omagial - țin să precizez de la bun început că noutatea și semnificația ei constă în faptul că am adus corectivele de rigoare istoriografiei românești - laice și bisericesti - ceea ce face ca subiectul tratat să fie perceput și evaluat prin prisma unei realități istorico-canonică și de semnificație cu totul nouă pentru istoria României. Într-adevăr, despre cartea mea, **Scythia Minor (Dobrogea) și Biserica ei apostolică**, pot să vă spun că în paginile ei aflăm istoria autentică a uneia dintre cele mai vechi instituții de pe pământul românesc, recte, Biserica apostolică tomitană, care a adus spiritualității și culturii străromâne și românești un serviciu incomensurabil. Or, noutatea cărții noastre, - așa după cum precizăm mai sus - constă în corectivele aduse istoriografiei românești și străine privind tocmai geneza și organizarea acestei instituții. Aceste corective au fost posibile tocmai pregătirii noastre inter și pluri-disciplinare, care ne-au permis să coroborăm datele furnizate de izvoarele istorice, interne și externe, cu cele oferite de legislația canonică, ecumenică, din secolele IV-V. Rezultatul

acestei munci ne-a îndreptățit să scriem însă nu numai o istorie adevărată a celei mai vechi provincii romane de pe teritoriul românesc, de astăzi, ci să transmitem ca mesaj și necesitatea reactivării imperioase a primei mitropolii din spațiul geografic pontico-danubiano-carpatic. Oricum, avem încredințarea că atât corectivele aduse, cât și mesajul transmis vor interpela cu siguranță atât pe cei avizați, cât și pe cei neavizați, fiindcă cunoașterea și respectarea adevărului istoric este nu numai obligație civică, românească, ci și una de sorginte europeană.

I.B.: Astăzi, lumea trăiește în extreme: ori este foarte religioasă, ori și-a pierdut cu totul sentimentul religios. Care sunt consecințele acestei sciziuni?

N.D.: După părerea mea, lumea nu se află în extreme, ci într-o stare de compromis, datorat în mare parte ignoranței, la care asistăm odată cu sciziunea care s-a produs între „Sacru“ și „Profan“ și în actul propriu-zis al creației intelectuale. De altfel, „lumea“ și-a pierdut în mare parte reperatele oferite de „Revelație“, adică, de descoperirea divină, pe care o aflăm în paginile Scripturii Vechiului și Noului Testament. Același lucru îl putem spune și despre lumea musulmană, care, atunci când se declară religioasă, dar înfăptuiește fapte condamnabile chiar de Coran, nu mai trăiește în adevărata religiozitate musulmană, ci într-o stare de compromis, datorată ignoranței, care rămâne cel mai mare păcat al omenirii. Referitor la consecințele respectivelor sciziuni - în marile religii monoteiste, creștinism și islam - trebuie spus că acestea au efecte negative, imediate, și în viața social-politică, de unde și alimentarea unui spirit fratricid, exprimat prin războiul cel dintre noi, indivizi și popoare. De aceea omul are nevoie de religie, singura care îl poate pune în comuniune cu creația și Ziditorul ei. Dacă m-ați întreba însă cum ar putea omul, care și-a pierdut cu totul sentimentul religios, să devină un „homo religiosus“, atunci, aș răspunde că acest lucru presupune întâi de toate ca respectivul să vadă în semenul său chipul lui Dumnezeu, fiindcă doar cel care iubește ființa umană - indiferent de rasa sa, de culoarea pielii, de originea sa socială etc. - poate să se învrednicească să devină și un om religios, și, *ipso facto*, să intre în comuniune de spirit cu Divinitatea.

I.B.: Se vorbește tot mai mult despre necesitatea unei unități creștine. Este necesară o astfel de reîntregire a Bisericilor? Va fi ea oare posibilă vreodată?!

N.D.: Necesitatea unei unități creștine a fost o realitate încă din epoca preniceeană, adică, încă din primele trei secole ale erei noastre, sau, mai precis, de la nașterea lui Hristos, așa după cum a stabilit calculul erei noastre tomitanul Dionisie Exiguus, părintele Dreptului canonic apusean. Trebuie de asemenea făcut cunoscut faptul că tocmai acest străromân de la Tomis (Constanța), din fosta provincie romană Scythia Minor (Dobrogea românească de astăzi), este cel cărui îi datorăm acest calcul și datorită căruia

întreaga omenire numără anii de la nașterea lui Hristos. Și pentru că am vorbit despre acest Părinte al erei creștine - devenită era noastră - trebuie să amintim faptul că și alți „călugări sciți“, teologi, canoniști și filosofi - precum predecesorul său, Sf. Ioan Cassian (sec. V), și contemporanul său, Ioan Maxentiu, - au contribuit efectiv la păstrarea, afirmarea și - când a fost cazul - la refacerea unității creștine. Schisma acaciană rămâne - în această privință - cazul cel mai elocvent. Din nefericire, despre faptul că acești călugări savanți, din Scythia Minor - din stirpea lui Origen, Ieronim, Didim Cel Orb, Evagrie Ponticul și Fericitul Augustin - au fost adevărați promotori și pionieri ai refacerii unității creștine nu se știe încă prea multe la români. De altfel, în istoria literaturii și culturii teologice românești, însăși contribuția lor cărturărească a fost complet ignorată. Până în prezent, dincolo de hotarele țării, doar studiile și cărțile semnate de regretatul patrolog Ioan G. Coman și de subsemnatul au conștientizat aportul acestor „călugări sciți“ (daco-romani) la afirmarea și dezvoltarea culturii europene și universale și la refacerea unității creștine. Așa după cum menționam într-un studiu publicat în „Revue d'Historie“ - publicată de Academia Română - și în cartea mea, **Scythia Minor (Dobrogea) și Biserica ei apostolică**, acești cititori ai culturii medievale europene - după cum îi definesc marile Enciclopedii europene - rămân și pionieri ai efortului depus atât pentru afirmarea și păstrarea unității creștine, cât și pentru apropierea celor două lumi creștine, „pars Orientis“ și „pars Occidentis“, care au constituit „Respublica christiana“ din primul mileniu. Revenind la întrebarea dumneavoastră, țin să precizez că este vorba de o „refacere“ a unității creștine, și nu de o „reîntregire“. În sensul de încorporare a unei părți a Creștinătății - fie ea și orientală - sub sceptrul vreunui Suveran creștin. Că o astfel de refacere a unității creștine este nu numai necesară, ci și absolut obligatorie, ne-o demonstrează atât istoria creștină, cât și realitățile geo-politice și social-economice din zilele noastre. O Europă unită - spre care ne îndreptăm și noi - are nevoie și de o unitate spiritual-religioasă, ale cărei valori iudeo-creștine se regăsesc în însăși moștenirea spirituală, religioasă și culturală europeană, de care face mențiune expresă și Constituția sau Tratatul pentru o Europă Unită. Iată, de ce, consider că o asemenea întrebare demonstrează cu prisosință faptul că problema sciziunii bisericilor creștine și necesitatea refacerii unității creștine - proprie primului mileniu - nu mai este doar de resortul teologilor, juriștilor (canoniștilor) și istoricilor

L-am întâlnit de neînumărate ori pe omul de cultură Nicolae Dură, prodecanul Facultății de Drept a Universității Ovidius Constanța și, de fiecare dată, m-a surprins erudiția domniei sale. Profesorul are trei doctorate (unul în Teologie, la București, unul în drept canonic, la Universitatea Pontificală din Toulouse (Franța) și unul în Drept internațional în Republica Moldova. La acestea se adaugă atât studii doctorale, în filozofie și în istoria literaturii latine, urmate la Universitatea Sorbona, cât și un Doctor Honoris Causa oferit de cea mai veche Universitate din sud-estul Europei, adică, Universitatea de Științe Umaniste din Ostrog (Ucraina).

Înainte de a fi apreciată în țară, activitatea de cercetare științifică a Domnului Prof. univ. dr. Nicolae V. Dură a fost recunoscută pe plan internațional. Legiunea de onoare (Meritul Cultural), acordată de președintele Franței, Ordinul Sfântul Vladimir, acordat de Patriarhia Moscovei, Omul anului 2001 și 2004, desemnat de Centrul Internațional de Cercetare din New York, Ordinul Sfântul Sofronie Vracianski, acordat de Patriarhia Bulgariei, Premiul Al. D. Xenopol, acordat de Academia Română, în decembrie 2001 etc., rămân mărturii evidente ale recunoașterii internaționale și naționale a muncii de cercetare întreprinse de savantul profesor Nicolae V. Dură, timp de peste 30 de ani.

ecleziastici, ci ea implică - în primul rând - pe toți oamenii acestui continent european, care nu-și pot materializa construcția unei Europe unite fără realizarea acestei unități creștine, de care, din nefericire, majoritatea politicianilor și ideologilor vremurilor noastre nu sunt încă conștienți asupra impactului real al acestora asupra înfăptuirii concrete a acelei „unitas in diversitas”, de care vorbea părintele ecleziologiei creștine, Sf. Ciprian al Cartaginei (258), și la care face referință expresă și Constituția europeană încă din primul său articol.

I.B.: Europa se unește, planeta întreagă tinde spre acest fapt. Ce face Biserica?

N.D.: Iată o întrebare care mi se pare nu numai o interpelare a conștiinței ecleziiale, universale, ci și a Bisericilor creștine din țara noastră. Așa după cum precizăm și la întrebarea precedentă, din punct de vedere teologic, ecleziologic și canonic, nu se poate vorbi de o „unire” (*enosis*, în limba greacă) a Bisericilor - așa după cum eronat se mai roagă încă preoții ortodocși, români, din zilele noastre, în timpul Sfintei Liturghii duminicale - ci de o „unitate” (*enotita*, în limba greacă). Faptul că, în Liturghierul românesc, respectivul cuvânt grecesc „enotita” a fost înlocuit

prin „enosis” rămâne o dovadă peremptorie că respectivii membri ai Comisiei sinodale pentru diortosirea Liturghierului nu fac încă deosebire semantică și conceptuală între cei doi termeni. Nu este însă exclus ca această confuzie să se datoreze nu numai ignoranței limbii eline, ci și unei percepții teologice și ecleziologice, eronate, a unității creștine, care este gândită și exprimată de unii teologi în termenii unui ecumenism de circumstanță. Unitatea creștină, din primul mileniu, s-a identificat cu spațiul geografic al imperiului roman, adică, a celui „orbis terrarum”. Or, în zilele noastre, această unitate creștină este gândită în termenii universalității spațiului geografic locuit de neamuri și popoare. De aceea, și efortul de refacere a unității creștine trebuie să țină seama și de acest spațiu geografic, în care se află Biserici, Confesiuni și denominațiuni creștine care se deosebesc în mărturisirea lor de credință, ceea ce face de altfel ca dialogul teologic, și, *ipso facto*, procesul pentru refacerea unității creștine să nu fie tocmai unul ușor. Principiile care trebuie să stea la baza acestui proces de refacere a unității creștine nu pot fi altele decât cele enunțate de Întemeietorul religiei creștine. Mântuitorul Iisus Hristos, afirmate de Apostolii Săi și valorificate de Părinții Bisericii. Bisericile creștine, de astăzi, - prin reprezentanții lor, cler și credincioși, - au obligativitatea de-a contribui la fasonarea și materializarea acestei unități ecleziiale, de unde și necesitatea, evidentă și urgentă, a implicării lor atât în dialogul teologic bilateral și multilateral, cât și în cel cu societatea zilelor noastre, fiindcă, scopul final - acel „salus animarum” - implică întreaga suflare omenească. De aceea, putem spune că doar atunci când această implicare va deveni din imperativ categoric o realitate omul - în toată complexitatea lui, profană și sacră, - va fi considerat măsura tuturor lucrurilor și va face obiectul principalelor preocupări ale conducătorilor politici și religioși ai planetei noastre.

I.B.: Biserica Ortodoxă continuă să aibă cel mai înalt grad de credibilitate în rândul populației și, totuși, Biserica nu se implică atât cât ar trebui în problemele sociale ale oamenilor. Cum se împacă acest fapt cu ideea de altruism și misionarism?!

N.D.: Biserica Ortodoxă Română se

bucură într-adevăr de o credibilitate covârșitoare în rândul populației, dar aceasta nu se datorează doar faptului că 70-80 % din membrii societății românești sunt și membrii acestei Biserici. Mai mult, pentru orice român - indiferent de crezul său religios - Biserica Română și valorile ei spirituale, religioase și culturale se confundă cu cele ale neamului românesc. Că Biserica Ortodoxă a fost pentru români „Maica neamului” - așa după cum afirma însuși geniul poeziei românești, Mihai Eminescu, - și că, de-a lungul secolelor, aceasta s-a identificat cu aspirațiile și eforturile poporului român pentru păstrarea independenței sale și afirmarea valorilor sale perene este o realitate irefutabilă, de unde deci și această sporită credibilitate, în ciuda faptului că ea este zilnic decimată, atât de spiritul ideologizant, laicizant, al societății noastre, cât și de comportamentul unora dintre membrii săi, clerici și mireni, care se arată înfudați mai mult hedonismului preaslăvit de societatea de consum, decât Samarineanului Milostiv ... De aceea, conducătorilor Bisericii Ortodoxe le revine obligația morală de a se implica „atât cât ar trebui” - după expresia fericită enunțată de Domnia Voastră - și în problemele sociale ale oamenilor, fiindcă, fără această implicare totală, reală și efectivă, din partea clericilor, nu putem vorbi nici de ideea de altruism și misionarism.

I.B.: Fanatismul religios ia proporții dramatice, dar și prejudecățile societății civile vis-à-vis de o lume pe care nu o cunoaște. Spre ce ne îndreptăm?!

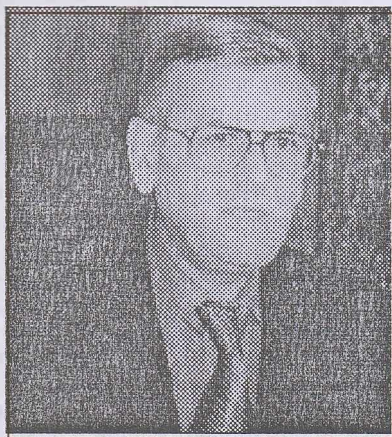
dialoguri

N.D.: Forme de fanatism religios au existat de când lumea, doar percepția proporțiilor manifestărilor sale a diferit de la o epocă la alta. Că, în zilele noastre, acest fanatism ia proporții dramatice, este adevărat, dar, trebuie, totuși, precizat că acest tip de fanatism nu este generat și alimentat de textul sacru al Bibliei sau al Coranului, ci de oameni care revendică acest text pentru a-și materializa propriile concepții, hrănite din propria lor ignoranță, așa după cum s-a învederat și la lucrările unui Simpozion Internațional, care a avut ca subiect „Libertatea de expresie și libertatea religioasă”. După cum se știe, fanatismul religios îmbracă diferite forme de manifestare: intoleranță, ură rasială, terorism, războaie „sfinte” în numele religiei etc., de unde și prejudecățile pe care societatea civilă le cultivă în legătură cu unele religii, precum, de exemplu, religia islamică, în numele căreia unii - căroră li s-au spălat creierile - sunt gata de martiriu pentru a servi de fapt unor scopuri teroriste. Firește, în cazul de față, întrebarea Dvs. - spre ce ne îndreptăm - este nu numai justificată, ci și actuală și preocupantă, fiindcă ea interpelează pe orice om de bună credință, doritor ca pe acest pământ să fie „pace și bună înțelegere” între toți oamenii, indiferent de rasă, limbă, credință religioasă, origine socială etc. După părerea noastră, dacă nu conștientizăm realitatea fenomenologică a spiritului fanatismului religios și nu acționăm pentru eradicarea lui, ne îndreptăm cu siguranță spre un război al mentalităților și al culturilor popoarelor, pe care îl vor genera tocmai intoleranța și ignoranța în materie de religie, pe care le afișează și cei careucid în numele Divinității.

A consemnat

Irina Budeanu

ioan sucIU

Mărturisesc că mi-ar fi foarte greu să mă aflu în postura lui Ghiță. Știți, acela așteptat de Cleopatra Stratan la porțiță. Pentru că a fost avertizat ferm să nu vină la ea cu mâna goală. Adică să înțeleagă, chiar dacă are și el numai trei-patru ani ca și ea, că totul costă. O floricică, o gogoșică, un Ferrari sau un Bentley. Acum, dacă e s-o luăm pe cea dreaptă, depinde și de puterea dragostei. Dacă Ghiță are, să zicem numai patru ani, poate nu dispune de un Mercedes sau de un Bentley. Dar dacă amorul este puternic, trebuie să facă rost, de la taică-su. Treaba lui de unde. Sau dacă nu are, Cleopatra poate alege un Ghiță mai mare, cu vreo 20-30 de ani, fiindcă atunci când sentimentele sunt puternice, nu cortează vârsta. S-au mai văzut cazuri.

De câte ori a fost arătat la televizor Corneliu Vadim Tudor la biroul său de lucru, nu s-a văzut niciodată vreun computer. Este clar că Vadim nu folosește calculatorul pentru scris, preferând stiloul. Faptul că tribunul nu este familiarizat cu tehnica modernă nu este în nici un caz un aspect negativ pentru „calitatea” scriiturilor sale, deoarece mijlocul folosit nu poate schimba modul de a gândi al cuiva. Sigur că avantajele oferite de scrisul la computer sunt imense, după cum explica un personaj din cartea lui Jose Saramago **Istoria asediului Lisabonei**, un restaurator de scrieri vechi care zicea că metoda aceasta prin care poți șterge cuvinte sau fraze prin apăsarea pe tastatură a unei clape („delete”), sau existența posibilităților de „copy” și „paste”, sau mutarea unui paragraf dintr-un loc în altul al textului, mă rog, toate aceste facilități ale programului **Microsoft Word**, ar fi fost adevărate minuni pentru scriitorii din vechime care, de regulă, trebuiau să scrie pagini întregi din nou pentru a corecta ceva, iar Balzac n-ar fi murit probabil la 50 de ani încordându-și atâta inima pentru scris (se știe că făcea corectur peste corecturi chiar și în tipografie, în ultima clipă înainte de a apărea cartea tipărită). Desigur, nu ar fi existat nici manuscrise cu multe adnotări și încercări de totul putea semăna cu o hartă mazăgălită în grabă, în realitate, ca în cazul lui Eminescu, fiind vorba de o muncă titanică pentru a „scoate” patru versuri bune pe o foaie pe care consumase vreun sfert de litru de cerneală. În mod curios, Vadim s-a plâns la un moment dat că i s-ar fi furat ur. laptop. Cine să fi lucrat la acel laptop? Lucrările trebuiau să fi fost confidențiale. Având în vedere că Vadim nu a pus niciodată mâna pe o astfel de „sculă a diavolului”, deci nu știe să scrie la computer,

Atacuri antiintelectuale pe Internet

faptul rămâne inexplicabil. Nu că i s-ar fi furat - în lumea în care se mișcă el, de tradători, hoți, bețivi etc., - demascați cu ocazia când respectivii nu-l mai suportă, este posibil orice. Problema este alta: cine să fi scris la acel laptop? Singura ipoteză care ar avea o oarecare susținere logică ar fi aceea că scrierile pe care Vadim le consideră intime și confidențiale sunt trecute pe calculator o altă persoană, de mare încredere, desigur. Cea mai mare încredere o ai în membrii familiei tale, îndeosebi în copii. Odraslele unui artist urmează exemplul tatălui și dacă au talent obțin și rezultate notabile. Cleopatra Stratan are desigur talent și este un copil fermecător. Versurile însă, create desigur de tatăl ei, cantautor dotat, poartă amprenta mentalității și gândirii acestuia. Îndemnul către Ghiță să nu se prezinte la față „cu mâna goală” spune câte ceva despre morală. Tot astfel, cei care-i „dactilografiază” textele lui Vadim pe computer, au desigur mentalitatea și atitudinea celui care le-a scris cu stiloul. Altfel nu se poate. Nu poți să fii secretara lui Hitler dacă nu-l admiri. Sigur, un intermediar în actul scrierii este uneori riscant. Dacă nu știi să accesezi personal Internetul și nu te descurci să-ți citești un e-mail, pot exista lucruri pe care le poți pierde. Poți fi lipsit de vești pe care le

cuvânt despre furtul evident și demonstrat al tablourilor efectuat de securiști în 1949 - este vorba despre celebrele 19 tablouri, inestimabile ca valoare, pânze ale unor pictori celebri aparținând școlii flamande, olandeze sau italiene din secolele XV-XVIII (Jan van Eyck, Hans Memling, Antonello da Messina, Lorenzo Lotto etc.), returnate de curând la Muzeul Brukenthal din Sibiu. *Nick*-urile folosite pe Internet sunt cam aceleași, sunt niște oameni ușor de recunoscut, mai ales după ura lor față de Octavian Paler, Andrei Pleșu sau Gabriel Liiceanu.

Suportul convingerii internauților despre care vorbeam că ideile lor sunt valoroase și importante este dat de faptul că pe ziarul virtual, părerile lor apar publicate alături de articolele lui Octavian Paler etc. Adică își introduc aberațiile lor în ziar. Adică devin egali cu oameni care reprezintă ceva în cultura română.

Interesant este aspectul că la *site*-ul revistei „România Mare” nu se pot face comentarii la articole. Nu-i interesează *feed-back*-ul. Cristian Tudor Popescu, întrebat ce îl preocupă în privința îmbunătățirii ziarului „Gândul”, a spus că este foarte importantă reacția vie a cititorilor, care nu poate fi obținută decât la varianta *online*. Vadim Tudor nu dorește această

fonturi în fronturi

aștepti cu suflul la gură. Persoana însărcinată să-ți urmărească mesajele electronice, poate trece - din neatenție - peste ceva foarte important. O bursă în străinătate, câștigarea Premiului Nobel, cine știe ce invitație la vreun eveniment etc. Instrumentul de scris trebuie să fie în mâna ta. Nu-mi închipui că Vadim cheamă pe cineva când are nevoie să-și dea pantalonii jos. Sculele pentru acțiunile intime trebuie ținute în propriile mâini. Cu toate acestea, variantele electronice ale creațiilor lui Vadim sunt executate foarte bine și sunt publicate pe Internet. Spațiul virtual este dominat de adepți - desigur tineri - ai tribunului. Varianta pe net a revistei „România Mare” funcționează ireproșabil, apariția se face cu precizia unui ceas elvețian în timp ce multe reviste de cultură valoroase, cum ar fi **RESPIRO** sau **Egophobia**, sunt restante în publicarea pe Internet cu luni de zile. Multe comentarii de pe forum-urile ziarelor „Cotidianul”, „Gândul”, „Evenimentul zilei” sunt făcute de admiratori declarați ai lui Vadim, oameni care stau excelent de manevrarea calculatorului, identificări de IP-uri, abilități deosebite și evidente pentru domeniul *web*, dar din punct de vedere cultural apărători vajnici ai tribunului (dacă aceasta poate fi considerată o preocupare „culturală”). Un alt exemplar admirat de acești internauți este Mihai Pelin, care are o durere aproape fizică și o obsesie imbecilă privitoare la tablourile regelui Mihai I, dar nu suflă un

îmbunătățire, care este în conformitate și cu modul cel mai modern de bună practică la nivelul ziarelor de renume din lume. Faptul acesta mi-amintește de o relatare a lui Gigi Becali cu privire la modul ciudat în care folosește telefonul mobil Vadim Tudor (Becali a asistat la o astfel de scenă). Vadim ține telefonul în fața gurii sale ca pe o lingură, astfel încât el împrășcă vorbele în zona în care este microfonul, iar din partea unde răspunde interlocutorul nu se aude nimic.

Partea urâtă este faptul că o persoană ilustră ca Octavian Paler este jignită, chiar înjurată pe Internet. Așa este tratat un om care a dovedit prin activitatea sa, prin cărțile publicate, că este nu numai un scriitor și un eseist de mare valoare, dar și o mare conștiință. Este ciudat faptul că la articolul publicat săptămânal (marțea) în „Cotidianul”, cele mai multe intervenții *online* se fac la opiniile sale, ceea ce este un aspect pozitiv din punct de vedere comercial. Dar în timp ce Octavian Paler face niște analize foarte interesante și pertinente ale situației politice și social-culturale, cu trimiteri și comparații din istorie și referiri la cultura antică greacă și romană, unde excelează, comentariile internauților sunt niște jalnice demigrări, foarte previzibile (mereu aceleași). Octavian Paler are 80 de ani. Îi urez din inimă să trăiască mult. Mă întreb dacă, după dispariția lui, cei care îl calomniază acum n-o să-l regrete amar.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.